

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM OKULLARI 1. - 5. SINIFLARDA KARŞILAŞILAN
DİSİPLİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ KONUSUNDA
SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ VE TUTUMLARI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Önder PİLTEN**

**HAZIRLAYAN
Ali HEMDE**

KONYA 2010

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı

(İmza)

Ali HEMDE

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Ali HEMDE tarafından hazırlanan ‘İlköğretim Okulları 1.-5. Sınıflarda Karşılaşılan Disiplin Sorunları ve Çözüm Yöntemleri Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma’ başlıklı bu çalışma 24.06.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Önder PİLTEN	Danışman	İmza
Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA	Üye	İmza
Prof. Dr. Nuri KÖSTÜKLÜ	Üye	İmza

	T.C. SELÇUK ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü		
Öğrencinin	Adı Soyadı	Ali HEMDE	Numarası: 075214021008
	Ana Bilim/Bilim Dalı	İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Önder PİLTEN	
Tezin Adı		İlköğretim Okulları 1.-5. Sınıflarda Karşılaşılan Disiplin Sorunları Ve Çözüm Yöntemleri Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri Ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma	

ÖZET

Bu araştırma, İlköğretim I. Kademedeki Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin karşılaştıkları disiplin sorunlarını ve sınıf öğretmenliklerin uygulamış oldukları çözüm yöntemlerinin belirlenmesi amacıyla genel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Araştırmanın evrenini 2009-2010 öğretim yılında Konya İli Karapınar İlçesi Merkezi'ndeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklem olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma için gerekli veriler Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda görev yapmakta olan iki Öğretim Üyesi ve bir Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme uzmanının görüşlerine başvurmak suretiyle oluşturulan ve altı sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanmasıyla elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: öğretmenlerin sınıfta en sık karşılaştıkları disiplin problemleri öğretmene saygısızlık yapmak, arkadaşlarına saygısızlık yapmak, kötü sözler kullanmak, arkadaşlarıyla dalga geçmek, arkadaşlarına küsmek, birbirilerini sürekli şikâyet etmektir. Öğretmenler, karşılaştıkları disiplin problemlerinin nedenleri olarak en sık aileden kaynaklanan sebepleri göstermektedirler.

Yine öğretmenler, karşılaştıkları disiplin problemlerini çözmek için en çok "öğrenci ile birebir görüşerek ikaz etmek", "bağırarak", "ceza ve ödül yöntemiyle disiplin altına almak", "ayakta bekletmek", ve "notla tehdit etmek" yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Araştırma bulgularının; sınıf öğretmenlerinin sınıf içindeki disiplini sağlama yeterliliklerini arttırmaları yolunda yardımcı olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Disiplin, Disiplin problemleri, İstenmeyen davranış, Öğretmenler, Sınıf yönetimi.

		R.T. SELÇUK UNIVERSITY Institute of Education sciences Directorate			
Of Student	Name Surname	Ali HEMDE		Number: 075214021008	
	Department	Primary Education / Classroom Teaching			
	Advisor	Ass. Doç. Dr. Önder PİLTEN			
Title of Thesis		A research about Attitude and Views of Classroom Teachers Related to Seen Discipline Problems at Primary Education Schools 1-5 year Classes and Resolution Methods			

ABSTRACT

This study is in general scanning model descriptive study which was applied to determine seen discipline problems of classroom teachers who are employed Primary Education 1st grade and to determine applied resolution methods of Classroom Teaching Departments.

The universe of study includes classroom teachers who are employed in Konya Province Karapınar District Center in 2009-2010 Education & Teaching Year. The Criterion Sampling Method from Purposeful Sampling Methods has been used as Sampling. Required data for this study has been availed through applying semi-structured interrogation form which includes six questions and was composed from views of two lecturers who are still employed in Selçuk University, Faculty of Education, Classroom Teaching Department and one Measuring & Evaluation at Education Expert. The availed results from the study can be summarized as follows: to disregard against to the teacher, to disregard against to their friends, uttering evil tongue, to make fun of their friends, to be vexed with their friends, to complain each other continuously. The teachers show reasons of the most common discipline problems as the reasons which sourced from family.

The most common resolution methods that the teachers use for most common discipline problems are "to warn the student through meeting face to face", "to shut at", "to get under discipline through punishment and award method", "to keep standing the student", and "to threat bad grade".

It is hoped that the research findings will help to increase efficiency of class teachers to provide discipline in the classroom.

Key Words: Discipline, Discipline Problems, Undesired Behavior, Teachers, Classroom Management.

ÖNSÖZ

Araştırmamın planlanmasında ve yürütülmesinde bana yol gösteren, bilgi ve tecrübeleri ile her zaman yanımda olan değerli hocam ve danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Önder Pilten'e, araştırmada kullanılan görüşme formu ile tezin oluşumunda görüşlerinden yararlandığım ve değerli fikirlerini benden esirgemeyen Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan Sayın Dr. Pusat Pilten'e, derslerimiz süresince bizlere destek olan Sayın Prof. Dr. Muammer Muşta'ya, Sayın Yrd. Doç. Dr. Seyit Emiroğlu'na ve tüm saygıdeğer hocalarıma, görüşme formunun uygulanmasında desteğini esirgemeyen Karapınar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ilgililerine, sevgili arkadaşlarım başta olmak üzere emeği geçen herkese sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmada veri toplama araçlarının uygulanmasında değerli zamanlarını ayıran Türk Eğitim Sistemi'nin temel taşları olan eğitim emekçisi meslektaşlarım öğretmenlere ayrıca teşekkür ederim...

Hayatım boyunca sabır, özveri, maddi ve manevi destekleri ile daima yanımda olan sevgili aileme bana karşı duydukları sarsılmaz güven, inanç ve tahammüllerinden dolayı sonsuz şükranlarımı ve sevgilerimi sunarım.

Ali HEMDE

Konya 2010

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri.....	2
1.1.2. Öğretmenlerin Mesleki Nitelikleri	6
1.2. Problem Cümlesi.....	9
1.3. Alt Problemler.....	9
1.4. Amacı	10
1.5. Önem	10
1.6. Varsayımlar.....	11
1.7. Sınırlılıklar	11
1.8. Tanımlar	11

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Disiplin	12
2.1.1. Önleyici Disiplin	13
2.1.2. Tepkisel (Düzeltilici) disiplin	15
2.2. Okullardaki Başlıca Disiplin Problemleri	15
2.3. Okullardaki Başlıca Disiplin Problemlerinin Nedenleri	19
2.3.1. Sınıfın Yapısından Kaynaklanan Problemler.....	22
2.3.2. Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler.....	23
2.3.3. Eğitim-Öğretim Programından Kaynaklanan Nedenler	25

2.3.4 Öğretmenden Kaynaklanan Nedenler.....	26
2.4. Disiplin Problemlerine Karşı Kullanılan Yöntemler.....	28
2.4.1. Görmezden Gelme.....	29
2.4.2. Uyararak	30
2.4.3. Derste Değişiklik Yapma.....	32
2.4.4. Öğrenciyle Konuşmak	32
2.4.5. Sorumluluk vermek	33
2.4.6. Ceza Vermek.....	33
2.5. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	37
2.6. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	50

BÖLÜM III

YÖNTEM

1.1. Araştırma Modeli	55
1.2. Çalışma Grubu	56
1.3. Veri toplama araçları.....	58
1.4. Verilerin Analizi	59

BÖLÜM IV

BULGULAR YORUMLAR

4.1. Kişisel Bilgilere Yönelik Bulgular.....	60
4.1.1. Cinsiyet Durumu	60
4.1.2. Mesleki Kıdem.....	61
4.1.3. Öğretmenlerin sınıf mevcutları	61
4.2. Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Bulgular.....	62
4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	62
4.2.1.1 Sınıf Öğretmenlerinin En Sık Karşılaştıkları Disiplin Sorunları İle İlgili Bulgular.....	62
4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	69
4.2.2.1. Disiplin Sorunlarının Nedenlerini Belirlemeye Yönelik Bulgular ...	69
4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	75

4.2.3.1. Öğretmenlerin Disiplin Sorunları Karşısında Kullandıkları Yaptırımları Belirlemeye Yönelik Bulgular	75
4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	78
4.2.4.1. Okullardaki Disiplin Kurallarının Yeterliliğine İlişkin Bulgular.....	78
4.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	79
4.2.5.1. Sınıf Öğretmenin Cinsiyetinin Disiplin Sorunlarına Etkisine İlişkin Bulgular	79
4.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	80
4.2.6.1. Sınıf Mevcudunun Disiplin Sorunlarına Etkisine İlişkin Bulgular ...	80

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar	82
5.2. Öneriler.....	84
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	84
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	85
KAYNAKÇA	86
EKLER.....	92

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uygulama Yapılan Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri	57
Tablo 2: Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları	60
Tablo 3: Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları	61
Tablo 4: Öğretmenlerin sınıf mevcutları.....	61
Tablo 5: Ders işleme süreci ile dolaylı ilişkisi olan disiplin sorunlarıyla ilgili bulgular	62
Tablo 6: Ders işleme süreci ile doğrudan ilişkisi olan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular.....	64
Tablo 7: Ders dışı faaliyetler esnasında karşılaşılan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular.....	65
Tablo 8: Genel disiplin sorunlarına ilişkin bulgular	66
Tablo 9: Diğer disiplin sorunlarına ilişkin bulgular.....	68
Tablo 10: Aileden kaynaklanan nedenlerden oluşan disiplin sorunlarını belirleyemeye yönelik bulgular	69
Tablo 11: Öğretmenlerden kaynaklanan nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular.....	70
Tablo 12: Diğer nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular	72
Tablo 13: Yönetmeliklere bağlı nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular.....	73
Tablo 14: Çevresel nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular	74
Tablo 15: Direk öğrenciye uygulanan yaptırımları belirlemeye yönelik bulgular	75
Tablo 16: Veliye uygulanan yaptırımları belirlemeye yönelik bulgular.....	77
Tablo 17: Okullardaki disiplin kurallarının yeterliliğine ilişkin bulgular	78
Tablo 18: Öğretmen cinsiyetinin disiplin sorunlarına etkisine ilişkin bulgular	79
Tablo 19: Sınıf mevcudunun disiplin sorunlarına etkisine ilişkin bulgular	80

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, sınırlılıklara, varsayımlara, tanımlara yer verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir (MEB, 2010). Hidget (1957), öğretmenlik mesleğinin, duygu ve değerler içerdiği için sanatla eş tutulmakta ve formüllerle yapılamayacağı vurgulamaktadır (Aktaran: Ubuz, 2009). Yani, öğretmen yaratıcı olmalı, kendi uygulamalarını sistematik olarak sorgulamalı ve incelemelidir (Ekiz, 2003). Eğitimde öğretmenin yerini alabilecek bir mekanizmanın yaratılamayacağı, teknolojik gelişmelere paralel olarak öğretmene her zaman ihtiyaç duyulacağı anlaşılmıştır (Göksu, 2000).

Balcı (1991) öğretmenlerin, öğrenme aracı, değerlendirici, disiplin sağlayıcı olma rolleriyle birlikte, toplum ahlakının savunucusu, vekil, güvenilir kişi, yedek veli, öğrenci danışmanı, meslektaş ve toplumsal katılımcılar olmaları gerektiğini de vurgulamaktadır.

Arends (1997)'e göre, öğretmenlik mesleğinin kendine özgü bazı özellikleri vardır. Her ne kadar bu özellikler öğretmenin görev yaptığı eğitim sisteminin amaçlarına, okulun misyonuna, okulun bulunduğu çevreye, velilerin beklentilerine, okulunun hedef yapısına, idareci ve öğretmenlerin vizyonuna göre değişirse de, çağdaş bir öğretmenin sahip olduğu ve göstermesi gereken nitelikleri temelde iki ana grupta toplamak olası görülmektedir. Bunlar, kişisel ve mesleki niteliklerdir (Aktaran: Demirel, 1999).

1. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri

2. Öğretmenlerin Mesleki Nitelikleri

Yukarıda belirtilen öğretmen nitelikleri ileriki bölümlerde tartışılacaktır.

1.1.1. Öğretmenlerin Kişisel Nitelikleri

Öğretmende bulunması gereken kişisel özellikler hakkında birçok araştırmalar yapılmış ve bu araştırmalar sonucu farklı kişilik özelliklerinin önemi üzerinde durulmuştur. Bugün iyi bir öğretmenin özellikleri konusunda henüz herkesin ulaşabileceği standartların oluşturulduğu söylenemez. Ancak aşağıda genellikle tüm eğitimciler tarafından kabul gören, bir öğretmende bulunması gereken en önemli kişilik özellikleri özetlenmeye çalışılmıştır (Çelikten, 2005).

Öğrencilere karşı açık görüşlü ve objektif olma: Öğretmen her şeyden önce açık ve ileri görüşlü olmalı, öğrencilerin davranış ve başarılarını değerlendirirken tarafsız davranmalıdır. Buna ek olarak öğretmen, yapılacak değerlendirmede mümkün olduğu kadar hissi tavır ve düşünceler altında kalmamalı, sınıftaki bütün öğrencilere karşı eşit mesafede olmalı ve bunu da sınıfa hissettirmelidir.

Öğrencilerin beklenti ve gereksinmelerini dikkate alma: Her ne kadar müfredat programında öğretmenin yapması gerekenler belirtilmiş olsa da öğretmen ders planlarından pek uzaklaşmadan öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını gözlemelidir. Örneğin, ilkokulda okuyan ve orta öğretim sınavlarına hazırlanan öğrencileri için yardımcı ders kitapları, rehberlik çalışmaları, onların ileriye daha iyi görmelerini sağlayıcı toplantılar, vb. düzenleyerek ve tertipleyerek öğrencilerin beklentilerini karşılayabilmelidir.

Eğitimle ilgili sorunları bilimsel yöntemlerle araştırabilme: Öğretmen, eğitim sisteminin ve buna paralel olarak da sınıf ortamında sürekli problemlerle karşılaşacağını bilir ve karşılaşılan problemleri bilimsel bir yöntemle göre çözüm arar. Örneğin, sınıftaki öğrencilerden okuma ve anlama bakımından geride olanların fiziksel ya da psikolojik eksiklikleri olabileceğini düşünerek söz konusu öğrencilerin karşılaştıkları sınıf içi ve sınıf dışı sorunları tespit eder. Öğrencilerin karşılaştıkları problemleri tespit ettikten sonra bunlar için olası çözüm önerileri geliştirir ve bu önerileri deneyerek en uygun çözüm yoluna ulaşmaya çalışır.

Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alma: Etkili bir öğretmen sınıfında bulunan her öğrencinin kendine has yetenekleri olduğunu, önemli olanın öğrencilerdeki bu yetenekleri keşfetmek suretiyle açığa çıkarmak ve öğrencileri yetenekleri doğrultusunda yönlendirmek olduğunu bilir. Yoksa öğrencinin sınıfta anlatılan her

hangi bir dersten çok ileri ya da geride olmasını öğrenci için olumsuz bir özellik gibi yorumlamamalıyız. Örneğin, öğrenci matematik derslerinde biraz tutuk olabilir ama beden eğitimi ya da müzik derslerinde pekâlâ bir deha olabilir. Onun için öğretmen özellikle belli derslerde bir anda istenilen başarıyı gösteremeyen öğrencilere karşı olumsuz önyargılar beslememelidir.

Yenilik ve gelişmelere açık, kendini sürekli yenileyebilme: Çevredeki değişimlerden en fazla ve çabuk etkilenecek kurum hiç kuşkusuz okuldur. Öğretmen meydana gelen bu değişikliklere karşı hiçbir zaman arkasını dönemez, kayıtsız kalmaz. Örneğin, okul ortamını da çok yakından etkileyen bilgisayara karşı öğretmen kendisini mutlaka yenilmeli, kurslara gitmeli ve bir öğretici olarak öğrencilerinden bilgi bakımından daima önde olmalıdır. Bunun için de öğretmen okumalı, kurslara gitmeli, bilmediği konuları sormalı ve araştırmalıdır.

Toplumsal değişimleri anlayıp yorumlayabilme: İdeal ya da etkili bir öğretmen çevrede ve içinde yaşadığı topluma karşı sorumludur. Onun içindir ki, hizmet verdiği çevrede meydana gelecek değişimleri yakından takip ederek, bu değişimleri toplumun anlayacağı şekilde anlatıp yorumlayabilmeli, toplumun olumlu yönde değişme ve ilerlemesine yardımcı olmalıdır. Bir başka deyişle öğretmen, toplumunun değişme karşısında karşılaşıacağı sıkıntıları kolayca aşabilmesi için onlara yardımcı olmalıdır.

Eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleme: Günümüzde çağdaş eğitim sistemlerini biçimlendiren sosyal, ekonomik, teknolojik ve eğitsel koşullar değişmiştir. Koşar (2003)'a göre eğitim hizmetlerini daha geniş kitlelere daha kaliteli biçimde götürebilmek için çağdaş eğitim teknolojisinin tüm imkânlarından etkili bir biçimde yararlanmak gerekmektedir. Bu imkânlardan yararlanmak suretiyle öğrenme-öğretme ortamını iyileştirmek, eğitimin kalitesini yükseltmek ve eğitim hizmetlerinin kapsamını genişletmek mümkündür (Aktaran: Çelikten, M. Şanal, M. 2005). Bu nedenle bu doğrultudaki yeniliklerin ve gelişmelerin yöneticiler, eğitimciler ve öğretmenler tarafından izlenmesi ve uygulamaya konulması gerekmektedir.

Öğretmen bilgisayar, internet, tepegöz, projeksiyon makinesi, opak projektör (episkop), datashow ve sınıfta kullanabileceği diğer eğitim teknolojileri konusunda kendini sürekli yenilemelidir. Kuşkusuz bu konularda düzenlenecek konferanslara

katılmalı, kitap, dergi, cd vb. kaynakları takip edebilmelidir. Hiç kuşkusuz bunun için de öğretmenlerin maaşları, ders ücretleri ve diğer sosyal imkânları günümüz şartlarına uygun seviyeye getirilmesi gerekir.

Araştırmacı bir yapıya sahip olma: Araştırmacılık, bir öğretmenin en fazla yaptığı ya da yapması gerektiği rollerden biridir. Çünkü sınıfta öğretici, rol modeli ve bilgi dağıtıcısı durumunda olan öğretmen, sınıfta anlatacağı konuları, kendisine sorulan soruları ya da öğrencilere yararlı olacağını düşündüğü konuları araştırmak için kendisini hazır hissetmeli ve istekli olmalıdır.

Yüksek başarı beklentisi: Öğretmenin öğrencilerden beklentileri ile öğrencilerin başarıları arasında yüksek ilişki vardır. Bu nedenle öğretmen öğrencilerinin başarılı olacağına inanmalı ve onları başarılı olmaları için desteklemelidir. Brophy (1981) araştırmasında öğretmenin öğrenciden beklentisi yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin daha çok öğrendiğini göstermiştir. Bloom, tam öğrenme konusunda yapmış olduğu deneysel araştırmalarda her öğrencinin ihtiyaç duyduğu zaman ve ek öğrenme imkânları sağlandığında hedeflenen öğrenme düzeylerine ulaşabileceklerine dikkati çekmiştir (Aktaran: Çelikten, M. Şanal, M. 2005). Bu noktadan hareketle şu sonuca varılabilir. Öğretmen anlatmasını bildikten ve öğrencisini başarılı olacağına inandırdıktan ve ona yardım ettikten sonra bütün öğrenciler başarılı olacaktır. Zaten tam öğrenmenin temelinde de bu ilke yatmaktadır (Çelikten, M. Şanal, M. 2005).

Çelikten (2005) etkili bir öğretmende bulunması arzu edilen özellikleri şu şekilde belirlemiştir;

Etkili Bir Öğretmende Bulunması Öngörülen Özellikler

- Sabırlı davranır, olaylar karşısında dayanıklıdır ve duygularını kontrol altında tutar.
- Farklı inanç, görüş ve gruplara saygılı ve uzlaştırıcıdır.
- Kılık kıyafetine, temizlik ve düzene özen gösterir.
- Kendini geliştirmeye ve eleştirmeye açıktır.
- Kişisel sorunlarıyla sınıfı ve okulu meşgul etmez.

- Öğrencileri güdüleyici özelliklere sahiptir.
- Başarıya odaklanmıştır, öğrenciden yüksek başarı beklentisi içinde, destekleyicidir.
- Düşünce ve davranışlarıyla öğrenciler için modeldir.
- Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü ve sevecendir.
- Öğrencilere karşı güvenilir, dürüst, objektif, sırdaş ve dosttur.
- Sınıfta yapıcı ve eğitsel bir disiplin oluşturur.
- Liderlik özelliklerine sahiptir.
- Öğrencileri, velileri, çevresini etkilemede başarılıdır.
- Arabuluculuk, hakemlik, temsilcilik özelliklerine sahiptir.
- Cesaretlendirici ve destekleyicidir.
- Sevecen, anlayışlı ve esprilidir.
- Sorunlardan yakınmak yerine çözüm bulmak için çaba harcar.
- Sınıfta otoriteyi sağlar, sınıfı grup olarak cezalandırmaz, cezaları bireysel olarak verir.
- Verdiği ödevleri takip ve kontrol eder.
- Eğitim bilimlerinin temel kavramlarını tanır ve öğrenmeyi kolaylaştırır.
- İyi bir gözlemcidir, kendini sürekli yenileme gayreti içindedir.

Sünbül (1996), öğretmenlerin mesleki bilgisi ve kişilik özellikleri ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyerek, bazı araştırmacıların bu değişkenlerin kararlı olmaması nedeniyle öğrenci başarısı ile anlamlı ilişki vermediklerini ileri sürmüştür. Örnek olarak, Örneğin, anılan yazara göre, sıcak, hevesli, heyecanlı, işe yönelik, düzenli olma, çeşitli materyal kullanma, açıklamalar yapma, derse bir önceki dersi özetleyerek başlama, arka arkaya birkaç soru sorma yerine tek ve açık bir soru sorma öğrenci başarısı ile olumlu ilişki gösteren öğretmen davranışları olarak bulunmuştur. Öte yandan

eleştirme, kınama, küçük düşürücü sözler söyleme, yarışmayı teşvik etme, cinsiyet yönünden ayırım yapma ise olumsuz ilişki gösteren özellikler olarak sıralanmıştır. Kısaca başarılı öğretmenlerin, öğrencilerden akademik beklentisi olan, onları teşvik eden, akademik gelişmelerden sorumluluk payı çıkararak konusuna hakim, derste konusu ile ilgili aktif ve bilgili kişiler oldukları saptanmıştır.

1.1.2. Öğretmenlerin Mesleki Nitelikleri

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin yürütülmesi ve en verimli öğretmenin özellikleri konusunda çok değişik kaynaklarda farklı bilgiler ve görüşler sunulmuş ve öğretmenin mesleki özellikleri sıralanmıştır. Aşağıda genel kabul görmüş ve eğitim kitaplarında sıralanan mesleki özellikler sıralanmıştır. Hiç kuşkusuz bu özellikler değişmez olmayıp, zamana, sorunların niteliğine, isteklerin yapısına ve günün şartlarına göre uyarlanabilmelidir (Çelikten, 2005).

Öğretmenlerin Mesleki Özellikleri

- Zamanı etkili kullanır, derslere zamanında başlar ve zamanında bitirir.
- Diğer yönetici ve öğretmenlerle işbirliği yapar.
- Öğrencinin sorunlarını, fizyolojik, duygusal, sosyal özelliklerini bilir ve buna göre davranır.
- Öğrencilerin problem çözme, sistematik ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye çalışır.
- Öğrendiklerini pratiğe dönüştürebilen bireyler yetiştirir.
- Öğrencileri bir üst öğrenime, topluma ve hayata hazırlamaya çalışır.
- Öğretim ve öğrenmeyle ilgili son gelişmeleri izler ve sınıfta uygulamaya çalışır.
- Sınıf yönetiminin tüm etkinliklerinde öğrencinin katılımını esas alır.
- Kendini sürekli geliştirmenin arayışı içinde olur.

- Güvenilir ve geçerli ölçme tekniklerini kullanarak öğrenci başarısını objektif değerlendirir.
- Öğrencilere, eğitimin, öğrenmenin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu bilincini kazandırır.
- Özgür bir sınıf ortamı hazırlayarak öğrencilerin girişken, kendini gerçekleştirebilen bireyler olmasını sağlamaya çalışır.
- Her türlü öğretim yöntem, teknik ve stratejilerinden öğretimde yararlanır.

Etkili öğretmenlerin bireysel özellikleri ve niteliklerinin yanı sıra mesleki bilgi ve becerilerine dönük nitelikler de çok önemlidir. Öğretmenlerin bu nitelikleri eğitim yoluyla kazandırılabilir; diğer bir anlatımla, öğretmenlik meslek bilgisinin teknik yönü bu yolla geliştirilebilir. Öğretme sanatını işe koşarken her öğretmenin göstermesi gereken mesleki nitelikleri yedi grupta toplayabiliriz (Demirel, 1999).

Öğretim etkinliklerini planlama: Eğitimde planlama, öğretim etkinliklerinin en rasyonel ve düzenli bir şekilde nasıl öğretileceğinin ortaya konmasıdır. Ders planlarını yapmanın yanı sıra araç gereç seçme, sınav hazırlama ve sınıf çalışmalarının etkili bir şekilde yapılmasını sağlama işlerinde etkili olabilmek için öğretmenlerin öğretim etkinliklerini çok iyi planlamaları gerekmektedir.

Öğretim Yöntem ve Tekniklerinden Yararlanma: Sınıf içindeki öğretim – öğrenme sürecinin etkili olabilmesi uygun yöntem ve tekniklerin seçimi ile olasıdır. Öğrencilerin düzeylerine, yaşlarına ve yeteneklerine uygun yöntem ve teknik seçerken öğretmenlerimizin zengin yöntem ve teknik bilgisine sahip olmaları gerekir. Bu yöntem ve teknikleri kullanmanın yanı sıra uygun araç-gereç ve son bilişim teknolojilerinden bilgisayar ve internetten yararlanma ve bunları sınıf içinde kullanma, öğretmenlerin sahip olması gereken mesleki nitelikler arasında yer almaktadır.

Etkili İletişim Kurma: Eğitimde öğretim-öğrenme sürecinde nitelikli bir öğretmenin başarılı olabilmesi için çok iyi iletişim becerisi kazanmış olması gerekir. İyi iletişim kurabilmek için açık ve kolay anlaşılır bir dil kullanmak önemlidir. Açıklamaların ve sunuların anlaşılır olması, derste verilmek istenen mesajın anlaşılması,

öğretmenlerin sunuş becerilerini kullanma niteliği açısından çok önemlidir. Öğretmenin ses tonu, gözle iletişim ve vücut diliyle iletişim de çok önemlidir.

Zamanı Etkili Kullanma: Zamanı etkin kullanmanın en önemli koşulu planlı olmaktır. Etkili bir öğretmen, tüm öğrenme-öğretme etkinliklerini önceden planlayan öğretmendir. Bu nedenle okulda ve özellikle de sınıfta geçen zamanın akademik öğrenme etkinlikleriyle geçirilmesine dikkat edilmelidir. Planlı çalışma alışkanlığı zamanı etkili kullanmada öğretmenlere her zaman yardımcı olacaktır. Sınıf içinde zamanı kontrollü kullanma ve etkili bir iletişimi kurma açısından öğrencilere zengin öğretim ortamının sağlanması; bunun için de görsel işitsel öğretim materyallerinden yararlanılması gerekir.

Öğrenmeleri Değerlendirme: Değerlendirme, öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır. Her öğrenmenin sonunda bir kontrol görevinin yerine getirilmesi ve bu kontrol sonucunun değerlendirilmesi gerekir. En etkili değerlendirmenin girişte, süreçte ve çıkışta yapılması önerilmektedir. Girişte öğrencilerin bir programa başlamadan önce hazır bulunuşluk düzeylerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, süreçte her öğrenme biriminin sonunda sürekli bir izleme testlerinin verilip değerlendirme yapılması ve sonuçta da öğrenilen bilgi, beceri ve tutumlarda hangi düzeyde öğrenmelerin gerçekleştiğinin belirlenmesi gerekir. Bu çalışmaların ölçme tekniklerine uygun olması; güvenilir ve geçerli ölçme araçlarıyla değerlendirmelerin yapılması sağlanmalıdır.

Rehberlik Yapma: Etkili bir öğretmen sınıf içinde öğrencileriyle iyi bir ilişki kurmalıdır. Özellikle kendi grubunda bulunan öğrencilerin sağlıklı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerinden sorumluluk duymalıdır. Bu nedenle öğrencilerinin bireysel ve grup ihtiyaçlarına duyarlı olmalı, okuldaki kişilik hizmetlerine katkıda bulunmayı amaç edinmelidir.

Sınıf Yönetimi: Sınıf yönetme ya da sınıf yönetimi, başlangıçta öğretmen otoritesinin sınıfta hâkim kılınması anlamında kullanılmaktaydı ve disipline dayalı bir görüş egemendi, günümüzde ise sınıf yönetimi daha çok, öğrenmeyi sağlayıcı bir sınıf ortamının sağlanmasıyla açıklanmaktadır. Diğer bir anlatımla, sınıfta öğrenme için olumlu bir havanın sağlanması öğretmenin alan bilgisine çok iyi hâkim olması ve mesleki deneyiminin olmasıyla sağlanabileceği vurgulanmaktadır. Etkili öğretmen

nitelikleri arasında öğrencilerine psikolojik olarak rahat ve güvenli bir ortam oluşturmada bilgi sahibi olmaları, öğrencileri rahatsız eden koşulları değiştirmeleri, öğrenme güçlüklerini ortadan kaldırmaları ve problem çözücü bir kişiliğe sahip olmaları beklenmektedir (Demirel, 1999).

Kounin'e göre, sınıf yönetimi ve disiplin kavramları birbirinden ayrıdır. Sınıf yönetimi, düzenli bir sınıf ortamı sağlamak ve bunu koruyabilmek için öğretmenin uyguladığı stratejilerle ilgilidir. Disiplin ise, öğretmenin davranış sorunları karşısındaki tepkilerini içerir. Sınıf yönetimi sorunları önlemeye yönelikken, disiplin, sorunlar ortaya çıktıktan sonra izlenecek yolu gösterir (Aktaran: Cemaloğlu, 2007).

Etkili sınıf yönetimi ve yöneticileri üzerine yapılan çalışmalar sınıfta disiplin ve düzenin sağlanmasının etkili bir öğretim için önde gelen koşullardan biri olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte öğrencilerin sınıf içinde ders akışını bozan disiplin davranışları sınıf yönetiminin en baskın konusu olmuştur. Disiplin olayları, hem öğretmenlerin zaman ve enerjilerinin yarısını disiplin olaylarına harcamalarına hem de etkili bir öğretim yapamamalarına neden olmaktadır (Aksoy, 2001).

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf ortamında karşılaştıkları disiplin sorunları ve çözüm yöntemlerine ilişkin görüşleri ve tutumları nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesine cevap aramak amacıyla aşağıdaki soruların araştırılmasına karar verilmiştir.

1. Sınıf öğretmenlerinin en sık karşılaştığı disiplin sorunları nelerdir?
2. Sınıf ortamında karşılaşılan disiplin sorunlarının nedenleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin disiplin sorunları karşısında kullandıkları yaptırımlar nelerdir?

4. Okullarda disiplin kurallarının yeterliliği hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

5. Sınıf öğretmenin cinsiyetinin disiplin sorunlarına etkisi hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?

6. Sınıf mevcudunun sınıf içerisinde karşılaşılan disiplin sorunlarına etkisi hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?

1.4. Amacı

Bu araştırma ile Konya İli Karapınar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri, disiplin problemlerinin nedenleri ve bu disiplin problemlerini önlemek için kullandıkları yöntemler ile ilgili görüşlerini belirleyebilmek amaçlanmaktadır.

1.5. Önem

İlköğretim okullarında eğitimin sağlıklı olarak yürütülebilmesi belli başlı kurallara bağlıdır. Sınıflarda kaliteli, amacına uygun eğitim verilebilmesi de öğretmenin öğrenmeyi sağlayacak ortamı sağlaması ile mümkün olur. Bu araştırmayla ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin sınıf ortamlarında en çok karşılaştıkları disiplin sorunları tespit edilerek, öğretmenlerin hangi çözüm yollarını kullandıkları da belirlenmiş olacaktır. Bu araştırmadan elde edilecek sonuçların ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerine ve öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerine ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Yapılan literatür taraması sonucunda, sınıf içi disiplin problemleri ve bunların çözümüne ilişkin araştırmaların çoğunlukla nicel verilere dayandırıldıkları görülmüştür. Bu araştırma ile konu ile ilgili verilerin ayrıntılı bir biçimde elde edilmesine ve derinlemesine betimleme yoluyla değerlendirilmesine dayalı bir araştırma yöntemi olan nitel bir süreç kullanılmaktadır.

Yine literatürde ilköğretim 1. Kademe öğretmenlerinin karşılaştıkları disiplin problemlerine ilişkin araştırmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın bu bakımdan alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.6. Varsayımlar

1. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin sınıf içinde karşılaştıkları disiplin sorunlarını belirleyecek niteliktedir.

2. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formunu sınıf öğretmenleri içtenlikle yanıtlamışlardır ve sınıf öğretmenlerinin görüşleri gerçek durumu yansıtmaktadır.

3. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin, konu üzerinde görüşlerini objektif olarak ortaya koyduğu varsayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

1. Araştırma 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Konya ili Karapınar İlçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleriyle sınırlıdır.

2. Araştırma, ilköğretim okulunda görev yapan sınıf öğretmenlerinin araştırma aracına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

3. Araştırmada elde edilen veriler araştırmada kullanılan veri toplama aracı ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Disiplin: Disiplin istenmeyen davranış ve olumsuz etkilerini önleme biçimidir. Ayrıca sorunu önlemek için ne yaptığımızın yanı sıra sorunu nasıl çözdüğümüz ile ilgilidir. Bu bağlamda disiplin, eğitim, öğretim, bir işi uygun kurallarıyla yapmayı öğrenme ve uygun biçimde yaparak başarmak anlamını taşımaktadır (Thompson, 1996, Aktaran: Aydın, 2001; Eleser, 2007).

Disiplin Sorunu: Eğitsel çabaları engelleyen, sınıf aktivitelerinin akışında aksamalara yol açan düzen bozucu davranışlar (Başar, 1999).

Öğretmen: Bu araştırmada öğretmen, ilköğretim okullarında görev yapan ve branşı sınıf öğretmenliği olan öğretmenler olarak tanımlanmıştır.

Öğrenci: Bu araştırmada öğrenci, ilköğretim okulu öğrencileri olarak tanımlanmıştır.

Veli: Bu araştırmada veli, ilköğretim okulu öğrencilerinin anne ve babaları olarak tanımlanmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde disiplin, sınıf yönetimi ve disiplin sorunu kavramları açıklanmakta, sınıf disiplinin bileşenleri, sınıf disiplin yaklaşımları ve disiplin yöntemleri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca konuyla ilgili Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

2.1. Disiplin

Sosyal bir varlık olan insanın, toplumsal hayatın içinde düzenli bir şekilde yaşayabilmesi için uyması zorunlu bir takım kurallar olması gerekmektedir. Kuralların olmadığı yerde, anarşi ve huzursuzluğun çıkması kaçınılmazdır. Bu yüzden insanların olduğu her yerde ve toplumda disipline ihtiyaç duyulmaktadır (Uzun, 2001).

Günlük yaşamda “Disiplin” sözcüğü, genellikle bir grubun, bir örgütün kuralları, düzeni anlamında kullanılmakta; bu düzeni sağlamaya da disiplini sağlama denmektedir. Diğer yandan “disipline etme, disipline sokma” kullanımları da, bu durumdan etkilenecek çeşitli kimselerin olması durumunu anlatmaktadır. Bu yönüyle “disiplin”de yaptırım, bazen ceza anlamının duyumsatıldığı görülmektedir (Eleser, 2007).

Disiplin, bireye kazandırmak istenilen davranış ve alışkanlıklar yoluyla, kendisi ve çevresi ile uyum içersinde yaşamaya hazırlama sürecidir. Disiplinin temel amacı kişinin dürtülerini kontrol etmesini sağlamaktır. Bireylerin önce düşünüp sonra hareket etmesini, isteklerini erteleyebilmesini ve bekleyebilmesini sağlar. Disiplin, öncelikle çocuğa nasıl hareket edilmesi gerektiğini öğretir. Etkili bir disiplin yoluyla çocuk, kendisinin ve başkalarının yararına olan inanç, değer ve kuralları içselleştirerek öğrenir (Yavuzer, 2004).

Disiplin sözcüğüne, toplumumuzun önemli bir kesimi yanlış anlamlar yüklemektedir. Bu sözcük, birçok insanda yanlış çağrışımlar yapmaktadır. Toplumumuzdaki birçok anne-baba ve öğretmen, disiplini yalnızca bağırma, vurma,

huysuzluk nöbetleri, işbirliğine kapalı davranış, küstahça yanıt verme, bozguncu eylemler vb. gibi kontrol edilemeyen davranışlar olarak değerlendirmektedir (Celep, 2002).

Oğuzkan (1981) bu sözcük için, 1. Bir topluluğun yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ya da yazısız kurallarına titizlik ve özenle uyması durumu, 2. Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin tümü, açıklamalarını verir (Aktaran: Eleser, 2007).

Öğretmenlerin sınıf disiplinini sağlamaları sırasında kullandıkları yöntemler öğrencilerin davranışlarında olumlu veya olumsuz büyük bir etkiye sahiptir. Bu yüzden öğretmenler sınıf yönetimi konusunda yeteri kadar bilgi ve beceriye sahip olmadıkları. Öğrencilerin özgüven kazanmalarında, başkalarına karşı saygılı olmalarında, görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerinde ve davranışlar kazanmasında kullanılan disiplin yönteminin büyük etkisi vardır.

Tosun (2002)'a göre toplumun iyiliği için suçluyu cezalandırma yaklaşımı, aydınlanma felsefesi ile birlikte, korkutmaya dayalı bir engellemeye dönüşmüştür. Cezanın caydırıcılık özelliği vurgulanır olmuştur. Daha sonra cezaya karşın yanlış davranışların görülmesi nedeniyle iyileştirici yaklaşım gelişmiştir. Danışmanlık sisteminden de yararlanılarak, bireylerin toplum düzenini korumaya yönelik davranışlar göstermelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bu dönüşümler toplumları, önleyici bir disiplin anlayışına ulaştırmıştır. İnsancıl Yaklaşımın katkılarıyla ulaşılan önleyicilik noktasından geriye doğru bakıldığında disiplin anlayışlarının doğurduğu ya da yansıttığı disiplin yöntemlerini ikiye ayırmak olanaklıdır (Boyras, 2007).

2.1.1. Önleyici Disiplin

Önleyici disiplin, öğrencilerin istenmeyen davranışlar göstermemesi için kurallar koymaya ve düzenlemeler yapmaya dayanır. Bu nedenle davranışı etkileyecek etmenleri değerlendirip olası sorunları önceden görmek önemlidir (Boyras, 2007).

Yüksel (1998)'e göre önleyici disiplinde temel amaç aslında, bireyin dışarıdan bir karışma olmadan kendini disiplin altına almasını sağlamaktır. Bu nedenle de kuralların oluşturulmasına bireyin katılımı gerekir.

Sınıflarda istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını beklemeden harekete geçilmesi davranışın doğasına uygun bir davranıştır. İstenmeyen davranış olarak değerlendirilen davranışlar, çoğunlukla, görülemeyen, belki de gözlenemeyen ya da o anda fark edilemeyen asıl sorunun doğurduğu bir sonuçtur (Boyraz, 2007).

Sınıfta davranış sorunlarının meydana gelmesini en aza indirmek için bazı önleyici disiplin ölçütleri vardır (Aydın, 2006). Bunlar;

Önleyici Disiplin Ölçütleri

1. Sınıf kurallarını oluşturma ve sorumluluk almaya öğrencileri dahil etme. Görüşmelerde şöyle sorular sorarım. “herkes aynı zamanda konuşmaya çalıştığı zaman ne olacağını düşünürsünüz”, “diğer insanların sizinle nasıl konuşmasından hoşlanırsınız”
2. Ailelerle su şekilde iletişime geçme;
  - a. Beklentiler ve disiplin sisteminin özellikleriyle ilgili mektup gönderme
  - b. Ailelerle, kısa olumlu telefon görüşmeleri yapma
  - c. Çocuklardan evlerine başarılı çalışmalarını ve davranışlarıyla ilgili notlar gönderme
3. Sınıf ortamını, ısı, ışık, rahatlık, sınıf içinde etkili hareketi sağlayan trafik akışı için en iyi şekilde düzenleme.
4. Olumlu tavırlar, saygı ve sorumlulukla ilgili toplantılar yapın, önemini vurgulayın, model olma.
5. Fiziksel hareket, şarkı söyleme, etkileşim ve fırsatlarını içeren farklı aktif bir program oluşturma.
6. Yapı ve rutinlerle ilgili bağlılık, benimseme ve güvenlik duygusunu oluşturma.

2.1.2. Tepkisel (Düzeltilici) disiplin

Düzeltilici disiplin, disiplin sorunlarıyla karşılaştıktan sonra onları ortadan kaldırmaya yöneliktir. Önleyici teknikler en etkili şekilde kullanılsa bile istenmeyen davranışlar tümüyle ortadan kaldırılamayabilir. Öğrenciler istenmeyen davranışta bulduktan sonra onu düzeltmek için bazı tekniklere gereksinim vardır. Bu teknikleri kullanırken öğrencilere gözdağı vermemeye ve güç mücadelesine girmemeye dikkat edilmelidir (Aydın, 2006).

Etkili disiplinin olduğu yerde bireyin kendini denetleyebildiği görülür. Bu nedenle, büyüklerin ve okulun görevinin öğrenciyi denetlemek değil, öğrencinin kendini denetlemesine yardım ve rehberlik etmek, bunun için uygun koşullar hazırlamak olduğunun unutulmaması gerekir (Boyraz, 2007).

Sınıfta davranış sorunlarını meydana geldikten sonra uygulanabilecek bazı düzeltilici disiplin ölçütleri vardır (Aydın, 2006). Bunlar;

Düzeltilici Disiplin Ölçütleri

1. İstenmeyen davranışı eleştirme: “konuşmayı duyuyorum. Ondan hoşlanmıyorum. Herkes dinliyor olmalı”
2. Vurgulu emir: “hemen durdur sunu”
3. Gruptan öğrenciyi ayırma.
4. Öğrenciyi müdür veya danışman odasına gönderme
5. Aile ile telefonla iletişim kurma.

2.2. Okullardaki Başlıca Disiplin Problemleri

Öğretmenlerin beklentileri dışında davranan, diğer bir deyişle istenmedik, yanlış ya da disiplinsiz olarak nitelenen davranışlar kısaca olumsuz öğrenci davranışları olarak adlandırılmaktadır (Küçükahmet, 2001).

Disiplin sorunu ya da istenmeyen davranış, öğretimi ve öğrenmeyi olumsuz etkileyen, başarıya ulaşmayı engelleyen ya da zorlaştıran bir faktör olarak

değerlendirilebilir. Bu bakımdan öğretmenlerin sınıf ortamında karşılaşılabilecekleri temel disiplin sorunlarının belirlenmesi ve bunlara ilişkin çözüm önerilerinin geliştirilmesi son derece önemlidir.

Cangemi ve Khan (2001), hangi davranışın istenmeyen davranış olduğu konusunda öğretmenlerin fikirlerinin farklılık gösterdiğini vurgulamaktadır. Örneğin; sınıfta sakız çiğneme davranışı ile karşılaşan 5 öğretmen aynı şekilde davranmayabilir. Birinci öğretmen sakız çiğnemeyi doğru bulmayıp, acımasızca cezalandırabilir, ikinci öğretmen, öğrencinin aç ve sakızın onun için bir besin olduğunu düşünebilir. Üçüncü öğretmen sağlıklı sakızların öğrenci için faydalı olduğunu düşünürken, dördüncü öğretmen sakız çiğnemenin, insanın içindeki gerginliği ve sinirlilik halini azalttığına inanabilir. Beşinci öğretmen de bu durumla hiç ilgilenmeyip, görmezden gelebilir (Aktaran: Eleser, 2007).

Tertemiz (2002,) sınıf içinde karşılaşılan başlıca istenmeyen davranışları şöyle sıralamaktadır.

1. Etrafa bakmak
2. Islık çalmak
3. Hayallere dalmak
4. İzinsiz konuşmak
5. Kopya çekmek
6. Birbirine not yollamak
7. Dikkat çekici gürültü yapmak
8. Dersin akışını bozucu sözel ve fiziksel müdahalede bulunmak.

Ataman'a (2000) göre, sınıf yönetimindeki problem davranışlar "uygun olmayan sınıf içi davranışlar" ve "kötü çalışma becerileri" olarak iki grupta toplanabilir. Buna göre, söz almadan konuşma, kavga, ağız dalaşı, yerinden kalkarak sınıfta dolaşmak, sınıftaki etkinliklere katılmama, yaşma uygun olmayan bebeksi davranışlar uygun olmayan sınıf içi davranışlardır. Öğrencinin akademik performansını ve

öğretmenin, öğrencinin akademik alandaki gelişmesiyle ilgili yapması gerekenleri etkileyen davranışlar da kötü çalışma becerileri olarak benimsenmektedir. Ödevleri zamanında ve istenildiği biçimde yapmamak, öğretmenin ders sunumunda dikkat yetersizliği göstermek bu davranışlardandır.

Celep (2002) de, ilköğretim öğrencilerinde görülen, başlıca istenmeyen davranışlar olarak şunları belirtmektedir:

1. Söz almadan konuşma
2. Derse hazırlıksız gelme
3. Nezaket kurallarına uymama
4. Derse geç gelme
5. Arkadaşlarını şikâyet etme
6. Öğretmene karşı gelme
7. Sınıfta düzgün oturmama
8. Argo konuşma
9. Sıralara yazı yazma
10. Başkalarının eşyasını izinsiz kullanma.

Ünal ve Ada'ya (2000) göre, arkadaşlarına ve okul eşyalarına zarar verme, bağırma, izin almadan konuşma, kırıcı konuşmalar, sınıf kurallarına uymama, saygısızlık, kopya çekme ve sıraya girmeme sınıfta en sık karşılaşılan disiplin sorunları arasındadır.

Başar (1997) da başlıca istenmeyen davranışlar olarak şunları saymaktadır:

1. Sınıfta hayallere dalma
2. Görgü kurallarına uymama
3. İzinsiz konuşma

4. Arkadaşlarının dinlemesini engelleme
5. Öğretmene kaba ve saygısız davranma
6. Okul eşyasına zarar verme
7. Devamsızlık yapma
8. Kopya çekme
9. Sigara içme
10. Uyuřturucu kullanma.

Eğitimde disiplin sorunu olarak görölen gerginlik, dengesizlik, uyumsuzluk durumları, öğrencinin kendisinden, gelişimsel özelliklerinden, kişilik durumlarından ya da eğitim-öğretim koşullarının öğrenci beklenti ve gereksinimlerini karşılayamamasından kaynaklanan bir sonuçtur (Topses, 2000).

Boyraz (2007) temel disiplin sorunlarını;

1. Öğretmene karşı kaba ve saygısız davranmak
2. Derslere geç kalmak
3. Kavga etmek
4. Sözlü saldırıda bulunmak (münakaşa etmek)
5. İzin istemeden konuşmak
6. Aşırı ve rahatsız edici biçimde konuşmak
7. Ders akışını bozacak davranışlarda bulunmak
8. Ders esnasında bir şeyler yiyip içmek
9. Yalan söylemek
10. Küfür etmek
11. Hırsızlık yapmak

12. Verilen ödevleri yapmamak
13. İzin almadan sınıf içinde dolaşmak
14. Ders esnasında ders dışı şeyler ile ilgilenmek olarak belirlemiştir.

Aydın (2006), ilköğretim okullarında sınıf disiplininin sağlanması adlı doktora tezinde, öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunlarını belirlemeye çalışmıştır. Öğretmenler derse ilgisizliği en büyük disiplin sorunu olarak göstermişlerdir. Arkadaşıyla konuşma, gürültü, birbirlerine kâğıt kalem atma davranışlarının da sık olarak meydana geldiğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlere göre; ders dışı işler yapma (derste ders dışı lüzumsuz şeyler yazma, başka derslerle ilgilenme, cep telefonu ile oynama), arkadaşını rahatsız etme, çalışmama, öğretmene veya arkadaşlarına kaba davranışlarda bulunma, söz almadan konuşma, arkadaşlarına müdahale etme, birbirine cepheleşme, dersi dinlememe ve argolu konuşma gibi davranışların disiplini bozduğunu ifade etmiştir.

2.3. Okullardaki Başlıca Disiplin Problemlerinin Nedenleri

Doyle'ye göre okula uyum sağlayamamış çocuklar, okula gitmekten kaçınıyor veya sorunlar çıkarırlar. Bazı çocuklar ise okula uyum sağlayamamış olmalarına rağmen okuldan hoşlanır görünür. Bir şey öğrenmemekle beraber duygusal ihtiyaçlarını tatmin ederler. Zayıf notlar, gittikçe daha sinirli, daha endişeli olma ve sebepsiz yere korku duyma gibi davranış bozuklukları, tırnak yeme, kekemelik, zorbalık gibi okula uyum sağlamada karşılaşılan güçlük belirtisi gösterirler (Aktaran: Gündoğdu, 2007).

Bir davranışın ortaya çıkmasında genellikle üç temel bileşenin varlığından söz edilmektedir: Davranışı yapan kişi, davranışın yöneldiği kişi ve davranışın yapıldığı ortam. Sınıf ortamında öğretmenin kişiliği ve tutumu, sınıf havasını belirleyen başlıca etken olsa da öğrencilerin aileden getirdikleri kişilik yapılarını yansıtan karşılıklı iletişimleri ve öğretmenlerine karşı tutumları da çok önemlidir (Külahoğlu, 2000).

Öğrencilerin kişisel yaşamlarında karşılaştıkları birçok sorun vardır. Yoksulluk, ihmal edime, kötü davranma ve çocuk üzerinde şiddet kullanma öğrencilerin aile ve toplum yaşamlarında karşılaştıkları temel sorunlardır. Öğretmenler, öğrencilerin yaşadıkları sorunlara eğilmezse, bütün öğrencilerin yeterliklerini geliştirme

konusundaki sorumluluğunu ihmal etmiş olur. Öğrenciler sadece okul dışında sorun yaşamazlar; aynı zamanda okul ortamında da birçok sorun yaşarlar. Fiziksel şiddet, duygusal üzüntü, açlık, ihmal edime ve diğer sorunlar öğrencinin okuldaki günlük davranışına etkide bulunur. Dezavantajlı çocukların haksız olduklarını düşünmek, daha fazla disiplin sorunları ortaya çıkarabilir. Çocuğun ailesinin sosyo-ekonomik durumunun kötü olması, ailenin boşanması, çocuğun ihmal edilmesi ve dövülmesi, sonuçta çocuğun sınıftaki davranışını olumsuz yönde etkileyecektir. Bu sorunların hepsini öğretmen çözemez. Öğretmen, özellikle sınıf içindeki öğrencilerin davranışsal sorunlarına odaklanmak zorundadır (Küçükahmet, 2001).

Boyraz (2007), disiplin sorunlarının nedenleri olarak; sınıfların kalabalık olması, sınıfta uyulması gereken kuralların ve yönergelerin anlaşılabilir olmaması, derslerin sıkıcı olması, öğretim araçlarının yetersiz olması, ailelerin çocuklarına karşı tutum ve davranışları, ailelerin çocukların eğitimlerine karşı ilgisizliği, aile içerisinde yaşanan problemler, öğrencilerin buldukları yaşın getirdiği gelişim özellikleri, öğrenciler arasındaki kültürel, ekonomik ve sosyal farklar, öğretmenlerin disiplin yaklaşım yöntemlerini yeterince bilmemesi, öğretmenlerin tutarlı olmamaları, arkadaşları tarafından yanlış yönlendirilmesi gibi nedenlerin sayılabildiğini belirtmiştir.

Türnüklü ve Zoraloğlu (2001) ilköğretimde disiplin sorunlarının ortaya çıkmasına şu etmenlerin neden olduğunu belirtmektedir.

1. Ders materyalinin eksikliği.
2. Sosyal etkinliklerin eksikliği
3. Oyun ve kantin alanlarının yetersizliği
4. Okulun sosyal çevresinin yetersizliği (Göç olgusu, kültürel yapının zayıflığı vb)
5. Öğretmenin yetersizliği
6. Rehberlik hizmetlerinin yetersizliği.
7. Sınıfların kalabalıklığı
8. Öğretim programlarının yetersizliği

Cunvin ve Mendler (2000), disiplin sorunlarının meydana gelmesinde okul dışı ve okul içi faktörlerin olduğunu belirtmektedir. Okul dışı faktörler; güvenli aile ortamının olmaması, aile ve çocuklar arasındaki sınırlı etkileşim, medyanın etkisi, toplumdaki şiddettir. Okul içi faktörler ise belirsiz sınırlamalar, öğrencinin sıkılması, başarısızlık duygusu ve öğrencinin onuruna saldırı, duyguların ifade edilebilmesi için kabul edilebilir çıkış noktalarının yokluğu ve güçsüzlük duygusudur (Aktaran: Aydın, 2006).

Aksoy (2000) öğretmenlerin, sınıf içinde disiplini bozan davranışların en önemli nedenleri olarak aile içi problemleri, ailelerin çocukların eğitimine karşı ilgisizliği, ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranış içinde olmalarını, televizyon ve kitle iletişim araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkisini ve sınıfların kalabalık olmasını belirttiklerini ifade etmiştir.

Sınıfta boş zaman öğrenciyi istenmeyen davranışlar yapmaya sevk eder. Öğretmen sınıfta zaman yönetimini çok iyi bir şekilde ayarlamalıdır. Yapacağı etkinlikleri önceden planlamalı, zamanı geldiğinde etkinlikleri sırayla yapmalıdır. Önceden planlanmamış bir şekilde derse girildiğinde öğretmen ne yapacağını, ne anlatacağını bilemeyeceği için istenmeyen davranış meydana gelir. Öğretmen derse hazırlıklı girdiğinde ne yapacağını çok iyi bileceği için öğrenci disiplin problemi oluşturacak boşluk bulamayacaktır. Öğretmen derse hazırlıklı girmeyip derse girdiğinde ne yapacağını düşünürse, derste bir boşluk olur ve bunun sonucunda da öğrenciler istenmeyen davranışlar sergileyerek sınıfın disiplinini bozarlar (Saritaş, 2000).

Bossing (1955)'e göre öğretmenlerin sınıfta disiplini sağlamakta karşılaştıkları zorlukların nedenlerini şunlardır (Aktaran: Boyraz, 2007);

- 1. Fizyolojik Nedenler:** Sağlık nedenleri olarak açıklanabilir.
- 2. Bireysel Nedenler:** Egoizm, akıl yürütme kabiliyetinin zayıflığı, zekâ bakımından gerilik, sosyal eğitim eksikliği vb. durumlardır.
- 3. Sosyal Nedenler:** Kitleden biri sayılmak arzusu, otoriteye içerlemek, heyecan yaşama arzusu vb. durumlardır.

4. Sınıf İçi Nedenler: Sınıfın sevimsizliği, sağlığa uygun olmayan sınıf koşulları, sınıftaki öğretim yöntemi.

Öğretmen sınıf disiplinde ne kadar başarılı olursa derslerinde de o kadar başarılı olma ihtimali artar, sınıflarında disiplin sağlayamayan öğretmenler zamanların büyük bölümünü sınıfta disiplini sağlamaya ayırdıklarından eğitim öğretime yeteri kadar zaman kalmamaktadır.

Sınıflarda bu nedenlerden kaynaklanan pek çok disiplin problemleri görülebilir. Öğretmen ve yöneticiler okul ve sınıflarda çeşitli kontrol yöntemleri kullanarak bu problemleri ortadan kaldırmaya çalışırlar.

Boyraz (2007)'a göre sınıf içinde istenmeyen davranışlara yol açan başlıca faktörler şunlardır:

2.3.1. Sınıfın Yapısından Kaynaklanan Problemler

Sınıf yönetiminin öğelerinden biri olan sınıf atmosferi, sınıfın fiziksel ve psikolojik çevre düzenlemeleri ile ilgilidir. Sınıfın fiziksel yapısı ve sosyo-psikolojik ortamı, öğrenci davranışlarını yakından etkiler (Akar, 2003).

Sınıfta bulunan canlı öğelerin özellikleri (öğretmen ve öğrenci) dışındaki tüm özellikler sınıfın yapısı altında toplanabilir. Bunlar sınıfın fiziksel özellikleri ve sınıfın kalabalıklığı olarak kabul edilebilir. Sınıfta bulunan canlı öğelerin özellikleri (öğretmen ve öğrenci) dışındaki tüm özellikler sınıfın yapısı altında toplanabilir. Bunlar sınıfın fiziksel özellikleri ve sınıfın kalabalıklığı olarak kabul edilebilir (Öztürk, 2003).

Sınıfın yapısından kaynaklanan problem davranışların en önemli nedenlerinden biri sınıfların kalabalıklığıdır. Öğrenci sayısının on altının altında olduğu sınıflara küçük, on altı ile yirmi beş arasındakilere orta, daha fazla sayıdakilere büyük sınıf denilebilir (Herder, 1990; Finn and Achilles, 1990; Slavin, 1990; Benjamin, 1991; Aktaran: Başar, 2001).

Sınıf yönetiminin öğelerinden olan sınıf atmosferi, sınıfın fiziksel ve psikolojik çevre düzenlemesiyle ilgilidir. Sınıf çevresi öğrenci davranışı üzerinde doğrudan etkilidir. Çekici bir sınıf öğrencileri öğrenmeye yönlendirir. Sınıf düzeni öğretme-

öğrenme ve disiplini sağlamada öğretmene yardımcı olur. İyi düzenlenmiş bir sınıfta öğretmen, öğrencilerini kontrol edebilir, olası öğrenci davranışlarını önceden tahmin edebilir ve olası olumsuz davranışları önceden öğrenebilir (Boyraz, 2007).

Korkmaz (2003)'a göre, sınıftaki ısı ve ışık durumu da öğrencilerin öğrenmelerinde etkili olmaktadır. Ayrıca sınıfta kullanılan araç-gereçlerin ve kaynak kitapların öğrenciler tarafından kullanılırken birbirini rahatsız etmeyecek şekilde düzenlenmesi sınıfta istenmeyen davranışların oluşmasına karşı bir önlemdir.

Sıraların düzeni öğrencinin bulunduğu yerden öğretmeni, öğrenme materyallerini, tahtayı ve etkin olan diğer öğrencileri rahat görmesini sağlamalıdır. Öğrenme-Öğretme faaliyetleriyle etkileşime verimli bir şekilde katılmayan öğrenci, etkileşim ortamından uzaklaşacak ve öğrenme dışı faaliyetlerle ilgilenmeye başlayacaktır. Oturma düzeninin izin vermemesi dolayısıyla öğretmen de bir kısım öğrencinin sınıftaki davranışlarını izleme, onları etkin bir şekilde derse katılmaya davet etme konusunda yetersiz kalacaktır. Bu durum sınıfta birkaç farklı yapının oluşmasına yol açar. Bir kısım öğrenci oturma düzeninin avantajını kullanarak öğrenme faaliyetlerine etkin katılım gösterir, bir kısım öğrenci faaliyetlerden koptuğu için pasif duruma geçer, diğer öğrenciler ise kendi aralarında konuşmaya başlarlar (Öztürk, 2003).

Sınıfın sosyal ortamı da öğrenci davranışları açısından önem taşımaktadır. Sınıfta bulunan öğrenciler, toplumun değişik kesimlerinden gelmiş, değişik ortamlarda sosyalleşme süreci içinde yer almış, değişik eğitim yaşantılarına ve giriş davranışlarına sahip olabilirler. Bu öğrenciler toplum içinde olduğu gibi sınıf ortamında da yeni bir sosyalleşme süreci ile karşı karşıya kalırlar (Akar, 2003).

2.3.2. Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler

Her okulda nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan öğrencilerin arasında toplumun ve okulun onayladığı davranışları sergileyenlerin yanında istenmeyen davranışlarda bulunanlar da çıkabiliyor. Sınıf içerisinde gösterilen olumsuz davranışlar ne yazık ki sadece davranışı yapanı değil, diğer öğrencileri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Özcan, 2008).

Sınıfta bulunan öğrenciler farklı geçmiş yaşantılara, farklı kişilik yapılarına, farklı ilgi ve yeteneklere sahip olabilirler. Bu durum sınıfta homojen olmayan bir yapı oluşturabilir. Homojen olmayan bu yapı, sınıfta oluşturulan öğrenme-öğretme etkinlikleri sırasında değişik davranışların oluşmasına ve farklı görüntülerin ortaya çıkmasına neden olabilir (Akar, 2003).

İlköğretim çağlarında çocukların duygularında değişiklik olur. Bu çağda çocukta bağımsız olma eğilimi görülür. Geliştirdiği değer yargılarına aykırı durumlarda sinirlenir. Öğretmenin öğrencilere ayrıcalıklı davranması, söz istediğinde vermemesi, takdir edilmemesi gibi davranışlar onu üzer, hırçınlaştırır, uygun olmayan davranışlar göstermesine neden olur (Ünal ve Ada, 2000).

Topses (2000)'e göre, bazı gelişimsel sorunlar çocuk ve gençlerin benlik ve kişilik gelişim süreçlerinde ortaya çıkar. Benliğin gelişimi aile içi ana-baba tutumlarıyla yakından ilişkilidir. Yetkeci (otoriter), koruyucu ve mükemmeliyetçi, ilgisiz ve sevgisiz ve parçalanmış aile yapılan çocuk ve gençlerin benlik ve kimlik gelişimlerini çeşitli biçimde etkileyebilir. Yetkeci bir aile ve ana-baba tutumu, çocuk ve gencin özgüven, öz-saygı ve öz-değer duygularını önemli ölçüde örseleyebilir, girişim duygularını köreltebilir. Onların duygu ve düşüncelerini özgür iletişim kanallarıyla ortaya çıkmalarına, bireyin bir bütün olarak, kendini ortaya koyuş biçimi ket vurabilir. Tüm bu süreçler çocuk ve gencin okul başarılarına olumsuz yönde etki eder (Boyraz, 2007).

Öğrenciler arasında çıkan disiplin sorunlarının nedenlerinin bir kısmı evden okula getirdikleri sorunlardan, bir kısmı da okuldaki yaşantılardan kaynaklanır. Örneğin, öğretmenden, sınavlardan veya sınıfta konuşmaktan korkma; öğretmenin öğrencilerin öz-güvenlerine zarar verecek türdeki davranışları; küçümseme, alay etme, sabırsızlık, hoşgörüsüzlük, sinirlilik, fiziksel veya sözel saldırı, öğrencilerde saldırganlık ya da sessizce içerleme yaratabilir. Tüm bu nedenlerin dışında öğrenciler okulda belli düzen içinde kendilerini hapsedilmiş gibi hissedebilirler ki bu durum onları isyana götürebilir. Öğrencilerin okuldaki çalışmaları sıkıcı bulmaları da onlarda okuldan uzaklaşma isteği doğurabilir (Tertemiz, 2000).

Bütün bunların yanında üstün yetenekli öğrencilerin de özel öğretime ve özel olarak ilgilenilmeye gereksinim duydukları unutulmamalıdır. Akar (2003)'a göre,

kapasiteleri doldurulmayan ve gereksinimleri karşılanmayan bu öğrenciler de sınıfta sorun olan davranışlar sergileyebilmektedirler öğrencilerin gelişimsel özellikleri, gereksinimleri, bireysel farklılıkları, sağlık durumları, dersteki başarısı ve sosyal çevreleri onların davranışların doğrudan etkilediği söylenebilir (Aktaran: Bal, 2005).

2.3.3. Eğitim-Öğretim Programından Kaynaklanan Nedenler

Okulda, öğrencilere istendik eğitsel davranışları kazandırmaya yönelik tüm etkinlikler eğitim programları dikkate alınarak düzenlenir. Amaç, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri arasında iyi bir eşgüdüm sağlanmayan, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerine yanıt vermeyen, işlevsel olmayan, esneklik özelliği taşımayan, uygulayıcılara yol göstermeyen, uygulanması güç ve bilimsellikten uzak eğitim programlarıyla öğrencilere istenilen davranışlar kazandırılmaz. Ortalama öğrenme kapasitesindeki öğrencilere gere hazırlanan programlar, uçlarda yer alanları dikkate almadığı için, bu öğrenciler hüsrana uğrarlar. Programın ders dışına ittiği bu öğrencilerden bir kısmı tembelliğe alışır (Boyraz, 2007).

Sınıf içinde öğrencilere istendik davranışları kazandırmaya yönelik bütün etkinlikler, eğitim programları dikkate alınarak düzenlenmektedir. Amaç, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri arasında iyi bir koordinasyon sağlanmayan, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yanıt vermeyen, işlevsel olmayan, esneklik özelliği bulunmayan, uygulayıcılara yol göstermeyen, uygulanması güç ve bilimsellikten uzak eğitim programlarıyla öğrencilere istendik davranışlar kazandırmak mümkün değildir (Akar, 2003).

Özyürek (1983)'e göre derste hep aynı yöntemlerin kullanılması tekdüzelik yoluyla sıkıntı yaratır, öğrenciyi iş dışı davranışlara zorlar. Öğretme çabasına daha çok yer veren yöntemler, sürekli izleyici olma yoluyla, öğrencilerin sıkılmasına, istenmeyen davranışlara yönelmesine neden olur. Anlatım yöntemini kullanan öğretmen, sınıfın sessizce kendisini dinlediğini sanırken, öğrencilerin bir kısmı başka şeyler düşünmeye, konuşmaya veya hayal etmeye yönelebilir. Çünkü insanların dinlemedeki dikkat sınırı düşüktür (Aktaran: Boyraz, 2007).

Her yöntem farklı ders amaçları için aynı ölçüde uygun olamaz. Bir ders için ideal olan bir yöntem başka bir ders için uygun olmayabilir. Hatta aynı ders saati içinde

farklı yöntem kullanma gereği doğar. Her zaman aynı yöntemin kullanılması öğrencilerde tekdüzeliğe neden olur. Öğrenciyi izleyici konumunda tutan yöntemler sıkılmaya, dalgınlığa, hayal kurmaya, esnemeye, uyuklamaya dolayısıyla dersten uzaklaşmaya yöneltir (Küçükahmet, 2001).

Eğitim-öğretimden kaynaklanan davranış sorunlarının önemli bir diğer kaynağı da öğrencinin ulaşması için belirlenen öğretim hedeflerinin, öğrenci kapasitesinin çok alanda ya da çok üstünde kalmasıdır. Akar (2003)'a göre, programın ders dışına ittiği öğrencilerden bir kısmı tembelleşerek başarısız olur ve istenmeyen davranışlar sergilemeye başlayabilir, öğrencinin basan düzeyinin sınıf etkinliklerinin üstünde olması durumunda ise öğretmen bu öğrencileri ek etkinliklerle yönelemezse, öğrenci istenmeyen davranışlara yönelebilmektedir (Aktaran: Bal, 2005).

2.3.4 Öğretmen Den Kaynaklanan Nedenler

Eğitim sürecinde öğrencilerin, eğitimin genel amaçları doğrultusunda yetişmesi ve kişisel gelişimlerini tamamlamaları için çalışanların başında öğretmenler gelmektedir. Öğretmenlerin bu amaçlara ulaşmak için disiplini sağlama, eğitim ve öğretimin verimini yükseltme çabaları öğrenci davranışlarını etkilemektedir. Disiplin sorunlarına karşı öğretmenlerin takındıkları tutum ve davranışlar, öğretmenin sahip olduğu eğitim felsefesi ile öğrenme psikolojisi bilgisinin sınıfa yansımalarıdır (Korkmaz, 2003).

Eğitim süreci içinde çocuk ve gençlerin gelişimsel sürecine etki eden öğretmenlerin başında, kuşkusuz eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin disiplin sağlama, eğitim ve öğretimin verimini yükseltme amacına yönelik tutum ve davranışları gelir. Öğretmenin nitelikleri, özellikleri çerçevesinde sınıfta sergilediği davranışlar, öğrencileri çok yönlü ve yakından etkiler. Genellikle olumlu etkilemenin yanında, birçok nedenden dolayı öğretmen, öğrenciyi istenmeyen davranışlara yönelebilir. Öğretmenler, bu davranışları bilinçli olarak öğrencileri incitmek için değil, daha çok kişisel, mesleki eğitim ve ortamlara ilişkin eksikliklerden dolayı yaparlar (Küçükahmet, 2001).

Topses (2000)'e göre öğretmenler ne denli iyi yetişmiş ve eğitilmiş olsalar da, temel olarak toplumsal yapının kimi değerlerini kendi kişiliklerinde yaşatmayı

sürdürebilirler. Örneğin; yetkeci bir aile yapısında yetişmiş bir öğretmen kişiliği, o yetkeci tutum ve davranış görüntüsünü, eğitim ve öğretim sürecinde de sürdürmek isteyebilir. Kimi okullarda sıkça görülen öğretmenlerin bedensel cezaya olan olumlu tutum ve davranışları bu olgunun basit bir örneğidir. Bu tür tutum ve davranışlar ise öğrencilerin büyük çoğunluğu için, benlik tasarımlarım, öz- değer ve öz - saygılarım örseleyici, kimlik sorunlarında sorunlar yaratıcı, öğrencilerinin girişim çabalarını engelleyici sorunlar üretir, dolayısıyla öğrenci sorunlarının temel kaynaklarından birini oluşturabilir (Aktaran: Boyraz, 2007).

Saban (2000)'a göre, bir öğretmenin sınıftaki öğrencileri algılama tarzı ve onlar için sınıfta anlamlı öğrenme yaşantıları sağlayıp sağlayamama oranı, o öğretmenin sahip olduğu disiplin anlayışı ile doğru orantılıdır. Örneğin, sınıftaki öğrencileri birer problemlili varlıklar olarak algılayan bir öğretmenin sınıfta uygulayacağı disiplin yöntemi de böyle bir anlayışı yansıtacak ve dolayısıyla bu öğretmen sınıfında sorunlu davranan öğrencilere sahip olacaktır. Bunun yanında sınıfındaki öğrencileri mükemmel bir zekâ potansiyeline sahip olarak gören bir öğretmenin ise sınıfta uygulayacağı öğretim yöntemleri de bu yönde olacağından normal zekâ potansiyeline sahip öğrenciler bile daha zor etkinlikleri başarabileceklerdir. Bu da sınıf ortamında olumsuz davranışları azaltacaktır (Bal, 2005).

Öğretmenlerin, öğrenciler açısından olumsuzluk içeren davranışlarından bazıları şöyle ifade edilebilir (Küçükahmet, 2001):

Bağırma; tehdit etme; fiziksel zor kullanma; üzerine yürüme; itip-kakma; hakaret etme; küfretme; kaba davranma; emretme; hükmetme; alay etme; küçümseme; çocukları sevmeme; olumsuz etiketleme; yargılama; azarlama; tükenmişlik; dersi terk etme; kararsızlık; hatalı olduğunda özür dilememe; tutarsızlık; gözden çıkarma; derse hazırlıksız gelme; zamanı iyi kullanmama; mesleğini sevmeme; kendine özen göstermeme; konuları yarıda kesip askıya alma; yanlış, başarısızlığı cezalandırma; yalnız çalışkan öğrencilerle ilgilenme.

Gürşimşek (1999)'a göre öğretmenlerin, sınıfta öğrencileri ile etkileşimlerinde etkili iletişim kurabilmelerine yardımcı olabilecek ilkeler şunlardır (Aktaran: Saban, 2000):

Öğretmenler, öğrencilere karşı yargılayıcı mesajlar kullanmamalıdır.

Öğretmenler, öğrencilerle olan ilişkilerinde empatiye yer vermelidirler.

Öğretmenler, öğrencilere ad koymaktan veya onları çeşitli sıfatlarla etiketlemekten kaçınmalıdırlar.

Öğretmeler, ödülü ve sözel övgüyü dikkatle kullanmalıdırlar.

Öğretmenler, sınıftaki öğrenciler arasında işbirliğini özendirmelidirler.

Öğretmenler, sınıfta meydana gelen çeşitli olaylar karşısındaki duygularını “sen-dili” mesajları yerine “ben-dili” mesajlarını kullanarak öğrencilere yansıtmalıdırlar.

Swick (1991)’e göre öğrenciler sınıfta öğretmenleri tarafından oluşturmuş ortama uyarlar ve öğretmenlerinden yönlendirme beklerler. Bu yüzden öğretmen tutum ve davranışları problem davranışın ortadan kaldırılmasında veya sürmesinde çok önemlidir. Öğretmenlerin kendi davranışları, öğrencilere sözde olarak önerdikleri davranışlardan önemlidir. Etkili sınıf disiplini davranışlarının öğretmen davranışları yoluyla örneklenmesi öğrenci davranış problemlerini engelleme ve çözümlemede kanıtlanmış bir yöntemdir. İnsanlar lider olan ya da toplumu yönlendiren kişi tarafından örneklenen davranışları edinmeye çalışırlar. Bu nedenle tutarsız öğretmen davranışları, yıkıcı hatta karmaşık öğrenci davranışlarına neden olacaktır (Aktaran: Boyraz, 2007).

2.4. Disiplin Problemlerine Karşı Kullanılan Yöntemler

Korkmaz (2003)’a göre, öğretmenler, bütün çabalarına rağmen, istemeseler de, sınıfta istenmeyen davranışlarla karşı karşıya kalabilmektedirler, öğretmenlerin sınıf ortamında istenmeyen davranışlardan kaçınmaları çoğu zaman imkânsızdır.

Öğrencinin, davranışını değiştirmesi öncelikle, davranışının neden yanlış olduğunu anlamasına ve davranışının kendisi ve diğerleri üzerindeki etkisini değerlendirebilmesine bağlıdır. Öğrenciler, davranışlarının diğerleri üzerindeki etkileri ile ilgili bir düşünceye sahip olmadıklarında veya neden olabilecekleri psikolojik etkilerle ilgili kaygı yaşamadıkları zaman, kendilerinin karşılaşılabilecekleri sonuçları bilmelerine rağmen davranışı tekrar etmeye devam edebilirler (Eleser, 2007).

Kuzgun (2000)'a göre Eğitim- Öğrenme- Disiplin üçlüsü birbirlerine bağlı kavramlardır. Biri olmadan diğerini anlamak zordur. Yalnız disiplin ile ceza arasında böyle bir bağ görülmemektedir. Disiplin kavramı uygulamada ceza ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Ceza sanki disiplinin gerekli bir şartı gibi algılanmaktadır. Oysa disiplin ile ceza karıştırılmamalıdır. Cezalandırma kavramı, disiplin kavramının çok küçük bir parçasını oluşturmaktadır. Ceza yıkıcı davranışa tepkidir. Disiplin ise yıkıcı davranış ve bundan doğan tepkiyi önlemek içindir. Başka bir deyişle problemi önlemek için ne yaptığımızın yanında, problem doğduğunda ya da oluştuğunda ne yaptığımızla ilgilidir. Cezasız ya da çok az ceza ile de disiplin mümkün olabilmektedir (Aktaran: Özcan, 2008).

İstenmeyen öğrenci davranışları karşısında en önce istenmeyen durumu anlamak, nedenlerini araştırmak sonra da hangi eylemin seçileceği ve nasıl uygulanacağı kararlaştırılmalıdır (Başar, 1999). Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları davranış problemlerine karşı genelde kullandıkları yöntemler şunlardır;

2.4.1. Görmezden Gelme

Öğretmenlerin istenmeyen davranışı gösteren öğrencilerle ilgilenmemesi ve istedik davranışları gösteren öğrencilerle ilgilenmesi, öğrencilerin istenmeyen davranıştan bırakmasını sağlayabilir (Korkmaz, 2003).

Başaran (2000)'a göre bazı sorunlarla uğraşılmasındansa onun görmezden gelinmesi daha iyi olabilir. Davranış, fazla önemli değilse, hemen olup bitiyorsa, onu görmemek, sönmesini sağlayabilir. Bazen yanlış davranışın görülmesi, ödül etkisi yapıp, davranışın pekiştirilmesine diğer öğrenciler tarafından da yinelenmesine neden olabilir.

Görmezlikten gelmenin sağladığı önemli avantajlardan bir tanesi, o davranışı yapan bireyin, grup önünde zor duruma düşmesinin engellenmesidir. Birey yaptığı bir davranıştan dolayı haksız olduğunu kabul etse dahi, grup önünde zor duruma düştüğü zaman savunmaya geçer ve kendisini bu duruma düşüren kişiye karşı bir kızgınlık duyar. Bu, öğrencinin gelecekteki yapacağı davranışlara yönelik olarak bir zemin hazırlayabilir. Elbette, 'yaptığı her davranışın karşılığında mutlaka bir ceza ödeyen kişi yaptığı her davranışta daha dikkatli olacaktır' görüşü buna karşılık öne sürülebilir.

Ancak böyle bir durumla karşı karşıya gelen bireyler çoğunlukla, bu davranışlarından dolayı pişmanlık duyarlar ve o davranışı bir daha yapmamak için çaba gösterirler. Özellikle öğretmenin bu davranışından dolayı öğrencileri sıkıntıya sokmaması durumunda, öğretmenin ona hoşgörülü davrandığını hisseder ve olumsuz davranışları yapmama noktasında daha dikkatli davranmada bir artış gözlenebilir (Gündoğdu, 2007).

Lemlech (1998)'e göre öğretmenin görmezden gelişini öğrencinin fark edip etmemesi önemlidir. Öğrenci, davranışını öğretmenin fark ettiğini görür, öğretmen de görmezden gelirse, çocuk bunu onay ve ödül olarak algılayabilir, öğretmenin dersle ilgilenmeye fazla önem vermediğini düşünebilir. O halde, eğer öğretmen sınıfta oluşan davranışları görmüyor ve sınıfa hâkim değilse, öğrenciler sınıfta istediği davranışta bulunabilir görüşü ağır basar. Böyle durumlarda öğretmen, davranışı gördüğünü ve onaylamadığını bir göz, yüz, baş işaretiyle belirtmelidir (Aktaran: Gündoğdu, 2007).

2.4.2. Uyarlamak

Uyarma, istenmeyen davranışı yapan öğrenciyi, yaptığı davranışı durdurması için, öğretmenin öğrencinin ismini söyleyerek yaptığı davranışın kabul edilemez olduğunu ifade etmesidir (Korkmaz, 2003).

İstenmeyen davranışı yapan öğrenciye, davranışının kabul edilemez olduğu çeşitli uyarılarla hissettirilebilir. Öğretmen vücut dilini kullanarak, dokunarak, sözle doğrudan veya dolaylı olarak soru sorarak, söz hakkı vererek veya sözü doğrudan doğruya istenmeyen davranışa getirerek öğrenciyi uyarabilir (Özcan, 2008).

Özellikle gençler yaptıklarının yeterince farkında olmayabilirler. Bu nedenle uyarma hem davranışının farkında olmasını hem de sonuçlarını anlamasını sağlamak için gerekli olabilir. Zaman yitirmeden yapılan uyarıların diğer öğrenciler için önleyici olduğu belirtilmektedir. Uyarının yapılışında, kabul edilmeyenin öğrenci değil davranış olduğunun fark ettirilmesi gerekir (Boyras, 2007).

Yavuzer (2004)'e göre öğretmenin istenmeyen davranışta bulunan öğrenciyi uyarması iki şekilde olur. Birincisi, istenmedik davranışta bulunan öğrenciye yaklaşarak sadece ilgili öğrencinin duyabileceği şekilde uyarılmalıdır. Bu sırada sınıftaki etkinliğe de devam edilmelidir. Öğretmen ilgili öğrenciye uyarıda bulunarak öğrencinin cevap

vermesini beklemeden teşekkür ederek öğrencinin yanından uzaklaşmalıdır. Bu şekilde öğretmen öğrencinin ‘evet’ dediğini kabul ederek öğrenciye de bu mesaj iletilmiş olur. Bu yaklaşım ile öğrenciye şu mesajlar iletilmiş olur:

1. Öğrenci ile ilgilendiğinizi,
2. Öğrencinin kendisini değil, davranışını kabul etmediğinizi,
3. Bir tartışmaya girmek istemediğinizi,
4. Kimseyi utandırmak veya küçük düşürmek istemediğinizi,
5. Ondan korkmadığınızı,
6. Öğrencinizin kendi isteği ile kurallara uyum sağlayacağına inandığınızı öğrenciye iletmış olursunuz.

İkincisi, sınıfta istenmeyen davranışı gösteren öğrenci ile birebir iletişime girmeden öğretmenin öğrencilere sınıftaki her şeyden haberdarım duygusunu hissettirmek için etkinlikleri durdurup genel uyarı yapmaya yönelmesidir.

Korkmaz (2003)’a göre öğretmenler uyan yöntemini kullanırken şunlara dikkat etmeleri gerekmektedir:

İstenmeyen davranışı yapan öğrencinin uyarılması (Ali bu bir uyan).

İstendik davranışı açıkla (Kuralımız, çalışmalar zamanında bitecek).

İstenmeyen davranışın sonucunu açıkla (Teneffüste bitirmek zorundasın).

Uyarıyı kısa tutunuz.

Normal derse dönerek, istendik davranışta bulunan öğrencilere memnuniyetinizi belirtiniz.

İstenmeyen davranışta bulunan öğrenci davranışını değiştirirse ona da memnuniyetinizi belirtiniz.

Birden fazla uyarı vermeyiniz.

2.4.3. Derste Değişiklik Yapma

Sorunları, sınıf etkinliğine katılmayan öğrenciler yaratır, diğerlerini de etkinliklerden koparabilirler. Dersin akışında, yöntemlerde, etkinlikte değişiklik yapılarak nedenler ortadan kaldırılabilir (Boyras, 2007).

Doyle (1986)'e göre dersin düzeni, akış hızı ve yönetsel basan ile ilgili kararsızlık ve gecikme, istenmeyen davranışları arttırmaktadır, böyle durumlarda öğretmenin ortam, araçlar, yöntem ve kendi davranışlarından birinde veya bir kaçında değişiklik yapması gerekmektedir (Aktaran: Başar, 2001).

Bazı durumlarda ise sınıf ortamında veya dersin işlenişinde yapılan değişiklikler sorunu çözmeyebilir. Problem şiddetlenmiş, ders ikinci plana itilmiş ise derse bir süre ara vermek gerekebilir (Halis, 2001).

Özcan (2008) sınıfta öğretmenin sürekli aynı yöntemleri kullanması, kendinin aktif, öğrencilerin ise pasif olması, dersin sıkıcı bir hal almasına ve öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına neden olduğunu, dikkati dağılan öğrencilerin istenmeyen davranışlara yönelmesinin kaçınılmaz olduğunu belirtir. Bu yüzden ortaya çıkabilecek istenmeyen davranışlar, dersin işlenişinde, öğretim yöntemlerinde, araç ve gereçlerde değişiklikler yapılarak ortadan kaldırılabilir.

2.4.4. Öğrenciyle Konuşmak

Konuşma ders içinde ya da dışında, kişiyle ya da grupta olabilir. Eğer konu diğer öğrencilerin de bilgilendirilip davranışlarını değiştirmelerine yardım edecekse ders içinde konuşulur. Burada dikkat edilmesi gereken, olayın kişiselleştirilmeden ve birey söz konusu edilmeden yalnızca istenmeyen davranışların ele alınması, nelerin nasıl değişebileceği açıklanarak öğrencilerin mantığına konuşulmasıdır (Başar, 2001).

Yapılan bütün uyarılara rağmen öğrencinin davranışlarında bir değişiklik görülüyorsa, sorunun öğrenci ile konuşulmasında yarar vardır. İstenmeyen bir davranış görüldüğünde hemen sığağı sığağına öğrenciyle ders içinde veya ders dışında, davranışının nedenleri ve sonuçları hakkında konuşulabilir (Özcan, 2008).

Öğretmen ile öğrenci arasında işaretler dışında, sorunu dolaylı yollarla çözme girişimleri istenen sonucu vermezse veya vermeyeceği baştan belli olursa, sorunu konuşarak çözmeye çalışmak gerekir. Konuşmanın amacı, diğer yöntemlerle davranışının yanlışlığını anlayamayan öğrencinin bu anlayışa ulaşması, öğretmenin kararlılığını bilmesini sağlamak, davranışının düzelmesine yardım etmektir (Başar, 2001).

Boyraz (2007) sorun başka şekilde çözülemiyorsa, ya da çözülemeyeceği anlaşılıyorsa, davranışın yapılması ve yapılmaması durumunda nelerin olacağı öğrenciyi açıklanabileceğini belirtir.

2.4.5. Sorumluluk vermek

Yapacak bir işi olmadığını düşünen veya işi kendisine ilginç gelmeyen öğrencinin istenmeyen davranışlara yönelmesi doğaldır. Bu durumda ona kendisini meşgul edecek bir iş vermek ya da işini kendisine daha ilginç gelecek başka bir işle değiştirmek, istenmeyen davranışların önlenmesi konusunda yararlı bir yöntemdir. Öğrencilerini tanıyan, onlar hakkında bilgi sahibi olan bir öğretmen öğrencilerine sorumluluklar verir. Sınıf başkanlığı yapmak, araç gereç getirip götürmek, ödevleri kontrol etmek gibi sorumluluklar alan öğrenci kendi davranışını kontrol ederek istenmeyen davranışlara yönelmez. Uygun ve anlamlı etkinliklerle sorumluluk verilen öğrenciler, istenmeyen davranışlara yönelecek zamanı bulamazlar (Özcan, 2008).

Sorun davranışlar sergileyen öğrenciyeye ödev ve sorumluluk verilerek, kendi davranışını denetleme sorumluluğunu üstlenmesine yardım edilebilir. Sorumluluğun ceza olarak değil destek olarak verilmesi önemlidir (Boyraz, 2007).

2.4.6. Ceza Vermek

Ceza, öğretmenin, öğrencinin istenmeyen davranışına karşılık öğrenciyi hoşuna giden şeylerden alıkoymasına ya da öğrencinin hoşuna gitmeyen işler yaptırmasıdır (Korkmaz, 2003).

Saban (2000) öğretmenlerin en sık kullandıkları ceza yöntemlerini şu şekilde belirtmiştir: öğrenciyi sınıftaki diğer öğrencilerin huzurunda aşağılamak, azarlamak, küçük düşürmek, onu sınıftan dışarı atmak, tek ayaküstünde bekletmek, not ile tehdit

etmek, dayak atmak, altından kalkamayacağı ödevler vermek, ailesine kendisi hakkında olumsuz mesajlar göndermek.

Ceza, davranışla orantılı olarak, o davranışın yinelenmesini engelleyecek şekilde uygulanmalı, bunun için de öğrenci neyi, nasıl yaptığı için ceza aldığını bilmelidir. Neden ceza aldığını bilmeyen öğrencinin eğitimin amaçları doğrultusunda istenen davranışları göstermesi mümkün değildir (Özcan, 2008).

Ceza, çocukta gördüğümüz bir davranış bozukluğunu gidermek veya çocuğu istediğimiz yöne çekmek amacıyla uygulanan katı bir yöntemdir. Yapılan araştırmalarda, ceza yönteminin sürekli ve olumlu bir sonuç verdiği görülmemiştir. Belki de kısa süreli susturma ve çocuğun korkarak içe kapanması, bazen olumlu bir sonuç olarak değerlendirilmiştir. Ama bunun sonucu daha vahim olmuş ve çocukta kin, öfke, intikam gibi duygular artmıştır (Yavuzer, 1995).

Ceza birçok durumda olumlu sonuçlar vermesine rağmen olumsuz sonuçlara da yol açmaktadır. Cezanın olumsuz işlevleri, öğrenmeyi engelleme, ilişkileri bozma, okuldan soğutma, suçluluk ve korku hissi, diğer öğrenciler için öğretmenin olumsuz bir model olması, okuldan kaçma, aşırı kaygı ve kırıp dökme şeklinde istenmeyen davranışlardır (Halis, 2001).

Aydın (2000), cezanın olumlu ve olumsuz yönlerini aşağıda şu şekilde tanımlamıştır:

Ceza Vermenin Yararları:

- Etkili bir ceza öğrenciyi olumsuz davranışlar yapmaktan alıkoyabilir. Ceza istenmeyen davranışların sonunda oluşan zararın giderilmesi veya kayıpların karşılanmasına hizmet eder.
- Ceza ödül ile birlikte dengeli bir biçimde kullanıldığında istenmeyen davranışlar üzerinde sosyal bir kontrol sağlar.
- Ceza özellikle bilerek yapılan olumsuz davranışların yerleşmesini engellemek açısından yararlıdır.

- Akılcı ve tutarlı bir ceza sistemi öğrencilerin adalet ve güven duygularını geliştirir.

Ceza Vermenin Sakıncaları

- Suça uygun olmayan ceza öğrencide kalıcı davranış bozukluklarının oluşmasına neden olur.

- Ceza öğrencilerde korku ve endişe yarattığı için sınıfta kaygıyı artırır, öğrenmeyi güçleştirir.

- Sürekli cezalandırma öğrencilerde genel bir kayıtsızlık ve bağışıklık durumu yaratır.

- Ağır cezalar öğrencilerde öfke, nefret gibi olumsuz duyguların yerleşmesine neden olabilir.

- Ceza, uygulayan kişi için de, duygusal olarak incitici bir durumdur.

- Genellikle ceza verilirken olumsuz duyguların baskısıyla, amaçlarla araçlar yer değiştirmektedir.

- Sürekli cezalandırma öğrencinin olumlu bir benlik algısı ve öz denetim yeterliliği geliştirmesini güçleştirir.

- Ceza sadece verilen öğrenciyi değil, sınıfın tamamını etkileyebilir.

Blanford (1998) cezanın etkili olabilmesi için bazı noktaların dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir;

- Eğer ceza işlenen suçla eşdeğer ise etkili olabilmektedir.

- Ceza, öğrenci tarafından ceza olarak algılanmıyorsa etkili olmayacaktır.

- Bazen cezalar çok hafif olabilir, öğrenciler için davranışı güçlendirici etki yaratabilir. Etkili cezalar, ayrıcalıklardan, hareketlilikten, öğle yemeği ya da izninden, öğrenci gruplarından, öğretim programının bir parçası olmayan okul gezilerinden yoksun bırakma vb. olabilir. Pekiştiriciler geri alınırken, tekrar kazanmanın yolu da belirtilmelidir.

- Ceza, davranıştan sonra, olabilecek en kısa sürede verilmelidir. Böyle yapılmazsa öğrenci, davranışıyla ceza arasındaki bağlantıyı göremeyebilir. Ayrıca sorun davranış başladığında pekiştirecin izlenmesi engellenmelidir. Ceza, bireysel etkinlikler için bütün gruba verilmemelidir.

- Grup etkinlikleri için bazı öğrenciler cezalandırılmamalıdır.

- Bireysel özellikleri ya da kişilikleri etkileyici, onur kırıcı, küçültücü cezalar verilmemelidir.

- Ceza, öğrencinin davranışı tekrar etmemesini sağlayacaksa verilmelidir. Ayrıca öğrenci, çok yavaş bile olsa gelişmeye çalışıyorsa ceza verilmemelidir.

- Ceza, uygulanırken sakın olunmalıdır. Sorumlu davranışı kazandırmak, önce yetişkinin sorumlu davranışı göstermesi ile olanaklıdır. Çünkü yetişkin bir modeldir (Aktaran: Eleser, 2007).

Dilekmen'in (2001) yaptığı araştırmaya göre, ne yazık ki öğretmenlerin sınıf içi olumsuz davranışlarından en önemlileri arasında bedensel cezaya başvurma ve öğrencilere alaycı sözlerle hakaret etme davranışı gelmektedir. Ceza vermenin uygun olup olmadığının tartışıldığı bir çağda bedensel cezanın, hem insani, hem de eğitsel açıdan bakıldığında savunulacak bir yanının olmadığı açıktır.

Cotton, (2002) son yıllarda, bedensel cezanın istenmeyen davranışı azaltmadaki etkisizliğiyle ilgili pek çok çalışmanın yapıldığını ve bedensel cezanın etkisinin savunulamaz olduğunu bulduğunu belirtmekte ve araştırma sonuçlarına göre bedensel cezanın hem moral ve psikolojik nedenlerle hem de aşağıdaki gerekçelerle kullanılmaması gerektiğini yazmaktadır:

- Bedensel cezanın sonuçları öngörülemez.

- Bedensel ceza uygun olmayan davranışı engellemede başarılı olduğu zaman bile uygun davranışı beslemez.

- Bedensel ceza yetişkinlerden ve akranlardan ilgi gelmesini sağladığı için bazen istemeden, davranışı güçlendirici olur.

- Bedensel ceza, gelecekte yaratılacak iyi ilişkilere zarar vererek kırgınlık ve düşmanlık yaratır.
- Bedensel ceza, artan yıkıcılık ve okulu bırakma gibi istenmeyen çıktılarla ilişkilidir (Aktaran: Eleser, 2007).

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.5. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Gözütok (1992) öğretmenlerin sınıf içi disiplini sağlamak amacıyla hangi davranışları sergilediklerini ve cinsiyet ve kıdem değişkenlerine göre bu davranışların değişip değişmediğini saptamak amacıyla Ankara’da ki Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı 97 lisede çalışan öğretmenler üzerinde yaptığı disiplini sağlamada öğretmen davranışları adlı araştırmada, gözlenen öğretmenlerin %35’inin olumlu disiplin sağlama davranışı gösterdiği, %27’sinin ikaz edici davranışlarla disiplin sağlama eğiliminde olduğu, %30’unun olumsuz olarak nitelendirilen davranışlarla disiplin sağlama eğiliminde oldukları, %8’inin de disiplin sağlama konusunda her hangi bir davranış göstermediği bulgularına ulaşmıştır.

Gözütok, mesleki kıdemleri fazla olan öğretmenlerin az olan öğretmenlere ve bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu disiplin davranışları içerisinde oldukları bulgularına ulaşmıştır.

Aksoy (1999), ABD’de yürüttüğü ve çalışmalarını Ankara’da sürdürdüğü “İlköğretim Okullarında öğrenci Disiplinine İlişkin öğretmen Görüşleri” başlıklı araştırmasında, ilköğretim okulu ilk beş sınıf öğrencilerinde görülen disiplin problemlerini; izin almadan konuşmak, verilen görevi yapmamak, kavga etmek, dersi engelleyici konuşmak ve öğretmenin isteklerini yerine getirmemek olarak bulmuştur.

Disiplin problemlerinin nedenleri baklandaki öğretmen görüşlerini ise aile içi problemler, ebeveynlerin çocuklarının eğitimlerine karşı ilgisizliği, ebeveynlerin çocuklarına karşı olumsuz tutum ve davranışları, televizyon ve diğer medya araçlarında sunulan şiddetin etkisi ve sınıfların kalabalık olması olarak tanımlamıştır.

Uysal (1999), Ankara’da Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı genel liselerde disiplin yönetmeliği hükümlerine göre disiplin uygulamalarını değerlendirmek amacıyla tarama modelinde bir araştırma yapmıştır. Araştırmada 9 okul müdürü, 25 disiplin kurulu üyesi öğretmen ve idareciye, 52 öğrenciye anket uygulamış ve şu sonuçları elde etmiştir: Öğrencilerin en sık yinededikleri disipline aykırı davranış, dersin akışını bozmak, arkadaşlarıyla kavga etmek ve sınıfı ders yapılmaz hale getirmektir. Buna karşılık çoğunlukla verilen ceza öğrencilerin okuldan uzaklaştırılmasını öngörmektir. Disiplin olaylarının nedenlerine bakıldığında öğretmenlerin öğrencilerine adaletsiz davranması, hoşgörülü olmaması, sınıfta aşırı itaat istemesi ön plana çıkmaktadır. Disiplin yönetmeliğinin katı, sert ve adaletsiz olduğu konusundaki görüşler, öğrencilerin disiplin uygulamalarının kendilerine sorumluluk aşlamadığını belirtmeleri ve disiplin yönetmeliğinin kurallara uymayı sağlama anlayışıyla hazırlandığı göz önüne alındığında mevcut disiplin yönetmeliğinin çağdaş disiplin anlayışından uzak olduğu görülmektedir.

Aksoy (2000) “Sınıf İçi Disiplin Sorunlarını Azaltmada İzlenebilecek Temel Yaklaşımlar” konulu araştırmada, sınıf içinde etkili ve verimli öğretme-öğrenme sürecini engelleyen olumsuz öğrenci davranışlarının gerçek nedenlerini anlamak ve bu davranışları en aza indirmek için izlenebilecek temel yaklaşımları tartışmaktadır. Araştırma sonucuna göre sınıfta istenmeyen davranışların birçoğunun öğretmenden kaynaklandığını, çözüm olarak da öğretmenlerin sınıf içinde kendi davranış ve tutumlarını analiz etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

Sadık (2000) “İlköğretim I. Aşama Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Gözlemledikleri Problem Davranışlar” konulu araştırmasında İlköğretim I.Aşama (1-5.sınıf) sınıf öğretmenlerinin sınıfta gözlemledikleri problem davranışları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma, 1999-2000 eğitim-öğretim yılında Adana ili Yüreğir ve Seyhan merkez ilçelerinden tesadüfi küme örnekleme yöntemi ile seçilen 19 ilköğretim okulunda görev yapan 321 sınıf öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından ilgili literatürden yararlanılarak ve uzman görüşüne başvurularak geliştirilen anket formu ile elde edilmiştir.

Öğretmenlerin problem davranış olarak tanımladıkları öğrenci davranışları genellikle kişiye ve eşyalara karşı saldırganlık içeren davranışlardır. Çocuğun ders çalışma beceri ve alışkanlıklarından, gelişim özelliklerinden kaynaklanan davranışlar (sağa-sola bakınmak, ders dışında başka bir işle uğraşmak vb.) “kısmen” problem davranış olarak tanımlanmıştır. “En sık” gözlenen problem davranışlar; verilen görevleri yapmamak, sınıfta bir şeyler yemek, ders dışında bir işle uğraşmaktır. Hırsızlık, arkadaşlarıyla kaba ve küfürlü konuşmak, öğretmenlerin “en ciddi” gördükleri problem davranışlardır. Yönetimi “en zor” olarak nitelendirilen öğrenci davranışları; hırsızlık, öğretmenin ve arkadaşlarını sözünü keserek konuşmak ve saldırganlıktır. Her sınıfta ortalama 5 öğrenci sorunlu öğrenci olarak tanımlanmış ve bu öğrencilerin erkek öğrenciler olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler, problem davranışların yönetimine gereğinden fazla zaman harcadıklarını ve “ara sıra” sorunlar yaşadıklarını belirtmişler, aileyi, çocuğun okul dışındaki arkadaş çevresini ve kalabalık sınıfları problem davranışların temel nedenleri olarak göstermişlerdir.

Türnüklü (2000) 1997-1998 öğretim yılında İngiltere ve Türkiye’de ilköğretim birinci kademesinde çalışan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkmak için kullandıkları yöntemler ve sınıf düzeni karşılaştırılmasına dayalı sınıf içi davranış yönetimi adlı araştırmasında, iki ülkede de en çok gözlenen olumsuz davranış, gürültü ve izin almadan konuşmadır. İzin almadan sınıfta dolaşmak da en çok gözlenen diğer bir olumsuz davranıştır.

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etme yöntemlerinde her iki ülke öğretmenleri arasında önemli ölçüde benzerlik bulunurken en önemli farklılık olarak önleme davranışı çerçevesinde bulunmuş, İngiltere’de her okulu zorunlu bir davranış politikası olmasına karşın Türkiye’deki okullarda bu tür bir davranış politikası bulunamamıştır. Sınıf düzenlerinde ise, İngiltere’de hemen hemen tüm öğrenciler grup düzeninde otururken, Türkiye’deki öğrencilerin büyük bir kısmı sıra düzeninde oturdukları bulgular arasında yer almıştır.

Sayın’ın (2001) 1999-2000 öğretim yılında, Eskişehir merkez ilçedeki 92 ilköğretim okulunun birinci basamağında görev yapan 1235 öğretmene anket uygulayarak yaptığı “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci

Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri ile İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri” adlı araştırmanın bulguları özetle şöyledir:

Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde en sık karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, öğretmene arkadaşlarını şikâyet etme, arkadaşlarına bağırma, gereksiz gürültü yapma ve derste izin istemeden konuşmadır.

İstenmeyen öğrenci davranışları öğretmenin bazı olumsuz davranışlarından öğrencinin ailesinden, sınıfın fiziksel ortamından ve öğrencilerin kendi özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle ortaya çıkmaktadır. Sınıf öğretmenleri istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı çoğu zaman önleyici disiplin yöntemini, ara sıra iyileştirici disiplin yöntemini, çok az olarak da cezalandırıcı yöntemi kullanmaktadırlar.

Öğretmenlerin disiplin yöntemlerini kullanma sıklığı, sınıftaki öğrenci sayısına göre değişmemektedir.

Mercan (2001), Adana’da ortaöğretim okullarında yürüttüğü çalışmasında ödül ve disiplin yönetmeliğine göre uygulanan cezaların sonuçları hakkında ceza alan öğrencilerin, yönetici ve disiplin kurulu üyelerinin görüşlerini saptamayı amaçladığı çalışmasında anket uygulama ve disiplin kurulu karar defterlerini inceleme yoluna gitmiş ve araştırma sonucuna göre şu sonuçlara ulaşmıştır: Okullarda en fazla uygulanan ceza kınama cezası, en fazla ceza alan öğrenciler ise üçüncü sınıflarda okuyan erkek olan ve orta sosyal ve ekonomik düzeyden gelen öğrencilerdir. Araştırmaya göre cezaların nedeni daha çok kavga etmektir; öğrenciler ceza sonunda en çok pişmanlık, üzüntü ve öfke duygularını yaşamaktadırlar; ceza alan öğrencilerin davranışlarını yeniden gözden geçirmelerinde ve olumsuz davranışların farkına varmalarında ceza etkili olmuştur.

Civelek (2001) “İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler” adlı araştırması ile sınıf öğretmenlerinin sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerini sınıf yönetiminde etkili bir şekilde kullanmaları amaçlanmaktadır. Trabzon KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği üçüncü sınıf öğrencilerinin uygulama yaptıkları, 22 ilköğretim okulunda çalışan 110 sınıf öğretmenine anket uygulanmış, anket sonucuna göre ilköğretim sınıf öğretmenlerinin çalıştığı okul türlerine göre sınıf içi disiplini sağlamada

kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerinden fiziksel ceza, maddi ödül, psikolojik ödül ve sosyal ödül uygulamaları açısından anlamlı bir farklılığın bulunmadığı, sosyal ceza uygulamaları bakımından anlamlı bir farklılığın bulunduğu anlaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin hizmet yılı değişkenine göre sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları fiziksel ceza yöntemi bakımından aralarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Demiroğlu (2001), “ilköğretim Okulları I. Kademe Sınıf Düzeninin Sağlanmasında öğretmen özelliklerinin Etkisi” başlıklı genel tarama modelinde yaptığı araştırmasında, ilköğretim okulları I. kademe sınıf düzeninin sağlanmasında öğretmen özelliklerinin etkisini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmasını Karadeniz Ereğli’inde 18 ilköğretim okulunda görev yapan 155 I. kademe öğretmene ve 1735 öğrenciye anket uygulamıştır.

Araştırmanın bazı önemli sonuçları şunlardır; çok sert öğretmen davranışları büyük bir çevre tarafından kabul görmemekte, disiplinin sağlanması açısından öğretmenlerden pozitif yaklaşımlar beklenmektedir, öğretmenin alanına hâkim ve tecrübeli olması sınıf disiplinini sağlamayı kolaylaştırabilmektedir.

Öztürk’ün (2001) Kayseri ili Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde yer alan ve küme örnekleme yoluyla seçkisiz olarak belirlenen 18 ilköğretim okulundaki 320 sınıf öğretmeni üzerinde yaptığı araştırmasında, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarının hangi sıklıkta gözlemlediklerini ve bu davranışlarla baş edebilmek için hangi yolları tercih ettiklerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır.

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak öğrenme ve öğretme sürecini olumsuz yönde etkileyebilecek sıklıkta gözlenen bazı istenmeyen davranışlar saptamıştır. Öztürk’ün araştırmasında kullandığı gruplamaya göre:

(1) Ders akışını engelleyici davranışlar; gereksiz soru sormak, sürekli şikâyette bulunmak, sürekli tuvalet izni istemek, sürekli konuşmak,

(2) Kişilere ve çevreye fiziksel zarar verici davranışlar; Arkadaşlarının canını acıtma, vurup kaçma, saçını çekme gibi şiddet içeren şakalar yapmak; sorunlarını kavgayla ederek çözmek,

(3) Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar; söz almadan konuşmak,

(4) Sorumluluklarını yerine getirmeme davranışları; ev ödevlerini yapmamak, sınıf içi görevlerini yerine getirmemek, ders için gerekli materyalleri getirmemek,

(5) Derse ilgi eksikliği davranışları; derste dalıp gitmek, dinliyor gibi görünmek, konu ya da cevabı bilmesine karşın derse katılmamak, derste ders dışı şeylerle ilgilenmek, en sıklıkla gözlenen istenmeyen davranışlar olarak belirlenmiştir.

Tosun (2001) “Öğretmenlerin Disipline İlişkin Tutumları ve Toplam Kalite Modelinde Disiplin Anlayışı” adlı araştırması ile süresi sekiz yıla çıkarılan ilköğretimde görevli öğretmenler, onların öğrencileri ve sınıflarında yaşam kalitesinin demokratik ve çağdaş bir zemine yerleştirilmesinde ve önleyici disiplin evresine geçilmesinde yardımcı olacağını saptamaya çalışmıştır.

Atıcı'nın (2001), Yüksek ve düşük yetkinlik düzeyine sahip öğretmenlerin sınıf yönetimi stratejileri adlı araştırmasında İngiltere ve Türkiye'deki öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bunlarla baş etmede kullandıkları yöntemler, öğretmenlerin yetkinliklerinin düşük ya da yüksek olmasının sınıf disiplinini sağlamada farklılık yaratıp yaratmadığı açılarından karşılaştırmalarının yapıldığı araştırmasında hem İngiltere'de, hem de Türkiye'de istenmeyen öğrenci davranışları olarak, derste yapılan etkinliklere karşı ilgisizlik, arkadaşlarını rahatsız etme davranışları olarak belirlemiştir. Hemen hemen tüm istenmeyen davranışların nedeni olarak aile gösterilirken, İngiltere'deki öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede eğitim almalarına karşın Türkiye'de böyle bir eğitim alınmadığı ortaya konulmuştur.

Aydın (2001) tarafından yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem yapılarak gerçekleştirilen “İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması” adlı nitel araştırmayla 8. sınıflarda yaşanan disiplin sorunlarını, sorunların nedenlerini ve uygulanan çözüm yöntemlerini saptamak amaçlanmıştır. Bu araştırmaya göre, Sadece disiplin sağlamada güçlük çeken değil, başarılı olan öğretmen de disiplin sorunlarıyla karşılaşmaktadır. En önemli disiplin sorunları, öğrencilerin kendi aralarında konuşmaları ve derse ilgisizlikleridir. Sınıfta karşılaşılan sorunların kaynağı, öğrenciler

olabileceği gibi, öğretmenler, yöneticiler, sistem, çevre ve arkadaş çevresi de olabilmektedir. Öğretmenler sorunların kaynağı olarak kendileri dışındaki etkenleri gösterirken, öğrenciler, öğretmenleri de göstermektedir. Öğrencilerin dersten sıkılmaları, sınıf geçme sisteminin olumsuz etkisi, ailenin ilgisizliği, yöneticilerin, disiplin sorunları karşısındaki tepkilerinin yetersizliği, sorunların oluşmasında önemli etmenlerdir. Disiplini sağlamada başarılı öğretmenler, sorunların çözümünde daha ılımlı, başarısız olanlar daha sert yaklaşımlar kullanmaktadır. Disiplin sorunlarının çözümünde, öğretmenlerin ve yöneticilerin ortak olarak uygulayabilecekleri, yazılı bir kurallar listesi yoktur ve deneyimlere göre, çözüm yöntemleri uygulanmaktadır. Dersin işleniş yöntemi, öğretmen tepkilerinin olumlu olması, rehberlik servislerinin öğretmen ve öğrencilerle bireysel ve toplu görüşmeleri, disiplin sorunlarının çözümünde önemlidir.

Disiplini sağlamada başarılı olan öğretmenlerin özellikle derse girişteki selamlamayı önemsemesi, yoklamayı ad okuyarak değil sınıf başkanından alması, ders anlatırken sürekli dolaşması, dersi kendisinin anlatması ve değişik öğrencilere kritik sorular sorması disiplini sağlamada güçlük çeken öğretmenden ayrılan yönlerin dikkat çekici olanlarıdır.

Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici (2001) tarafından İzmir’de 1999-2000 öğretim yılında 19 ilköğretim okulunda yönetici ve rehber öğretmenlerle görüşme yaparak gerçekleştirilen ilköğretim okullarında yöneticilerin disiplin yaklaşımları adlı araştırma sonucuna göre disiplin sorunları sınıf içi, sınıf dışı ve alt sosyoekonomik düzey, orta/üst sosyo-ekonomik düzey okullarda görülenler olarak sınıflandırılmıştır. Sınıf içi disiplin olayları, dersin işlenmesinde, arkadaşlarını engellemeye, öğretmene yönelik; sınıf dışı disiplin olayları saldırgan tutum ve davranışlar, okul araç ve gereçlerine, öğretmenlere yönelik, okul kurallarına aykırı tutum ve davranışlar olarak sınıflandırılmıştır. Alt sosyo- ekonomik düzeydeki okullarda istenmeyen davranışların yoğunluk ve şiddetinin daha fazla olduğu, ayrıca haraç isteme, öğretmene küfretme, öğrencilere cinsel taciz, çeteleşme gibi çok ciddi sorunların bile yaşandığı anlaşılmıştır.

Bu çalışmaya göre disiplin olaylarının ortaya çıkmasında sınıfların kalabalık olması, ders malzemelerinin yetersizliği, öğretim programları, sosyal etkinlikler, oyun

alanları ve kantin, okulun sosyal çevresi, öğretmen, rehberlik hizmetlerinin etkisi, öğrencinin kendisi etmenlerinin rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Dirik (2002) “İzmir İli İlköğretim Okullarında Ödül ve Ceza” adlı araştırmasında sınıf öğretmenlerinin bedensel ceza, demokratik tutum ve ödül-ceza konusundaki davranışlarını araştırmış ve sonuç olarak şu bulgular ortaya çıkmıştır:

Sınıf öğretmenlerinin bedensel cezaya ilişkin tutumları; cinsiyete, yaşa, kıdemlerine, mezun oldukları okul türüne, sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitim alma/almama durumlarına, sınıf mevcutlarına, ek iş yapma/yapmama durumlarına farklı yerleşim birimlerine göre anlamlı fark göstermiştir.

Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının; yaşlarına, kıdemlerine, mezun oldukları okul türüne göre anlamlı fark gösterdiği; bu farkların ise 31-39 yaş grubunun diğer yaş gruplarına göre, 16-20 yıl kıdemlilerin diğer kıdemlilere göre, Eğitim Fakültesi mezunlarının diğer fakülte mezunlarına göre demokratik tutumlarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ancak cinsiyetlerine, sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitim alma/almama durumlarına, sınıf mevcutlarına, ek iş yapma/yapmama durumlarına, uydun iş bulduklarında mesleği bırakma/bırakmama durumlarına, farklı yerleşim birimlerine göre anlamlı fark göstermemiştir.

Sınıf öğretmenlerinin ödül konusundaki davranışlarının; cinsiyete, ek iş yapma/yapmama durumuna ve okulun bulunduğu birime göre anlamlı fark gösterdiği; bu farkların ise bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre, ek iş yapmayan öğretmenlerin ek iş yapan öğretmenlere göre, Menemen ilçesindeki öğretmenlerin Bornova ilçesindeki öğretmenlere göre ödülü daha çok kullandıkları ortaya çıkmıştır. Ancak yaşlarına, kıdemlerine, mezun oldukları okul türlerine, sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitim alma/almama durumlarına, sınıf mevcutlarına, uygun iş bulduklarında mesleği bırakma/bırakmama durumlarına göre anlamlı fark göstermemiştir.

Sınıf öğretmenlerinin ceza konusundaki davranışlarının ise; okulun bulunduğu birime göre anlamlı farkın olduğu, bu farkın da Gaziemir ilçesinin lehine, Selçuk ilçesinde çalışan öğretmenlerin aleyhine olduğu bulunmuştur. Ancak; cinsiyetlerine, yaşlarına, kıdemlerine, mezun oldukları okul türüne, sınıf yönetimi konusunda hizmet içi eğitim alma/almama durumlarına, sınıf mevcutlarına, ek iş yapma/yapmama

durumlarına, uygun iş bulduklarında mesleği bırakma/bırakmama durumları açısından farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Kazu (2002) “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kurallarına İlişkin Görüşleri ve Uygulamaları” adlı çalışmada, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıf kurallarına ilişkin görüş ve uygulamalarını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini Elazığ ili merkezinde görev yapan 700 ilköğretim sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Sınıf kuralları, etkili bir sınıf yönetiminin oluşturulmasında ve disiplinin sağlanmasında en önemli öğelerden biridir. Bu nedenle öğretmenlerin bu konuyu çok iyi bilip uygulamaları gerekmektedir. Ancak bu çalışma sonucunda, örneklemini oluşturan öğretmenin kurallara ilişkin yaptıkları uygulamalar açısından yeterli olmadıkları ve sınıf kurallarıyla ilgili geçerli görüşlerin çoğuna katılmadıkları anlaşılmıştır.

Keskin (2002) “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Baş Etme Yolları” adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı öncelikle sözel olan uyarıcıları tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin en çok kullandıkları yaklaşımlar; sözle uyarma, öğrenciyle ders dışında konuşma, ailesi ile görüşme ve öğrenciyle ders içinde konuşmadır. Öğretmenlerin en az kullandıkları yaklaşımlar ise fiziksel ceza verme, istemediği görevleri verme, okul yönetimi ile görüşme, istediği şeylerden mahrum bırakmadır. Ayrıca araştırmaya göre öğretmenler fiziksel cezayı tercih etmektedirler.

Yıldız ve Türnüklü (2002) “İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Sınıflarında Karşılaştıkları Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışların Öğretmenleri Rahatsız Etme Düzeyi” konulu çalışmada, ilköğretim sınıflarında olan öğrencilerin istenmeyen davranışlarını ve bu istenmeyen davranışların öğretmenleri ne kadar rahatsız ettiğini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İzmir’de (Konak ve Buca) 18 ilköğretim okulunda çalışan 130 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçları, öğretmenlerin öğrenci istenmeyen davranışlarının sıklığı ve şiddeti konusunda farklı algılara sahip olduğunu göstermektedir. İlköğretim birinci kademe sınıflarında en sık rastlanan öğrenci davranışları; arkadaşından yakınma, derste yüksek sesle konuşma, başkasının sözünü kesme, yerinde kıpırdanıp durma, derse yerleşememe, öğretmenin ve sınıfın dikkatini çekmedir. Araştırmaya göre öğretmenlerin en çok rahatsız oldukları öğrenci

istenmeyen davranışları ise; arkadaşına küfür etme, arkadaşına fiziksel saldırıda bulunma, hırsızlık yapma, arkadaşlarıyla alay etme, öğretmene yalan söyleme, okul araç ve gereçlerine zarar verme, başkasının eşyasına zarar vermedir. Öğretmenlerin de istenmeye bu davranışlara karşı en çok; “göz kontağı kurmaya çalışırım, öğrenciyi yaptığı davranış hakkında konuşurum, sınıfımızın kurallarını hatırlatırım, öğrenciyi adıyla seslenirim, öğrenciyi derse teşvik etmeye çalışırım” gibi stratejilerle başa çıkmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır.

Çetin (2002), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları disiplin problemleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla genel tarama modelinde bir çalışma yapmıştır.

Araştırmadan elde edilen bazı sonuçlar şunlardır:

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyeti ile sınıfta çıkan disiplin problemlerinin sıklık seviyeleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin cinsiyeti ile sınıfta çıkan disiplin problemlerinin nedenleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı farklar görülmüştür. Bayan öğretmenler, “TV ve medya araçlarında gösterilen şiddet olaylarının etkisi”, “sınıf içindeki düzenlemeler” ve “derslerin sıkıcı olması” nedenlerine erkek öğretmenlerden daha fazla katıldıklarını belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerin ise “öğretmenlerin tutarlı olmaması” nedenine bayan öğretmenlerden daha fazla katıldıkları belirlenmiştir.
- Öğretmenlerin cinsiyeti ile disiplin problemleri ile baş etmede kullandıkları yöntemler arasındaki farklılık incelenmiş, 18 disiplin tekniğinden 4 tanesinde anlamlı bir fark belirlenmiştir. Bu tekniklerden “öğrencinin yerini değiştirmek” ve “öğrenciyi rehber öğretmene göndermek” tekniklerine bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlerden daha fazla başvurdukları belirlenmiştir.

Demir (2003), “İlköğretim 1.Kademe Öğretmenlerinin, Sınıfta Karşılaşılan Problem Davranışlara Karşı Baş Etme Stratejileri” adlı araştırmasında 310 öğretmene anket uygulanmış, elde edilen verilerin analizinde yüzde ve frekans dağılımları kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler betimsel olarak yorumlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bazı sonuçlar şunlardır:

- Sınıfta karşılaşılan problem davranışlara karşı öğretmenlerin baş etme stratejilerinin cinsiyet’ e göre farklılaşmadığı görülmektedir. Öğretmenlerin en çok kullandıkları stratejilerin sözel uyarı, bakışlarla uyarma, sınıf kuralı hatırlatma, öğüt verme, olumsuz davranışı açıkça tanımlama ve olumlu davranışlara dikkat çekmedir.
- Sınıfta karşılaşılan problem davranışlara karşı öğretmenlerin baş etme stratejilerinin kıdem durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir.
- Sınıfta karşılaşılan problem davranışlara karşı öğretmenlerin baş etme stratejilerinin Sosyo Ekonomik Düzey (SED)’e göre farklılaşmadığı görülmektedir.
- Sınıfta karşılaşılan problem davranışlara karşı öğretmenlerin baş etme stratejilerinin mezun olunan bölüme göre farklılaşmadığı görülmektedir.

Ataman (2003) “Sınıfta İletişimde Karşılaşılan Davranış Problemleri” konulu araştırmada, sınıf ortamında karşılaşılan davranış problemlerinin betimlemesi yapılarak, bu problemlerin sınıftaki öğretimi etkilememesi için öğretmenin dikkat etmesi gereken hususlar açıklanmış ve pekiştirme tarifeleri üzerinde durularak sınıf öğretmenlerine somut öneriler geliştirilmiştir.

Akşit (2003), “örgün Eğitimde Disiplin” başlıklı araştırmasında disiplinin eğitimdeki yeri ve önemini işlemiştir. Bu araştırma daha çok konu ile ilgili literatür taraması niteliğindedir.

Özdem (2003), Elazığ İli’nde tüm ilköğretim I. kademesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminde disipline ilişkin görüş ve uygulamalarını belirlemek amacıyla tarama modelinde betimsel bir çalışma ile öğretmenlerin görüşlerine başvurmuş, bunun için bir anket geliştirmiştir. Yapılan analiz sonuçlarında, öğretmenlerin bitirdiği okul türü ve sınıf mevcudu değişkenleri ile disipline ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, cinsiyetleri, mesleki kıdem değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ancak sınıf yönetiminde karşılaşılan disiplin sorunları ve disiplin sağlamak için yaptıkları uygulamalarda, öğretmenlerin cinsiyetleri, bitirdiği okul türü, mesleki kıdem, sınıf mevcudu değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmada öğretmenlerin

disiplin uygulamaları konusunda sorulan sorulara verdikleri bazı cevaplar, en çoktan en aza doğru sırasıyla aşağıda belirtilmiştir:

Bazen bir öğrencinin yaptığı olumsuz bir davranıştan dolayı tüm sınıfı cezalandırma yoluna giderim. Sınıf kurallarına neden uyulması gerektiğini öğrencilerimle tartışırım. Öğrenciyle konuşup sorunu çözmeye çalışırım. İstenmeyen davranışı değerlendirirken nedenini araştırırım. Derslerde olduğunca değişik yöntem ve teknikler kullanırım. Öğrencilerle göz teması kurarım. Ciddi disiplin sorunlarında velisi ile görüşürüm. Öğrencinin yerini değiştiririm. İstenen davranışa yöneltmek için öğrenci ile bireysel sözleşme yaparım. Öğrencilerle sınıf toplantısı yaparım. Ciddi disiplin sorunlarında rehberlik uzmanı ile görüşürüm. Öğrenciye dokunarak yerini değiştiririm.

Günay (2005) “İlköğretim Birinci Kademedeki Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Kurallarını Oluşturmada Ve Uygulamada Karşılaştıkları Güçlüklerin Belirlenmesi” adlı araştırmasında, Adana ilinde görev yapan tesadüfî küme örnekleme yöntemi ile seçilen ilköğretim okullarından, 210 sınıf öğretmenine araştırmacı tarafından geliştirilen “Sınıf Kurallarını Oluşturma ve Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler” anketini uygulamıştır.

Araştırma sonucunda; öğretmenlerin yarısının sınıf kurallarını öğretim yılı başında birkaç hafta içinde oluşturduğu, öğretmenlerin sınıflarında mutlaka söz alma, doğru söyleme, arkadaşlarına zarar vermeme ile ilgili kural oluşturdukları, sınıf kurallarının hem yazılı hem de sözlü olarak ifade edildiği, öğretmenlerin sınıf kurallarını belirlemede okuttukları sınıf düzeyini, öğrencilerle kural oluşturmayı, öğrencilerin ihtiyaçlarını dikkate aldıkları, sınıf kurallarının bazıları için uygulanacak ödül ve yaptırımların kurallar oluşturulurken belirlendiği görülmektedir.

Sınıf kuralına uyma ya da uymama durumunda verilecek ödül ve yaptırımları kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha fazla belirlemektedir

Bal (2005) “İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Anlayışları ve Kullandıkları Disiplin Yöntemleri” adlı çalışmada öğretmenlerin en sık karşılaştıkları disiplin sorunlarını belirlemeye çalışmış, bu amaçla Konya ili Karapınar ve Sarayönü ilçesinde görev yapan 162 öğretmene Aksoy (1999) tarafından geliştirilen ve 54 maddeden oluşan anket formunu uygulamıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre;

ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sınıfta en sık karşılaştıkları disiplin problemleri “izin istemeden konuşmak”, “sözlü saldırıda bulunmak”, “ödevleri yapmamak”, “öğretmenlerin derse ilişkin isteklerini yerine getirmemek” ve “kavga etmek” tir.

Öğretmenler, karşılaştıkları disiplin problemlerinin sebepleri olarak en sık “ailelerin olumsuz tutum ve davranışları”, “ailelerin ilgisizliği” ve “televizyon ve diğer medya araçlarında sergilenen şiddet olaylarının etkisini göstermektedirler. Yine öğretmenler, karşılaştıkları disiplin problemlerine karşı en çok “öğrenci ile dersten sonra konuşmak”, “öğrenciyi vücut işaretleri ile sözsüz uyararak”, “öğrenciye hemen durmasını söylemek”, “öğrencinin dikkatini başka yöne çekmek” ve “öğrenci ile sınıf içinde baş başa hemen konuşmak” yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Çolak (2005) “Kütahya İli İlköğretim Okullarında Ödül ve Ceza” adlı araştırmasında, Kütahya’daki 2 özel okul ve 35 devlet okulunda görev yapan, random yöntemi ile seçilmiş 47 idareci ve 270 sınıf öğretmenine çeşitli ölçme araçları uygulanarak düzenlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğretmenlerin bedensel cezaya ilişkin tutumlarının okuldaki görev dağılımına göre anlamlı bir değişim gösterdiği; ancak cinsiyetlerine, yaşlarına, kıdemlerine, eğitim düzeylerine, medeni durumlarına, sınıf yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma- almama durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin ceza konusundaki davranışlarının yaşlarına, kıdemlerine, mesleği severek icra edebilme durumuna, sınıf inisiyatifinde ve yönetimde zorlanma-zorlanmama durumuna, sosyal ve ekonomik durumuna göre farklılaştığı; ancak cinsiyete, medeni durumlarına, sınıf yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim alma-almama durumuna, sınıf mevcuduna, okulun türüne göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Altuntop (2006), yönetici ve öğretmenlerin okullarındaki disiplin uygulamalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yürüttüğü çalışmada, hem özel hem de kamu okullarında çalışanların yarısının disiplini kurallar bütünü ve kurallara uyma şeklinde tanımladığı, öğrencilerin başlıca kural dışı davranışları sergiledikleri yerlere ilişkin birbirlerine yakın görüş bildirdikleri, öğrencilerin disiplinsiz davranışlarının temelinde aileden kaynaklanan sebeplerin önemli bir yer tuttuğunu ifade ettiklerini bildirmiştir.

Kızılkaya (2006), ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin, sınıf içinde olumlu disiplin yöntemlerini öğrenmeye yönelik belirttikleri ve belirlenen eğitim ihtiyaçlarının hangi konularda ve ne ölçüde olduğunu araştırmış ve öğretmenlerin olumlu disiplin yöntemlerini öğrenme konusunda belirttikleri ihtiyaçların fazla olmasına karşılık ölçülen bilgilerinde öğrenmeye daha az ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur.

Yılmaz (2007) “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Ödül ve Ceza Yöntemlerinin Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında ceza yöntemlerinin saptanmasını amaçlamıştır. Araştırma 2006 yılında İstanbul İli Pendik İlçesi’nde görevli 102 sınıf öğretmenine uygulanan anket ile yapılmıştır. Araştırmada elde edilen önemli bulgular; sınıf öğretmenlerinin cinsiyet değişkenine göre sınıf içi disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemlerini kullanmaları bakımından aralarında anlamlı bir farklılık yoktur. Çocuğu olan sınıf öğretmenleri sınıf içi disiplini sağlamada sosyal ödüle, çocuğu olmayan öğretmenler de sosyal ceza ve fiziksel cezaya daha fazla yer vermektedirler. Devlet okulunda çalışan sınıf öğretmenleri, sınıf içi disiplini sağlamada psikolojik ceza, sosyal ceza ve fiziksel ceza yöntemlerini özel okul öğretmenlerine göre daha fazla kullanmaktadırlar. Sınıfta bulunan öğrenci sayısı değişkenine göre, “15-34” arası öğrenciye sahip olan sınıf öğretmenleri psikolojik ödül ve sosyal ödüle “35 ve üstü” öğrenciye sahip olan öğretmenlere göre daha fazla yer vermektedirler.

2.6. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

J. S. Kounin’in (1970) etkili ve etkisiz olarak yönetilen sınıflarda kullanılan stratejileri tanımlamak amacıyla 80 ilkokul sınıfında gözlemsel bir çalışma yürütülmüştür. Kounin bu araştırmada, etkili yöneticileri sınıfları düzenli olan, sınıfta en az seviyede öğrenci yaramazlığı olan ve çalışmalara fazla zaman harcayan öğretmenler olarak ve etkisiz yöneticileri sınıfları bu niteliklerden yoksun olanlar olarak tanımlamıştır. Fakat etkili ve etkisiz yöneticilerin engellerle başa çıkma metotlarının çok fazla farklılıklar göstermediğini bulmuştur. Bunun yerine, etkili yöneticiler engellerin önlenmesini daha en başında ortaya çıkmadan önlemede daha becerikli olduklarını bulmuştur (Aktaran: Cotton, 1990).

Moore ve Cooper (1984), öğretmenlerin disiplin problemlerine yönelik bir araştırma yapmış; bu araştırma sonucuna göre, deneyimli öğretmenlerin daha sabırlı oldukları ve hatalara tahammül ettikleri, sosyal düzeyleri düşük olan okulların bulunduğu okullarda disiplin olaylarına daha çok rastlandığı ve bedensel cezaya daha çok başvurulduğu ortaya çıkmıştır (Aktaran: Dirik, 2002).

Weislew ve Peng (1988), A.B.D’de yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin istenmeyen davranışlarını bazı değişkenler açısından araştırmışlardır. Araştırmada şiddet içeren kötü davranışlar, etnik nitelikleri elde etmek için öğrencilerin görevlendirildiği okullarda daha fazla; yine şiddet ve madde bağımlılığı öğrenci sayısı daha yüksek ve daha şehirleşmiş okullarda daha fazla görülmüştür. Sınıf içi davranışlarında, derse hazırlıklı gelmede öğrencilerin öğretmenleriyle ilgili negatif algıları başarıyı düşürmüştür; yine büyük okullarda daha fazla sınıf içi istenmeyen davranış ve olumsuz okul havası olan okullarda düşük başarı görülmüştür.

Martin ve Baldwin (1992) deneyimli ve deneyimli olmayan öğretmenler arasında sınıfta istenmeyen davranışlara gösterilen tepkiler arasındaki farklılıkları araştırmak üzere bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada Rotter’in Kontrolün İçsel-Dışsal Yeri Skalası ile Sınıf Yönetiminde Tutum ve Görüşler Envanteri (Attitudes&Beliefs on Classroom Management Styles) kullanılmıştır. Araştırmada bulgular %53 ‘ü deneyimsiz %47 si deneyimli olmak üzere 210 kişiden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda deneyimli öğretmenlerin deneyimsiz öğretmenlere göre daha müdahaleci oldukları, deneyimli öğretmenlerin deneyimsiz öğretmenlerden daha içsel kontrole önem verdikleri görülmüştür.

Weislew ve Peng (1993), A.B.D’de resmi ilköğretim okullarında yaptıkları araştırmada sınıf içi kötü davranış ile ilgili şu sonuçlara ulaşmışlardır: Derse hazırlıklı gelme ve sınıftaki ders başarısı azaldıkça öğrencilerin sıkılmaları ve sınıf içi yaramazlıkları artmıştır; daha fazla sınıf içi kötü davranışlar gösteren okullar, danışmanlık hizmetlerinin daha fazla verildiği ve daha büyük okullardır; olumsuz bir havaya sahip okullarda daha çok sınıf yaramazlıkları görülmüştür.

Gioncele ve Banicky’in (1998) “Discipline” adlı araştırmasında disiplin üzerine yapılan araştırma bulguları şöyle özetlenmektedir:

Disiplin problemlerini başlıca şu etmenler etkilemektedir:

- Akademik benlik kavramı: Akademik benlik kavramı zayıf olan, kendine inanmayan öğrenciler, daha sık davranış sorunları üretmektedirler.
- Akran etkisi: Çocuğun akran grubunun etkisi, öğrenci davranışını belirleyen en güçlü göstergelerden birisidir.
- Okul büyüklüğü ve okul iklimi: Küçük okullar (sıklıkla 300 civarında ya da daha az öğrencisi olan okullar olarak tanımlanır) genellikle daha az disiplin sorunuyla karşılaşır. Geniş okullar, çok daha düzensizdirler.
- Ana-babaların katılımı: Veliler, çocuklarıyla ilgilendiğinde ve eğitim süreçlerine katıldıklarında öğrenciler daha az istenmeyen davranış sergilemektedirler. Ana- babası dürüst olan öğrenciler başkalarına aşağılayıcı davranmazlar.

Okul disiplin programlarının çalışmasıyla ilgili sorunlar şunlardır:

- Disiplin programları, öğrenci gereksinimlerini karşılamak için öğrencinin kendisini kontrol etmekten, okulun yeniden yapılandırılmasına uzanan bir etkinliktir. Bununla birlikte bu programların çoğunun en yaygın öğelerinden birisi öğretmenlere sınıf yönetimi becerilerini kazandırmaktır.
- Okul programlarının içine çatışma çözme ve arkadaş desteğini yerleştirmek disiplin problemlerini azaltır.
- İstenmeyen davranışı düzeltme ya da tekrar aracılık etmekten daha çok, başarılı programlar, erken müdahale ve önleme üzerine odaklanırlar.
- Okuldan uzaklaştırma, çoğu öğrenci tarafından bir ceza olarak görülmediği için disiplin sorunlarına çare olmada etkisizdir.
- Fiziksel ceza okulda şiddeti artırır, vandalizmi besler ve yanlış davranışı daha da artırır (Aktaran: Yontar, 2007).

M. Tulley ve L. H. Chiu (1998), Indiana'da öğretmenlerin kullandığı disiplin stratejilerine öğrencilerin algılama düzeyini bulmak amacıyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmada üç okul bölgesinden seçilen 72'si erkek, 62'si bayan 134

altıncı sınıf öğrencisi denek olarak seçilmiştir. Deneklerden yakın zamanda öğretmenlerinin kendilerini cezalandırmasını gerektiren bir disiplin problemi yarattıkları durum bir kâğıda kısaca tanımlayarak yazmaları istenmiştir. Öğrenci anekdotlarının analizi öğrenciler tarafından tanımlanan tüm disiplin problemlerinin beş kategoride toplandığını göstermiştir:

1. Engel olma (Konuşma ya da öğretimi engelleme),
2. Karşı Koymak,
3. Saldırganlık,
4. Eksik çalışma,
5. Çeşitli Davranışlar (Kopya çekmek, yalan söylemek).

Öğrencilerin bu davranışlarına tepki olarak öğretmenin uyguladığı disiplin stratejileri de altı kategoride toplanmıştır:

1. Sıra cezası (kuralları yazmak vb.),
2. Ayırma cezası (Ayrıcalıkları kaldırma),
3. Açıklama (Öğrenciyle davranışı tartışma),
4. Sunma cezası (Bağırma, fiziksel ceza),
5. Tehditler ve uyarılar,
6. Davranışı görmezlikten gelme (Aktaran, Sadık, 2008)

Lewis (2001), öğrencilerdeki sorumluluğu hangi disiplin stillerinin daha yüksek seviyede geliştirdiğini araştırmak amacıyla, Victoria'nın kuzeydoğusundaki, 18'den çok öğrenci mevcutlu altıncı sınıfları bulunan 21 ilköğretim ikinci kademe ve 21 ilköğretim birinci kademe okulunda bir araştırma yapmıştır. Öğrenci sorumluluk düzeylerini araştırmayı amaçlayan ve bununla, öğrencilerin sınıf yönetimi algıları arasında ilişkiyi sımayan bu çalışmada, okullardaki 6. sınıf öğrencilerinden 592'sine, 7. sınıf öğrencilerinden 1131'ine, 9. sınıf öğrencilerinden 995'ine ve 11. sınıf öğrencilerinden 872'sine ulaşılmıştır. Veriler, öğrencilere yöneltilen, öğretmenlerin

istenmeyen davranışlarla ilgilenme sıklıklarına dair 35 soruluk anketten elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenler, öğrenciler tarafından, onların artan istenmeyen davranışlarına, öğrencilerde sorumluluğun gelişimini engelleyen ve onları okul çalışmalarına yönelmekten alıkoyan zorlayıcı disiplin kullanımını arttırarak tepki gösteren kişiler olarak görülmektedir.

Kaylor (2004), fiziksel cezanın çocukların anti-sosyal davranışlarına etkisini incelediği çalışmasında, fiziksel cezanın, çocukların anti-sosyal davranışları üzerinde önemsiz olmayan etkilere sahip olduğunu bulmasına rağmen ırksal ve etnik gruplar arasında anlamlı bir farka rastlamamıştır.

Robinson, Funk, Beth ve Bush (2005), yaptıkları çalışmada, fiziksel cezanın etkili olmadığına yönelik deneysel destekli bulgulara rağmen halkın bu disiplin yöntemini, araştırmacıların terk etme çağrısına kulak vermeden desteklediklerini bildirmişlerdir. Yaptıkları deneysel çalışmada deney grubundaki öğrencilere fiziksel ceza ile ilgili alanyazından araştırma sonuçlarını okutarak fiziksel cezaya yönelik inançlarının değiştiğini saptamışlardır (Aktaran: Yontar, 2007).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanmasında kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmaktadır.

1.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma İlköğretim I.Kademede görevli sınıf öğretmenlerinin sınıf disiplinine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan “Betimsel Tarama Modeli”nde bir araştırmadır. Yapılan çalışma ile ilköğretimin birinci kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf disiplinine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da o anda var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi ve tanımlamayı amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan her neyse onları değiştirme ve etkileme çabası yoktur bu modelde. Bilinmek istenen şey meydana vardır. Amaç o şeyi doğru bir şekilde gözlemleyip belirleyebilmektir. Asıl amaç değiştirmeye kalkmadan gözlemektir. (Karasar,1994) Tarama modelinde bilimin gözleme kaydetme, olaylar arasındaki ilişkileri tespit etme, kontrol edilen değişmez ilişkiler üzerinde genellemelere varma vardır. Yani bilimin tasvir fonksiyonu ön plandadır (Yıldırım,1966).

Ayrıca, araştırmada algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç izlenmiştir.

Nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Bu tanımda “kuram oluşturma”, toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişkisi içinde açıklayan bir modelleme çalışması anlamına gelmektedir (Glaser, 1978; Aktaran. Yıldırım ve Şimşek, 2000).

1.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Konya ili Karapınar İlçe merkezinde bulunan ve eğitim öğretim hizmetleri Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte ilköğretim okullarında 2009-2010 öğretim yılında görev yapmakta olan aşağıdaki ölçütleri sağlayan 29 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak *amaçlı örneklem* yöntemlerinden *ölçüt örneklem* yöntemi kullanılacaktır. Ölçüt örneklem, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada ise ölçütlerimiz, sınıf öğretmenlerinin en az 5 yıllık öğretmenlik deneyimine sahip olmaları ve Karapınar ilçesindeki ilköğretim okullarında en az 3 yıl süre ile sınıf öğretmenliği yapmış olmalarıdır. Örneklem alınan öğretmenlere ait bazı bilgilere tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1: Uygulama Yapılan Öğretmenlerin Kişisel Bilgileri

	Kıdem Yılı	Karapınar İlçesindeki Görev Süresi	Öğrenci Sayısı	Mezun Olduğu Fakülte	Cinsiyet
1.Öğretmen	5	4	12	M.Kemal Üni. Eğt. Fak.	Kadın
2.Öğretmen	6	3	37	Pamukkale Üni. Eğt. Fak.	Kadın
3.Öğretmen	9	4	19	18 Mart Üni. Eğt. Fak.	Kadın
4.Öğretmen	15	7	20	Niğde Üni. Eğt. Fak.	Erkek
5.Öğretmen	9	3	21	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Erkek
6.Öğretmen	10	6	25	Niğde Üni. Eğt. Fak.	Erkek
7.Öğretmen	11	7	25	Atatürk Üni. Eğt. Fak.	Kadın
8.Öğretmen	6	4	39	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Kadın
9.Öğretmen	7	5	47	Niğde Üni. Eğt. Fak.	Erkek
10.Öğretmen	14	8	31	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Kadın
11.Öğretmen	13	10	27	Atatürk Üni. Eğt. Fak.	Erkek
12.Öğretmen	8	6	22	Niğde Üni. Eğt. Fak.	Erkek
13.Öğretmen	9	5	30	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Kadın
14.Öğretmen	11	8	28	Dicle Üni. Eğt. Fak.	Kadın
15.Öğretmen	6	3	24	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Erkek
16.Öğretmen	9	7	19	Kafkas Üni. Eğt. Fak.	Erkek
17.Öğretmen	6	4	23	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Kadın
18.Öğretmen	7	4	23	Trakya Üni. Eğt. Fak.	Erkek
19.Öğretmen	7	3	17	19 Mayıs Üni. Eğt. Fak.	Kadın
20.Öğretmen	12	8	18	Gazi Üni. Eğt. Fak.	Erkek
21.Öğretmen	8	5	24	18 Mart Üni. Eğt. Fak.	Kadın
22.Öğretmen	7	4	28	19 Mayıs Üni. Eğt. Fak.	Kadın
23.Öğretmen	11	8	32	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Erkek
24.Öğretmen	5	3	26	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Kadın
25.Öğretmen	8	6	20	Fen - Edebiyat Fak.	Kadın
26.Öğretmen	7	5	27	9 Eylül Üni. Eğt. Fak.	Kadın
27.Öğretmen	20	13	26	Selçuk Üni. Eğt. Fak.	Erkek
28.Öğretmen	6	4	31	Gazi Üni. Eğt. Fak.	Erkek
29.Öğretmen	9	4	25	Burdur Eğt. Fak.	Erkek

1.3. Veri toplama araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Briggs (1986) görüşmenin, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmakta ve bu durumun, görüşme yönteminin; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir (Aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyenler anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu süreçte, sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde tepkide bulunması sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme soruları hazırlanmadan önce konu ile ilgili yazılı kaynaklar incelenmiştir. Bu çalışmalara dayanarak bir görüşme taslağı geliştirilmiştir. Görüşme için ön hazırlıklar yapılmıştır. Görüşme zamanı ve yeri kesinleştirilmiştir. Görüşme başlamadan önce, amacın ne olduğu, ne gibi bir bilgi edinilmek istendiği, nasıl bir davranışın kurulmak istendiği, hangi hareketlerin teşvik edileceği gibi temel konular tespit edilmiştir. Görüşme taslağı, Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı'nda görev yapmakta olan iki öğretim üyesi ve bir eğitimde ölçme ve değerlendirme uzmanının görüşlerine başvurmak suretiyle oluşturulmuş ayrıca örnekleme olmayan fakat benzer özellikteki 4 öğretmen üzerinde denenerik eksikleri giderilmiştir. Soruların bazıları değiştirilerek, bazıları ise çıkarılıp yerine yeni soru yazmak suretiyle taslak yeniden düzenlenmiştir. Görüşmeye başlamadan önce, uygulama sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar kaynaklardan faydalanılarak öğrenilmiştir. Uygulama esnasında not tutularak ve uygulamadan hemen sonra elde edilen veriler düzenlenerek veri kaybı önlenmeye çalışılmıştır.

Görüşme formları Karapınar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ve Karapınar Kaymakamlığı'nın onayı ile örneklem olarak alınan 2009-2010 Eğitim Öğretim yılında Karapınar ilçesinde görev yapan ilköğretim I. Kademe öğretmenlerine uygulanmıştır.

Öğretmenlere uygulanan görüşme formu EK 1'de verilmiştir.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan nitel verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler görüşme sürecinde kullanılan sorulara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmiştir. Betimsel analiz yapılarak, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenmiş, daha sonra bu betimlemeler yorumlanmıştır.

Betimsel analiz Yıldırım ve Şimşek'in (2000) ifade ettikleri gibi 4 adımda gerçekleştirilmiştir;

1. Araştırma sorularından ve görüşme ve/veya gözlemde yer alan boyutlardan yola çıkarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur.

2. Bu çerçeveye göre veriler işlenmiştir. Daha önce oluşturulan çerçeveye göre elde edilen veriler okunmuş ve organize edilmiştir. Bu aşamada veriler tanımlama amacıyla seçilmiş, anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmiştir. Ayrıca bu aşamada, sonuçlar yazılırken kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilmiştir.

3. Bulgular ve organize edilmiş veriler tanımlanmıştır ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

4. Bulgular yorumlanmıştır. Bulgular arasında neden sonuç ilişkileri açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR YORUMLAR

Bu bölümde görüşme yapılan öğretmenlerin kişisel bilgilerine ilişkin bulgulara ve yapılan görüşmelerden elde edilen verilere dayalı bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmaya ait bulgular kişisel bilgilere yönelik bulgular ve araştırmanın amaçlarına yönelik bulgular olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

4.1. Kişisel Bilgilere Yönelik Bulgular

Bu kısımda görüşme yapılan öğretmenlerin cinsiyet durumuna, mesleki kıdemlerine okuttukları sınıfların mevcutlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Toplanan veriler frekans ve yüzde olarak tablolaştırılmıştır.

4.1.1. Cinsiyet Durumu

Görüşme yapılan öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	f	%
Kadın	15	51,72
Erkek	14	48,28
Toplam	29	100

Tablo 2’de ki veriler incelendiğinde örnekleme oluşturan öğretmenlerin %51,72’sinin kadın, % 42,28’inin erkek olduğu görülmektedir.

4.1.2. Mesleki Kıdem

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımları Tablo 3’ de verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımları

Kıdem	f	%
3-6 Yıl	7	24,14
7-10 Yıl	14	48,29
11-14 Yıl	6	20,69
15-18 Yıl	1	3,44
19 ve üstü	1	3,44
Toplam	29	100

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin % 24,14’unun 3-6 yıl , % 48, 29’unun 7-10 yıl, % 20,69’unun 11-14 yıl , % 3,44’ ünün 15-18 yıl ve % 3,44’ünün 19 ve üzeri mesleki kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

4.1.3. Öğretmenlerin sınıf mevcutları

Öğretmenlerin okuttukları sınıfların mevcutları tablo 4’de ele alınmıştır.

Tablo 4: Öğretmenlerin sınıf mevcutları

Sınıf Mevcudu	f	%
10-14 Öğrenci	2	6, 89
15-20 Öğrenci	5	17,24
21-25 Öğrenci	9	31,03
26 ve üzeri	13	44,84
Toplam	29	100

Tablo 4 incelendiğinde, sınıf mevcutlarının %6, 89’unun 10-14 öğrenci, %17, 24 ‘ünün 15-20 öğrenci, %31, 03’ünün 21-25 öğrenci ve %44, 84’ünün 26 ve üzeri öğrenci sayısına sahip oldukları görülmektedir.

4.2. Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Bulgular

Görüşme yapılan öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunlarının, kullandıkları çözüm yöntemlerini belirlemek amacıyla elde edilen bulgular bu bölümde incelenmiştir.

4.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.1.1 Sınıf Öğretmenlerinin En Sık Karşılaştıkları Disiplin Sorunları İle İlgili Bulgular

Alt problem 1'e cevap aranmak üzere öğretmenlerin en sık karşılaştıkları disiplin sorunlarını belirlemeye yönelik vermiş oldukları cevaplar beş grupta toplanmaktadır, bunlar; ders işleme süreci ile dolaylı ilişkisi olan disiplin sorunları (%30,50); ders işleme süreci ile doğrudan ilişkisi olan disiplin sorunları (%22,03); ders dışı faaliyetler esnasında karşılaşılan disiplin sorunları (%22,03); genel disiplin sorunları (%16, 95) ve diğer disiplin sorunları (%8, 49). Bu sorunlara ilişkin elde edilmiş olan veriler aşağıda tablo 5, tablo 6, tablo 7, tablo 8 ve tablo 9'da ele alınmıştır.

Tablo 5: Ders işleme süreci ile dolaylı ilişkisi olan disiplin sorunlarıyla ilgili bulgular

Ders işleme süreci ile dolaylı ilişkisi olan disiplin sorunları	F	%
	18	30,50
Saygısızlık yapmak (öğretmenlere)	9	50,00
Saygısızlık yapmak (öğrencilere)	3	16,67
Kötü sözler kullanmak	3	16,67
Arkadaşlarıyla dalga geçmek	1	5,56
Arkadaşlarına küsmek	1	5,56
Birbirilerini sürekli şikâyet etmek	1	5,56

Tablo 5 incelendiğinde, kendilerine sınıf öğretmenlerinin sınıf veya okul ortamında en sık karşılaştıkları disiplin sorunlarını belirlemeleri istenen öğretmenlerden çoğunluğunun (%30,5), vermiş oldukları cevapların ders işleme süreci ile dolaylı ilişkisi olan disiplin sorunları olduğu belirlenmiştir. Bu öğretmenlerin en fazla (%50) “saygısızlık yapmak (öğretmenlere)”, “saygısızlık yapmak (öğrencilere)” (%16,67) ve “kötü sözler kullanmak” (%16,67) suretiyle disiplin sorunu oluşturdukları

belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Sınıf ortamında en çok karşılaştığım sorun sözümün dinlenmemesi ve öğrencilerin küfür etmeleridir.”

“Öğrencilere söz geçirmede zorlanıyorum, o kadar saygısızlar ki karşılarında sanki öğretmen değil de sokaktaki arkadaşları var.”

“Öğretmenlerini dikkate almayan öğrenciler çoğaldı, sürekli uyarmak zorunda kalıyorum.”

Yukarıdaki öğretmen görüşlerine göre öğretmenler en fazla dikkate alınmamak ve sözlerinin dinlenmemesi suretiyle kendilerine saygısızlık yapılmasını disiplin sorunu olarak gördükleri söylenebilir.

Araştırma sonucuna göre öğretmenlere ve öğrencilere saygısız davranma davranışıyla sık karşılaşıldığı ortaya çıkmıştır. Öğretmene ve arkadaşlarına karşı saygısızlık yapılmasını önlemek amacıyla öğretmenler nezaket kurallarının öneminden bahsetmeli ve sınıfında nezaket kurallarına uyulmasını sağlamalıdır.

Yine tablo 5’de öğretmenlerin ders işleme süreci ile dolaylı ilişkisi olan disiplin sorunlarından en az arkadaşlarıyla dalga geçmek (%5,56), arkadaşlarına küsmek (%5,56) ve birbirilerini sürekli şikâyet etmek (%5,56) suretiyle disiplin sorunlarıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrencilerim sürekli birbirini şikâyet etmekte bu da ders işleme sürecimi olumsuz etkilemektedir.”

“Öğrenciler bir birilerine karşı çok kırıcılar, en çokta kendisine lakap takan arkadaşına kızdığı için küfür ediyor buda beni çok rahatsız ediyor.”

“Öğrenciler birbirine; inek, koca kafa vb lakaplar takarak dalga geçiyorlar, böyle olunca önce kavga ediyorlar, sonrasında da birbirilerine küsüyorlar.”

Yukarıdaki öğretmen ifadelerine göre sınıflarda öğrencilerin birbirilerine değişik isimler takmak suretiyle birbirileriyle dalga geçmelerinin disiplin sorunlarına sebep olduğu söylenilebilir.

Tablo 6: Ders işleme süreci ile doğrudan ilişkisi olan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Ders işleme süreci ile doğrudan ilişkisi olan disiplin sorunları	F	%
	13	22,03
Gürültü yapmak	3	23,07
Verilen görevleri zamanında yapmamak	3	23,07
Birbirlerini dinlememek	2	15,38
İzinsiz konuşmak	2	15,38
Diğer arkadaşlarının sözünü kesmek	2	15,38
Zamanında derse gelmemek	1	7,69

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan ders işleme süreci ile doğrudan ilişkisi olan disiplin sorunlarıyla (%22,03) ilişkili olanlar tablo 6'da verilmiştir. Buna göre öğretmenlerin çoğunun gürültü yapmak (%23,07) ve verilen görevleri zamanında yapmamak (%23,07) daha azının birbirilerini dinlememek (%15,38), izinsiz konuşmak (%15,38) ve arkadaşlarının sözünü kesmek (%15,38), oldukça az bir kısmının ise zamanında derse gelmemek (%7,69) disiplin sorunu olarak gördüklerini belirtilmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“İzin istemeden konuştukları zaman çok gürültü yapıyorlar, bağırarak hatta sınıftan dışarı çıkartmakla tehdit ettiğim oluyor.”

“Çok gürültü yapıyorlar, birbirilerini dinlemiyorlar susturmak için çok uğraşıyorum ama öğretmenlerini de dinlemedikleri zamanlar oluyor.”

“Ders geç kaldıkları zaman dersi bölüyorlar buda diğer öğrencilerin derse ilgisini dağıtıyor.”

Yukarıdaki verilere baktığımızda izin istemeden konuşmak suretiyle gürültü yapan öğrencilerin dersin akışını bozdukları söylenilebilir. Sınıflarda, gürültü zaman zaman dersin akışına engel teşkil etmektedir. Öğretmenler derslerini düzenli işleyebilmeleri için bu davranışlara engel olmalıdırlar.

Derse geç gelme davranışı ders akışını engelleyecek boyutlarda olmadığı görülmekle birlikte, sınırlı miktarda da olsa derse geç gelme söz konusudur, bu tür davranışlar öğrencinin ve öğretmenin dikkatinin dağılmasına neden olarak, derse ayrılan zamanın verimli kullanılmasını engeller. Öğretmenler bu tür davranışların nedenlerini belirleyerek gerekli tedbirleri almalıdır.

Tablo 7: Ders dışı faaliyetler esnasında karşılaşılan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Ders dışı faaliyetler esnasında karşılaşılan disiplin sorunları	F	%
	13	22,03
Kavga etmek	8	61,54
Öğrencilerin birbirlerine sözlü ve şiddet içeren davranışlarda bulunmak	5	38,46

Tablo 7 İncelendiğinde öğretmenlerin yarıdan fazlasının (%61,54) kavga etmek ders dışı faaliyetler esnasında karşılaşılan disiplin sorunu olarak gördükleri belirtilmiştir. Daha azı ise öğrencilerin birbirlerine sözlü ve şiddet içeren davranışlarda bulunmak (%38,46) disiplin sorunu olarak ifade etmişlerdir.

Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrenciler ders anlatımı sırasında sürekli didişiyorlar, özellikle arka sırada oturanlar önünde oturanları rahatsız ediyorlar sonucunda da olay kavgaya kadar gidiyor.”

“Babalarından sürekli dayak yiyen öğrenciler sorunlarını şiddet kullanarak çözmeye alışıyorlar.”

“Sınavlardan zayıf not alan öğrenciyle dalga geçiyorlar, bir öğrenci sınıfla ters düştüğünde onu dışlıyorlar.”

Öğrencilerin kavga ederek sınıf disiplinini bozmaları çok sık karşılaşılan bir durumdur. Son zamanlarda okullarda şiddet içeren haberlerin artması bu durumun bir

göstergesidir. Öğretmenlerin aile ve okul yönetimleriyle işbirliğine giderek bu konuda önlemlerini almaları gerekmektedir.

Aile içi problemleri olan öğrenciler de sınıflarda bu tür davranışlarda bulunabilirler. Annesinin ve babasının evde sürekli kavga etmesinden etkilenen öğrenci sınıfta arkadaşına aynı şekilde davranabilir. Öğrencilerin gelişim özelliklerinden dolayı da bu tür davranışlar sınıflarda görülebilir.

Tablo 8: Genel disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Genel disiplin sorunları	F 10	% 16,95
Öğrencilerin aşırı şımarıklıklarda bulunmak	4	40
Hırsızlık yapmak	2	20
Okul ve sınıf eşyalarına zarar vermek	1	10
Okul temizliğine gereken önemi vermemek	1	10
Okula giriş çıkışlarda koşmak	1	10
Birbirlerinin eşyalarını izinsiz almak	1	10

Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre genel disiplin sorunları olarak nitelendirilebilecek sorunlar tablo 8’de görüleceği üzere en fazla öğrencilerin aşırı şımarıklıklarda bulunmak (%40) ve hırsızlık yapmak (%20), en az ise okul ve sınıf eşyalarına zarar vermek (%10), okul temizliğine gereken önemi vermemek (%10), okula giriş çıkışlarda koşmak (%10) ve birbirlerinin eşyalarını izinsiz almak (%10) olarak belirlenmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrenciler çok şımarık ve terbiyesizler, ailesinde yapamadıkları şımarıklıkları sınıfta yapmaya çalışıyorlar.”

“Okulda hırsızlık olayları çok fazla, en çokta öğrencilerin kalem ve silgileri çalınıyor. Hırsızlık yaptığını tespit ettiğim öğrencimle birebir görüşüyorum, toplumun hırsızlık yapan kişilere olan yaklaşımını anlatıyorum, bu yöntem çok etkili oluyor.”

“Teneffüslere çıkarken veya son ders zili çalınca koridorda koşmaları sonucunda kazalar oluyorlar, sınıfı ve okul bahçesini çok kirletiyorlar çöpe atma alışkanlıkları çevrelerinde hiç olumlu örnek görmedikleri için hiç yok.”

Yukarıdaki verilere dayanılarak öğrencilerin şımarıklık yapmalarının ve terbiyesiz davranışlarının temel sebebi olarak aile gösterilebilir. Hırsızlık eyleminin hem kanunen suç sayılması hem de toplum tarafından bu davranışı gösteren kişilerin ayıplanması bu davranışın sınıflarda diğer disiplin sorunlarına göre daha az rastlandığını göstermektedir.

Öğrencilerin çevrelerinden kaynaklanan temizlik anlayışına sahip olmamalarından dolayı okullarını ve sınıflarını temiz tutma alışkanlıklarını tam olarak kazanamadıkları görülmektedir. Öğretmenler her şeyden önce öğrencilere sınıflarından başlayarak belli başlı temizlik kurallarını öğretmeli ve bu kuralları gündelik yaşamda da kullanmalarını sağlamalıdır.

Tablo 9: Diğer disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Diğer disiplin sorunları	F	%
	5	8,49
Öğrenciler arasında uyumsuzluk problemleri	4	80
Nüfus savaşı	1	20

Tablo 9’da öğretmenlerin diğer disiplin sorunlarıyla (%8,49) ilgili olarak belirttikleri disiplin sorunlarına yer verilmiştir. Bunların da öğrenciler arasında uyumsuzluk problemleri (%80) ve nüfus savaşı (%20) olduğu görülmüştür. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Ben sınıfımda en çok başka okullardan nakil gelen öğrencilerle, öğrencilerim arasında ortaya çıkan uyum problemleri yaşıyorum. Bu uyum problemlerinin bana göre nedenleri ise öğretmenlerin sorun olarak algıladıkları şeylerin farklı olması ve öğrencilerin ekonomik (zengin-fakir) yapıları ve ailesel yapılarında ki farklılıklardır.

“Birbirleriyle akraba olan öğrenciler diğer öğrencilere karşı üstünlük kurmaya çalışıyor buda okul ortamında sıkıntıya yol açıyor.”

Yukarıdaki bulgulara göre bir birilerine uyum sağlayamayan öğrencilerin sebep oldukları disiplin sorunlarının temel sebebi olarak öğretmenlerin farklı uygulamaları olduğu söylenilebilir. Öğrenciler arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik farklılıklar öğretmenler tarafından gerekli önlemler alınmazsa disiplin sorunlarına neden olabilir.

Akraba olan öğrencilerden kaynaklanan disiplin sorunlarının temel sebebi birbirilerine karşı üstünlük kurma istekleri olduğu söylenilebilir, öğretmenler akraba olan öğrencileri tespit ederek disiplin sorunun oluşabileceği ortamın oluşmasını önleyebilirler.

4.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.2.1. Disiplin Sorunlarının Nedenlerini Belirlemeye Yönelik Bulgular

Alt problem 2'ye cevap aranmak üzere öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunlarını nedenlerini belirlemeye yönelik vermiş oldukları cevapların beş grupta toplandığı görülmektedir; aileden kaynaklanan nedenler (%31,66), öğretmenlerden kaynaklanan nedenler (%23,33), diğer nedenler (%18,33), yönetmeliklerden kaynaklanan nedenler (%15) ve çevreden kaynaklanan nedenler (%11,66) 'dir.

Tablo 10: Aileden kaynaklanan nedenlerden oluşan disiplin sorunlarını belirlemeye yönelik bulgular

Aileden kaynaklanan nedenler	F	%
	19	31,66
Ailelerin yeterli bilgiye sahip olmaması	6	31,57
Ailede alınan terbiyenin yetersiz olması	4	21,05
Ailenin yetiştirme tarzı	3	15,78
Ailelerin çocuklarına destekleyici olmamaları	3	15,78
Ailelerin okula ve öğretmene bakışı	1	5,26
Öğrenciler ve aileleri arasındaki iletişim problemleri	1	5,26

Tablo 10 incelendiğinde görüşme yapılan öğretmenlerin çoğunluğu disiplin sorunlarının nedenini olarak aileden kaynaklanan nedenleri (%31,66) göstermişlerdir. Aileden kaynaklanan disiplin sorunlarının sebepleri de öğretmenlere göre ailelerin yeterli bilgiye sahip olmaması (%31,57), ailede alınan terbiyenin yetersiz olması (%21,05) ailenin yetiştirme tarzı (%15,78), ailelerin çocuklarına destekleyici olmamaları (%15,78) ailelerin okula ve öğretmene bakışı (% 5,25), öğrenciler ve aileleri arasındaki iletişim problemleri (%5,26) olarak belirtilmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Bana göre disiplin sorunlarının temel sebebi ailedir en basitinden okula gönderirken çocuğunun temizliğine ve bakıma dikkat etseler çocukta bir okul disiplin bilinci oluşur.”

“Velilerin öğretmene eğitimci olarak değil de bakıcı gözüyle bakmaları ve öğrencilerin başarısızlıklarının temel sebebindeki suçlunun kendi veya öğrencisi değilmiş de öğretmenmiş gibi yaklaşmalarıdır.”

“Öğrenciler okulda aldıkları eğitimi evde görmüyorlar tam tersine okulda gördükleri saygı, sevgi ve dürüstlük kavramların tersi durumlarını evde yaşıyorlar.”

Yukarıdaki bulgulara göre öğretmenler disiplin sorunlarının temel sebebi olarak aileyi göstermektedirler. Ailelerin çocuklarına karşı olumsuz tutum sergilemeleri; onlara kötü davranmaları öğrencileri olumsuz etkilemekte ve sınıfta sorun çıkarmalarına neden olmaktadır.

Öğrenci velileri yeterli bilgi ve birikimine sahip olmamalarından dolayı öğrencilerle yeterince ilgilenmemektedirler. Bu sorun eğitimimiz açısından son derece önemlidir. Birçok öğrencimiz ailelerinin kendileriyle ilgilenmemelerinden dolayı hedefledikleri noktaya ulaşamadıkları gibi sınıf içinde sorun çıkarmaktadırlar ve doğal olarak eğitim - öğretim faaliyetlerinin aksamasına neden olmaktadır.

Öğrenciler aile içi problemlerini okula yansıtarak sınıfta disiplinin bozulmasına neden olmaktadır.

Tablo 11: Öğretmenlerden kaynaklanan nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Öğretmenlerden kaynaklanan nedenler	F	%
	14	23,33
Öğretmenlerin uygulamalarında farklılıklar olması	6	42,85
Öğretmenlerin öğrenci gelişimleri ve alanları konusunda yetersiz olmaları	4	28,57
Öğretmenler arasında bakış açısında farklılıklar olması	3	21,42
Nemelazımcı olmak	1	7,14

Öğretmenlerden kaynaklanan disiplin sorunlarının nedenlerine tablo 11’de yer verilmiştir. Öğretmenlerden kaynaklanan disiplin sorunlarının sebepleri öğretmenlere göre; öğretmenlerin uygulamalarında farklılıklar olması (%42,85), öğretmenlerin öğrenci

gelişimleri ve alanları konusunda yetersiz olması (%28,57), öğretmenler arasında bakış açısında farklılıklar olması (%21,42) ve nemelazımcı olmak (%7,14) olarak belirtilmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Bana göre disiplin sorunu olan bir şey başka bir öğretmen sorun olarak görmemekte bu da uygulamada farklılıklar doğurmaktadır.”

“Kimi öğretmenler beni ilgilendirmez tutumlarında olup, okulda sakız çiğneyen, derse geç giren öğrencilere müsemma göstermekte ve her hangi bir şekilde uyarmamaktadır.”

“Gözlemlerime göre bazı öğretmenler dersi öğrencinin seviyesine inerek anlatamıyorlar doğal olarak öğrenci dersten sıkılıyor ve farklı şeylerle uğraşmaya başlıyor.”

“Bence her öğretmen disiplin kavramını farklı algılıyor ve bana göre bazı öğretmenler disiplin sorunları karşısında nasıl davranacaklarını bilmiyorlar o konularda çok yetersizler bu da sorunların önlenememesine sebep oluyor.”

Yukarıdaki öğretmen görüşlerine göre, öğretmenlerin, öğrencilere karşı davranışlarında tutarlı davranmamaları sınıfta disiplin sorunlarının oluşma nedenlerinden olduğu söylenilebilir Öğretmenlerin disiplini sağlama yaklaşımlarını bilmemesi ve öğretim yöntemlerindeki yetersizliği de disiplini bozan davranışların oluşma nedeni olduğu söylenilebilir.

Öğretmenin ders anlatırken seçtiği yöntem ve teknikler, derste kullanılan materyaller öğrencinin ilgisini çekmiyorsa öğrenci ders dışı şeylerle ilgilenebilir.

Tablo 12: Diğer nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Diğer nedenlerden oluşan disiplin sorunları	F	%
	11	18,33
Öğrencilerin davranışlarının sonuçlarını tam olarak kavrayamaması	3	27,27
Öğrencinin okula karşı duyarsızlığı	3	27,27
Öğrencinin psikolojik sorunları	2	18,18
Öğretim araç - gereçlerinin yetersiz olması	1	9,09
Öğrencilerin boş vakitlerini geçirip, kendilerini olumlu ifade edebilecekleri sosyal çalışmaların eksikliği	1	9,09

Tablo 12’de öğretmenlerin diğer nedenlerden oluşan disiplin sorunları (%18,33) kategorisinde verdikleri cevaplardan en fazla öğrencilerin davranışlarının sonuçlarını tam olarak kavrayamaması (%27,27), öğrencinin okula karşı duyarsızlığı (%27,27) ve öğrencinin psikolojik sorunları (%18,18) olduğu görülmüştür. En az karşılaşılan sorunlar ise öğretim araç - gereçlerinin yetersiz olması (%9,09) ve öğrencilerin boş vakitlerini geçirip, kendilerini olumlu ifade edebilecekleri sosyal çalışmaların eksikliği (%9,09) olarak belirlenmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrenciler çoğunlukla okula karşı ilgisizler, evde yaşadıkları sorunlardan dolayı okulda dikkatini toparlayamıyorlar.”

“İlçemizde yeterince sosyal faaliyet olmadığında çocuklar ilgilerini kötü şeylere yönlendiriyorlar, boş vakitlerinde çevreye zarar verecek davranışlarda bulunuyorlar.”

“Öğrenciler küçük olduğu için yaptıkları şeyin sonucunda zarar göreceklarini tahmin etmiyorlar, sadece kendilerine değil farkında olmadan başkalarına da zarar veriyorlar.”

“Okullardaki araç ve gereçler çok yetersiz, derste yeterli materyal kullanamadığımda öğrenci derse ilgisini veremiyor, dersten kopuyor bunun sıkıntısını yaşıyorum.”

Yukarıdaki bulgulara bakarak öğretmenlerin, öğrencilerin fiziksel ve kişisel gelişim özelliklerini dikkate almazlarsa sınıfta disiplin sorununa neden olabileceği söylenilebilir. Öğretmenler öğrencilerini tanıyarak psikolojik sorunlarını önceden tespit ederek disiplin sorunu oluşmasına fırsat vermeden gerekli önlemlerini almalıdırlar.

Öğretim araç - gereçlerinin yetersiz olmasının sınıf içinde disiplin sorununa neden olması son derece önemlidir. Öğretim araç - gereçlerinin yetersiz olması sınıflarda sadece disiplini bozmakla kalmaz dersin istenilen amacına ulaşılmasına da engel teşkil ettiği için dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur. Öğretmenler ders için gerekli olan araç-gereçleri önceden temin etmelidirler, öğrencinin derse ilgisini sağlayacak materyaller kullanarak dersten sıkılmasının önüne geçmelidirler.

Tablo 13: Yönetmeliklere bağlı nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Yönetmeliklerden kaynaklanan disiplin sorunları	F 9	% 15
Okulların yaptırım gücünün kısıtlanması	3	33,33
İdarenin disiplin tutumları	3	33,33
Ceza yöntemlerinin davranışlarda kalıcı bir etki oluşturmaması	2	22,22
İlköğretim disiplin ve cezalarının az olması	1	11,12

Tablo 13 incelendiğinde okullarda yönetmeliklerden kaynaklanan sorunlardan (%15) en fazla okulların yaptırım gücünün kısıtlanması (%33, 33), İdarenin disiplin tutumları (%33, 33) daha az olarak ceza yöntemlerinin davranışlarda kalıcı bir etki oluşturmaması (%22, 22) en az ise İlköğretim disiplin ve cezalarının az olması (%11, 12) olduğu belirtilmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Yeni yönetmeliklerle birlikte öğrencilerin gereğinden fazla rahat bırakılması okullarda disiplin sorunlarını doğurmuştur.”

“Verilen cezaların caydırıcılığı olmamasından dolayı amacına ulaşamamaktadır.”

“Okulda idareciler bazen gereğinden fazla nemelazımcı olabilmekte bu durumda okulda disiplin konusundan bütün yük öğretmene binmiştir.”

Yukarıdaki öğretmen görüşlerine göre, idarenin tutum ve davranışları okullardaki ve sınıflardaki disiplin sorunlarının önlenmesinde önemli bir yer tuttuğu söylenilebilir. İdareci, öğretmen ve aileler okullardaki istenmeyen davranışları önlemek amacıyla, okullarındaki istenmeyen davranışların neler olduğunu önceden belirleyerek öğrencilere bildirmeli ve öğrencilere de bu istenmeyen davranışların sonucunda ne gibi yaptırımlar uygulanabileceği anlatılmalıdır.

Tablo 14: Çevresel nedenlerden oluşan disiplin sorunlarına ilişkin bulgular

Çevreden kaynaklanan disiplin sorunları	F	%
	7	11,66
Öğrencilerin çevresi	4	57,14
Öğrencinin geldiği ailenin ve toplumun yapısı	3	42,86

Öğretmenlerin verdikleri cevaplardan çevresel (%11,66) nedenler tablo 14’de ele alınmıştır. Öğretmenler disiplin sorunlarının en fazla öğrencilerin çevresinden (%57,14) kaynaklandığını söylemişlerdir. Öğrencinin geldiği ailenin ve toplumun yapısı da (%42,86) disiplin sorunlarının nedenlerinden olduğu belirtilmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğrencilerim arkadaşlarından çok fazla etkileniyor, normalde yaramaz olmayan bir öğrencim arkadaşına uyararak istenmeyen davranışlar sergileyebiliyor.”

“Öğrencilerimin yakın çevrelerinden gördükleri olumsuz davranışları taklit etmelerinden dolayı çok büyük sorunlar yaşatabiliyorum.”

“Çevrelerinden olumlu örnek alabilecekleri insan olmadığından dolayı sürekli olumsuz davranışları örnek alıyorlar.”

Yukarıdaki verilere göre öğrencilerin arkadaş seçimleri çok önemlidir. Arkadaş grubuna bağlı olan öğrenciler kötü niyetli arkadaşlarının yönlendirmeleri sonucu sınıfta sorun çıkarabilirler. Öğretmenler ve aileler öğrencilerin çevrelerinde ki olumsuz örnekler teşkil eden davranışlardan uzak kalmaları için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir.

4.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.3.1. Öğretmenlerin Disiplin Sorunları Karşısında Kullandıkları Yaptırımları Belirlemeye Yönelik Bulgular

Alt problem 3'e cevap aranmak üzere öğretmenlerin disiplin sorunları karşısında kullandıkları yaptırımları belirlemeye yönelik öğretmenlerin verdikleri cevapların, direk öğrenciye uygulanan yaptırımlar (%85,10) ve veliye uygulanan yaptırımlar (%14,90) olarak iki grupta toplandığını görülüyor. Direk öğrenciye uygulanan yaptırımların da kendi arasında üç gruba ayrıldığı görülmüştür; öğrenciyi direk cezalandırmak (%52,50), öğrenciyi çeşitli etkinliklerden mahrum etmek (%27,50) ve diğer yaptırımlar (%20).

Tablo 15: Direk öğrenciye uygulanan yaptırımları belirlemeye yönelik bulgular

Direk Öğrenciye Uygulanan Yaptırımlar							F	%
							40	85,10
Öğrencinin Direk Cezalandırmak	F	%	Öğrenciyi Çeşitli Etkinliklerden Mahrum Etmek	F	%	Diğer yaptırımlar	F	%
	21	52,50		11	27,50		8	20
Öğrenci ile birebir görüşerek ikaz etmek	11	52,38	Öğrencinin çok sevdiği etkinliklerden mahrum bırakmak	3	27,27	Görmezden gelerek davranışın sönmesini beklemek	4	50
Bağırarak	3	14,28	Sınıf içerisinde dışarı çıkarmamak	3	27,27	Öğrencilerle göz koordinasyonu kurmak	2	25
Ceza ve ödül yöntemiyle disiplin altına almak	2	9,52	Şarkı söyletmemek	2	18,18	Öğrencilere yaptıkları hatayı tekrarlatmak	1	12,50
Ayakta bekletmek	1	4,76	Söz hakkı vermemek	2	18,18	Eşit ve kararlı müdahalede bulunmak	1	12,50
Notla tehdit etmek	1	4,76	Sosyal ilişkilerden mahrum etmek	1	9,09			

Direk öğrenciyi cezalandırma yöntemini kullanan öğretmenlerin Tablo 15’de görüldüğü üzere, daha çok öğrenci ile birebir görüşerek ikaz etmek (%52,38) yöntemini tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Yine Tablo 15’de öğretmenlerin çoğunluğunun disiplin yaptırımını olarak bağırarak (% 14, 28) ve ceza ve ödül yöntemi kullanarak disiplin altına almak (% 9,52) yöntemlerini kullandıkları belirlenmiştir. Direk öğrenciyi yaptırım uygulayan öğretmenlerin daha azının ise ayak bekletmek (% 4,76) ve notla tehdit etmek (% 4,76) yaptırımlarını kullandıklarını belirlenmiştir.

Tablo 15’de öğrenciyi bir etkinlikten mahrum bırakmak (%27,50) yaptırımını uygulayan öğretmenlerin en çok öğrencinin çok sevdiği etkinliklerden mahrum bırakılmak (%27,27) ve sınıf içerisinde çıkartmamak (%27,27) yöntemlerini tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 15 incelendiğinde diğer (%20) yaptırımları kullanan öğretmenlerin daha çok görmezden gelerek davranışın sönmesini bekledikleri (%50), daha azının öğrenci ile göz koordinasyonu kurduğunu (%25) ve az bir kısmı da öğrencilere yaptıkları hatayı tekrarlatmak yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Sınıfımda bir sorun olduğunda önce o soruna neden olan öğrenci ile birebir görüşürüm ve onu ikaz ederim, bazı öğrencilerimde etkili oluyor ama etkili olmayan öğrenciler olduğunda onu idareye gönderiyorum.”

“Öğrenci sınıf kurallarına uymadığı zaman bazen kendimi tutamayıp bağırıyorum etkili olmuyor ama en azından benden çekinmelerini sağlıyorum.”

“Arkadaşlarına kötü söz söyleyen veya kavga eden öğrencilerimi teneffüse çıkartmayarak cezalandırıyorum devam ederse davranışına derste söz vermeyeceğimi belirtiyorum mesela müzik dersinde şarkı söyletmiyorum.”

“Ders anlattığım sırada olumsuz davranış sergileyen olursa önce onunla göz göze gelirim yaptığı hatayı ona hissettiririm bence yeterince etkili sayılır etkisiz kalırsa bu yöntem bende öğrenciyi sınıf içerisinde dışarı çıkartırım.”

Yukarıdaki bulgulara göre öğretmenlerin, disiplin sorunlarıyla karşılaştıkları durumlarda genel olarak direk öğrencinin cezalandırıldığı yaptırımları uyguladıklarını bildirmişlerdir. Öğretmenler genellikle görüşerek ikaz etme gibi sözel müdahale yöntemlerini kullandıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler istenmeyen davranışları sergileyen öğrencileri direk cezalandırarak davranışın tekrarlanmasını önlemeyi amaçladıkları söylenilebilir. Öğretmenlere göre yaptırımın etkililiği olmasının yanında kalıcı olabilmesi çok önemlidir ama öğretmen ifadelerine göre etkili olmasa da bazı yaptırımların uygulandığı söylenilebilir.

Tablo 16: Veliye uygulanan yaptırımları belirlemeye yönelik bulgular

Veliye Uygulanan Yaptırımlar	F	%
	7	14,90
Veliyi çağırmak	5	71,43
Veliye pasta vb faaliyetler yaptırmak	2	28,57

Tablo 16’da yaptırımlarını veliye uygulayan öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre en fazla veliyi çağırmak (%71,43) yaptırımını kullandıkları görülmüştür. Daha azının ise veliye pasta vb faaliyetler yaptırmak yaptırımını uyguladıkları belirlenmiştir. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Bir sorun olduğu zaman hemen veliyi çağırıyorum ve çocuğunun yaptığı hataları söyleyerek gereğini yapmasını istiyorum.”

“Velilerimi sınıftaki sorunlara ortak etmeyi amaçlıyorum, bu yüzden bir sorun olduğu zaman sorun çıkaran öğrencimin anne veya babasını okula çağırıyorum.”

“Velilerim çok ilgisizler o yüzden çocuğu bir hata yaptığında annesine kek, pasta vb şeyler yapıp sınıfa ikram etmesini sağlıyorum, o zaman az da olsa çocuğuyla ilgileniyorlar.”

Yukarıdaki öğretmenler görüşlerine göre öğretmenler, yaptırımları direk öğrenci yerine veliye uygulayarak aileyi de eğitim – öğretim sürecinin içine katmayı amaçlamışlardır. Aile – Öğretmen ve Öğrenci üçgenin sağlıklı yürütülmesi okullardaki istenmeyen davranışların önlenmesi açısından çok önemli olduğu söylenilebilir.

4.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.4.1. Okullardaki Disiplin Kurallarının Yeterliliğine İlişkin Bulgular

Alt problem 4'e cevap aranmak amacıyla öğretmenlerin okullardaki disiplin kurallarının yeterliliğine ilişkin soruya verdikleri cevaplar tablo 17'de ele alınmıştır.

Tablo 17: Okullardaki disiplin kurallarının yeterliliğine ilişkin bulgular

Sizce okullardaki disiplin kuralları yeterlimidir?	f 29	% 100
Yetersizdir	15	51,72
Yeterlidir	7	24,14
Diğer	5	17,24

Tablo 17 incelendiğinde 29 öğretmenin çoğunluğunun okuldaki disiplin sorunları yeterli midir sorusuna yetersizdir (%51,72) cevabı verdiklerini görüyoruz. Diğer öğretmenlerin ise yeterlidir (%24,14) veya diğer (%17,24) cevaplarını verdiklerini görüyoruz. Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Okullardaki disiplin kuralları çok yetersizdir, çoğu zaman verilen cezaların etkisi olmuyor sadece ceza vermiş olmak için ceza veriliyor.”

“Bence sorun disiplin kurallarında değil, öğretmenlerin tutumlarında. Kurallar var ama yerinde zamanında uygulanmadıktan sonra bir anlam ifade etmiyorlar.”

“Okul idaresi çoğunlukla kuralları uygulamada çok yetersiz kalıyor, çoğu idareci sorunlar karşısında hangi yaptırımı yapacağını ve hangi kurala göre hareket edeceğini bile bilmiyor, aslında kurallar uygulansa sorun yok ama uygulanamıyor.”

Yukarıdaki bulgulara göre öğretmenlerin yarısından fazlası okullardaki disiplin kurallarını yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.

İdarecilerin disiplin kurallarını uygulama konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları söylenilebilir. İdareci ve öğretmenler disiplin kurallarının temel uygulayıcıları olarak yerinde ve zamanın olaylara müdahale edebilirlerse istenmeyen davranışlarında önüne geçilebileceği söylenilebilir.

4.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.5.1. Sınıf Öğretmenin Cinsiyetinin Disiplin Sorunlarına Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 18: Öğretmen cinsiyetinin disiplin sorunlarına etkisine ilişkin bulgular

Etkisi vardır	f	%	Etkisi Yoktur	f	%
	17	58,62		12	41,38
Erkek Öğretmenler Etkilidir	14	82,35			
Bayan Öğretmenler Etkilidir	3	17,65			

Alt problem 5'e cevap aranmak amacıyla sınıf öğretmenlerin cinsiyetinin disiplin sorunlarına etkisini belirlemek için sorulan soruya sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplar Tablo 18 ele alınmıştır. Tablo 18 incelendiğinde, sınıf öğretmenin cinsiyetinin sınıf yönetiminde disiplin sorunlarına etkisi vardır diyenler %58,62 ve etkisi yoktur diyenler %41,38 oranlarındadır. Etkisi vardır diyenlerden erkek öğretmenlerin daha etkili olduğunu ifade edenlerin oranı % 82,35 gibi yüksek bir orandadır, bayan öğretmenler etkilidir diyenler ise % 17,65 oranındadır.

Aşağıda bu durumu destekler nitelikte ki bazı öğretmen görüşlerine yer verilmiştir.

“Öğretmenlerin cinsiyet farkından disiplin sorunları oluştuğunu düşünmüyorum. Öğretmenin kişilik özellikleri disiplin olaylarını direk olarak ve çok büyük oranda etkiliyor.”

“Yoktur. Öğretmen formasyon sahibi ise bu tür disiplin olayların da ne yapacağını eğitimi almıştır. Cinsiyet sınıf yönetiminde disiplin sorununa etki etmez.”

“Benim gözlemlerime göre bu öğretmenin cinsiyetine göre değil, tutum ve davranışlarına göre değişmektedir. Erkek olup da sınıftan haberi olmayan fakat bayan olup ta sınıfı çok güzel yöneten öğretmenler vardır.”

“Kesinlikle var. Hepsinin değil ama bayan öğretmenlerin çoğunun sınıfındaki öğrencilerin okulda daha çok şımardığı ve yaramazlık yaptığını gözlemledim. Özellikle kız öğrenciler bayan öğretmeni çok seviyor. Kızlar için iyi bir örnek oluyorlar ama erkek öğrenciler tam tersi disiplinsizlik oluşturmuyorlar.”

“Bence erkek öğretmenler sert karakterli olduklarından ya da sert gözüktüklerinden dolayı disiplin sorunları karşısında daha etkilidirler, bayan öğretmenler onlara nazaran daha kibar yapıda algılanabiliyor.”

“Hiçbir etkisi yoktur. Kurallar kişilere ve cinsiyetlere göre farklılık göstermediğine göre kuralları uygulayan için de farklılık göstermesi beklenemez.”

“Bayan öğretmenlerin erkek öğretmenler kadar disiplini sağlayamadıklarını düşünüyorum.”

Yukarıdaki öğretmen görüşlerine göre cinsiyetin, disiplin sorunlarına etkisi olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin ortalamaları bayan öğretmenlerinkinden daha yüksektir. Genel olarak erkeklerin bayanlardan daha sert yapıda olmaları, daha katı bir değerlendirme yapmalarını doğuruyor olabilir. Cinsiyete ek olarak öğretmenlerin tutum ve davranışlarının da disiplin sorunlarını etkilediği söylenilebilir.

4.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.6.1. Sınıf Mevcudunun Disiplin Sorunlarına Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 19: Sınıf mevcudunun disiplin sorunlarına etkisine ilişkin bulgular

İlgisi vardır	f 26	% 89,66	İlgisi Yoktur	f 3	% 10,34
Kalabalık sınıflarda disiplin sağlamak zordur.	9	34,62			
Öğretim yöntem ve tekniklerinin kalabalık sınıflar için uygun değildir.	8	30,77			
Gürültü arttığı için	5	19,24			
Sınıf kontrolü zordur	3	11,53			
Diğer	1	3,84			

Alt problem 6'ya cevap bulmak için öğretmenlerin sınıf mevcudunun disiplin sorunlarına etkisine ilişkin vermiş oldukları cevaplar Tablo 19'da verilmiştir. Tablo 19'da disiplin sorunlarının sınıf mevcudu ile ilgisini belirlemek amacıyla sorulan soruya öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun ilgisi vardır (%89,66) ve %10,34'nün ilgisi yoktur cevabını verdiklerini görüyoruz.

İlgisini olduğunu belirten öğretmenler bunun sebeplerini ise; kalabalık sınıflarda disiplin sağlamak zordur (%34, 62), öğretim yöntem ve tekniklerinin kalabalık sınıflar için uygun değildir (%30, 77), gürültü arttığı için (%19, 24), sınıf kontrolü zorluğu (%11, 53) ve diğer nedenler (%3, 84) olarak belirtmişlerdir.

“Evet vardır. Mevcut çok fazla olduğunda ve 20 öğrencinin altında olduğu zaman disiplin sorunları yaşanabiliyor. Şöyle ki sınıf mevcudu çok olduğu için ve ders işlemeye yeterli zaman kalmadığından sorunlar olabiliyor. Az olduğunda ise sorunlar daha çok göze batabiliyor ve sorunlu öğrenciler belirginleşiyor.”

“Okullardaki sınıfların fiziki şartları çok fazla öğrenciye göre uygun değil, kalabalık olunca sıralara 3 öğrenci veya 4 öğrenci oturmaya zorunda kalıyor o zaman da sorunlar ortaya çıkıyor.”

“Kesinlikle ilgisi var. Çünkü öğrenci sayısı arttıkça bir ders süresince bireysel ilgi süresi azaldığı için bireysel olarak ilgilenilmeyen öğrenci ilgisini ve dikkatini çevresine yöneltiyor. Bireysel ilgi: Ödev kontrol, söz verme, tahtaya kaldırma.”

“Çok fazla değil. Tamamen öğretmene bağlıdır, öğretmen alanında iyiyse ne kadar kalabalık olursa olsun sınıfı idare edebilir.”

Öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara göre sınıfların kalabalık olması öğretmen kontrolünü zorlaştırdığından disiplin sorununa neden olmaktadır. Sınıfların fiziksel yapılarının kalabalık sınıflara uygun olmaması da istenmeyen davranışlara sebep olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında sonuçlara yer verilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Veri toplama aracı ile öğretmenlerden elde edilen verilerin analiz edilip değerlendirilmesinden elde edilen bulgulara göre;

1. Öğretmenlerin en sık karşılaştıkları disiplin sorunları, ders işleme süreciyle dolaylı olarak ilgili olup, öğretmene saygısızlık yapmak, arkadaşlarına saygısızlık yapmak, kötü sözler kullanmak, arkadaşlarıyla dalga geçmek, arkadaşlarına küsmek, birbirilerini sürekli şikâyet etmek şeklindedir.

Öğretmenlerin ikinci olarak en sık karşılaştıkları disiplin sorunları, ders işleme süreciyle doğrudan ilgili olup, gürültü yapmak, verilen görevleri zamanında yapmamak, birbirilerini dinlememek, izinsiz konuşmak, diğer arkadaşlarının sözünü kesmek, zamanında derse gelmemek olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlerin üçüncü olarak karşılaştıkları disiplin sorunları, ders dışı faaliyetler esnasında karşılaşılan sorunlarla ilgili olup, kavga etmek, öğrencilerin birbirlerine sözlü ve şiddet içeren davranışlarda bulunması şeklindedir.

Öğretmenlerin daha az olarak karşılaştıkları disiplin sorunları, genel disiplin sorunlarıyla ilgili olup, öğrencilerin aşırı şımarıklıklarda bulunmak, hırsızlık yapmak, okul ve sınıf eşyalarına zarar vermek, okul temizliğine gereken önemi vermemek, okula giriş çıkışlarda koşmak, birbirilerinin eşyalarını izinsiz almak şeklinde belirlenmiştir.

Öğretmenlerin en az karşılaştıkları disiplin sorunları, diğer olarak nitelenen disiplin sorunlarıyla ilgili olup bunlar, öğrenciler arasında uyumsuzluk problemleri, nüfus savaşı olarak belirlenmiştir.

2. Öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin sorunlarının nedenlerinden birincisi aileden kaynaklı problemlerdir. Bunlar, ailelerin yeterli bilgiye sahip olmaması, ailede alınan terbiyenin yetersiz olması, ailenin yetiştirme tarzı, ailelerin çocuklarına destekleyici olmamaları, ailelerin okula ve öğretmene bakışı, öğrenciler arasında ve ailesindeki iletişim problemleridir.

Öğretmenlere göre disiplin sorunlarının nedenlerinden ikincisi öğretmene bağlı nedenler olarak belirlenmiş olup, uygulamadaki farklılıklar, öğretmenlerin öğrenci gelişimleri ve alanları konusunda yetersiz olması, öğretmenler arasındaki bakış açısı, neme lazımcılık olarak ifade edilmiştir.

Öğretmenler disiplin sorunlarının nedenlerinden en az olarak çevreden kaynaklı problemler olarak belirtmişlerdir.

3. Öğretmenlerin karşılaştıkları disiplin problemlerine karşı kullandıkları yöntemler hakkındaki görüşlerinden en sık direk öğrenciye yaptırım uygulanan yöntemleri kullandıkları görülmüştür. Yaptırımın direk öğrenciye uygulandığı yöntemlerden de en fazla öğrenci ile birebir görüşerek ikaz etme yöntemini kullanılmaktadırlar. Yaptırımın direk öğrenciye uygulandığı diğer yöntemlerde; bağırarak, ceza ve ödül yöntemiyle disiplin altına almak, ayakta bekletme cezası, notla tehdit etmek, öğrencinin çok sevdiği etkinliklerden mahrum bırakılması, sınıf içerisinden dışarı çıkarmamak, şarkı söyletmemeye, söz hakkı vermeme, sosyal ilişkilerden mahrum etmek, görmezden gelerek davranışın sönmesini beklemek, öğrencilerle göz koordinasyonu kurmak, öğrencilere yaptıkları hatayı tekrarlatmak, eşit ve kararlı müdahalede bulunmak olarak ifade edilmiştir.

Öğretmenler disiplin problemleri karşısında en az veliye uygulanan yaptırımları tercih ettikleri görülmüştür.

4. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu okullardaki disiplin kurallarının yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.

5. Öğretmenlerin çoğunluğu disiplin sorunlarının oluşmasında cinsiyetin etkisinin olduğunu düşünmektedirler. Cinsiyetin etkisini olduğunu düşünen

öğretmenlere göre, erkek öğretmenler bayan öğretmenlere göre disiplin konusunda daha etkilidirler.

6. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıf mevcudunun disiplin sorunlarıyla ilgisi olduğunu belirtmişlerdir. İlgisi olduğunu belirten öğretmenlere göre sınıf mevcudu kalabalık olan sınıflarda sorunların oluşma sebepleri; kalabalık sınıflarda disiplin sağlamak zordur, öğretim yöntem ve tekniklerinin kalabalık sınıflar için uygun değildir, gürültü arttığı için, sınıf kontrolü zordur ve diğer nedenler olarak belirtmişlerdir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Araştırma sonucuna göre, öğretmenler, disiplin problemlerinin en önemli nedenlerinden birisi olarak aileleri göstermektedirler. Bu yüzden, aileler, disiplin ve çocuk psikolojisi konularında belirli dönemlerde düzenlenecek seminerlerle bilgilendirilmelidir.

2. Öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri konusundaki eksiklikleri giderilmelidir. Öğretmenlere, sınıf yönetimi, öğrenciyi tanıma ve disiplin yöntem ve teknikleri konularında bilgi, beceri, yetenek ve yeterliliklerini arttırmak amacıyla çeşitli kurs, konferans, panel, sempozyum, seminer gibi etkinlikler düzenlenebilir.

3. Öğrenciler birçok olumlu davranışı öğretmenini örnek alarak kazanabilirler. Bu nedenle öğretmen, örnek tutum ve davranışlarıyla öğrencilere model olmalıdır.

4. Her okul disiplin sorunlarını saptayarak öğrenci ve veli katılımıyla kendi disiplin politikasını oluşturmalı; bu politikayı yazılı olarak tüm öğrenci ve velilere vermeli; politikanın izlenmesinde tarafların etkin desteğini almalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlerin sınıfta disiplini sağlamak için kullandıktan yöntemlerin öğrencilerin gelişimleri veya davranışları üzerindeki etkileri başka bir araştırma konusu olabilir.

2. Bu araştırmada ilköğretim birinci kademedede görev yapan öğretmenlerle çalışılmıştır. Benzer bir çalışma, sınıflar arası karşılaştırmalar yapmak üzere farklı sınıflarla yürütülebilir.

3. Bu araştırmada görüşme yöntemleri kullanılmıştır. Sorumlulukların kazanılması konusunda daha uzun süreli, gözlem yöntemini de içeren bir araştırma planlanabilir.

4. Bu araştırmada öğretmenlerin aile desteğini yetersiz buldukları anlaşılmıştır. Başka bir araştırma, aile ile ilgili değişkenlere ağırlık verilerek ya da aile görüşleri de araştırma kapsamına alınarak planlanabilir.

5. Bu araştırma Konya İli Karapınar İlçe merkezinde yapılmış olup konuyla ilgili farklı evrenlerde yapılacak araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akar, İ. (2003). “Öğrenci Davranışını Etkileyen Etmenler”. **Sınıf Yönetimi**. (Ed.: Zeki Kaya). Ankara: Pegem A Yayıncılık, (19-42)
- Aksoy, N. (1999), “Classroom manegement and student discipline in elementary schools of Ankara”, Dissertations thesis, University of Cincinnati, Division of Research and Advanced Studies, ABD.
- Aksoy, N. (2000). “Sınıf İçi Disiplin Sorunlarını Azaltmada İzlenebilecek Temel Yaklaşımlar.” **Eğitim Araştırmaları Dergisi**. Ankara: Sayı 2, Ekim, (5-9)
- Aksoy, N. (2001). **Sınıf Yönetimi ve Disiplin Modellerinin Dayandığı Temel Yaklaşımlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi**, Sayı 25, (9-20)
- Altuntop, L. (2006), “Yönetici ve öğretmenlerin ilköğretim okullarındaki disiplin uygulamalarına ilişkin görüşleri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ataman, A. (2000). “Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı Geliştirilen Önlemler”, **Sınıf Yönetimi**, (Editör Leyla KÜÇÜKAHMET). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ataman, A.(2003). “Sınıfta iletişimde karşılaşılan davranış problemleri”. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. Sayı: 3, (251-262).
- Aydın, A. (2000). **Sınıf Yönetimi**, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Aydın, B. (2006) “Öğretmenlerin Kendi Sınıf Disiplin Sistemlerini Oluşturması”, **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**. Sayı: 2 (19-32)

- Aydın, B. (2001). **İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bal, T. (2005), **İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Disiplin Anlayışları ve Kullandıkları Disiplin Yöntemleri**. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Balcı, A. (13-14 Nisan 1991) Okulun Geliştirilmesinde Öğretmenin Rolü. Eğitimde Arayışlar I.Sempozyumu- Kültür Koleji'nde Sunulan Tebliğ.
- Başar, H. (1997), **Sınıf Yönetimi**, (3. Baskı), Ankara: Önder Matbaacılık Ltd. Şti. (96)
- Başar, H. (1999). **Sınıf Yönetimi**, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. No: 3390.
- Başar, H. (1999). **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Başar, H. (2001). **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Pegem A Yayınlan.
- Boyras, A. (2007) **İlköğretim Okullarında Görev Yapan Aday Öğretmenlerin Sınıfta Karşılaştıkları Disiplin Sorunları**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Celep, C. (2002). **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**, Ankara: Anı Yayıncılık. (260-261)
- Cemaloğlu, N. Kayabaşı, Y. (2007). "Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyi ile Sınıf Yönetiminde Kullandıkları Disiplin Modelleri Arasındaki İlişki". G.Ü., **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 27, Sayı 2(1-155)
- Civelek, K. (2001). "**İlköğretimde Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Yöntemler**", Yayınlanmamış

Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Cotton, K. (1990), Educational Time Factors, Close-Up Portland, Northwest Regional Educational Laboratory.
[http://www.hup.sjsu.edu/faculty/susanwilkinson/Content/178/5School-wide%20Discipline.doc%20\(web\).doc](http://www.hup.sjsu.edu/faculty/susanwilkinson/Content/178/5School-wide%20Discipline.doc%20(web).doc) Erişim tarihi: 02.03.2010

Çelikten, M. Şanal, M. (2005). “Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. Erciyes Üniversitesi”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 19 Yıl: 2005/2 (207-237)

Çolak, M. (2005). “Kütahya İli İlköğretim Okullarında Ödül ve Ceza”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Göksugüzel, L. (2000). Öğretmen Yetiştirmede Sosyal Beceri Eğitiminde Rehberlik. II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu (581-583)

Gözütok, F. D. (1992). “Disiplini Sağlamada Öğretmen Davranışları”.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:25, Sayı:2

Gündoğdu, H. (2007). **İlköğretim Okullarındaki Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplinini Sağlamada Kullandıkları Yöntemlerin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Demirel, Ö. (1999). **Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı**, Ankara: Pegem A, (196)

Demirel, Ö. (2002). **Öğretme Sanatı**, Ankara; Pegem A yayıncılık

Dilekmen, M. (2001) “İlk Öğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf içi Davranışları”, **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 276 (31-36).

- Dirik, K. (2002), “**İzmir ili ilköğretim okullarında ödül ve ceza**”
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Ekiz, D. (2003). **Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Eğitimindeki Modeller Hakkında Düşünceleri**, Milli Eğitim, 158, 146-160
- Eleser, G. (2007). **İlköğretim Birinci Kademedeki Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Disiplin Problemleri Ve Bunlarla Baş Etme Yolları**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Halis, İ. (2001). **Sınıf Yönetimi**, Konya: Ceylan Yayınları. (161)
- Karasar, N. (1994) **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 6. Basım, Ankara; 3A
Araştırma Eğitim Danışmanlık
- Kazu, H. (2002), “ **İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Kurallarına İlişkin Görüşleri ve Uygulamaları.**” Eğitim Araştırmaları Ekim. Sayı 9.
- Keskin, M. A. (2002). “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları baş etme Yolları”.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- Kızılkaya, E. (2006), “İlköğretim öğretmenlerinin olumlu disiplin yöntemlerini öğrenme ihtiyacı” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükahmet, L. (2001) **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, İstanbul, (66)
- Külahoğlu, Ş. Ö. (2000). **Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Psikolojik ve Sosyal Faktörler.**
- Korkmaz, İ. (2003). “İstenmeyen Davranışların Önlenmesi”, **Sınıf Yönetimi**, (Ed.: Zeki Kaya). Ankara: Pegem A Yayıncılık, (171-192)

- M.E.B. (2010). **Milli Eğitim Temel Kanunu**, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html> Erişim Tarihi: 22.02.2010
- Mercan, M. (2001). **Ortaöğretim okullarındaki disiplin cezaları uygulamalarının sonuçları ile ilgili görüşlerin incelenmesi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özcan, G. (2008). **İlköğretim 1. Kademedeki Görevli Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Disiplinine İlişkin Görüşleri**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Özcan, H. (2008). **İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Okuldaki Disiplin Yaklaşımları**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Saban, A. (2000). **Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sadık, F. (2008) İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Stratejilerinin Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi, <http://ilkogretim-online.org.tr/vol7say2/v7s2m2.pdf> Erişim Tarihi: 15.03.2010
- Sarıtaş, M. (2000), “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”, L. Küçükahmet (Edt.), **Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sünbül, M. (1996). **Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Roller**, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Yönetimi, Yıl, 2, sayı 4 (605)
- Ubuz, B. Sarı, S. (2009). “Sınıf Öğretmeni Adaylarının İyi Öğretmen Olma İle İlgili Görüşleri”, **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2009**, 28, 53-6
- Uzun, A. (2001). **Özgürleştiren Disiplin**, Bilge Yayınları, İstanbul
- Ünal, S. ve Ada, S. (2000). **Sınıf Yönetimi**, Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Matbaası.

- Tertemiz, N. (2000). **Sınıf Yönetimi ve Disiplin**, (Edt: Leyla Küçükahmet). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Türnüklü, A.; Zoraloğlu, Y. (2001). “İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi 5**, Sayı: 20, (417-441)
- Topses, G. (2000). **Öğretmenlik Mesleğine Giriş**, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tosun, Ü. (2001), “**Öğretmenlerin Disipline İlişkin Tutumları ve Toplam Kalite Modelinde Disiplin Anlayışı**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Tosun, Ü. (2002). **Onurlu Disiplin**, Beyaz Yayınları: İstanbul.
- Yavuzer, H. (1995). **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, (İstanbul: Remzi Kitapevi, (94)
- Yavuzer, H. (2004). **Çocuğu Tanımak ve Anlamak**, Remzi Kitapevi. İstanbul.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, 6. Baskı, Ankara; Seçkin
- Yıldız, V. Türnüklü, A. (2002). İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Sınıflarında Karşılaştıkları Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları ve Bu Davranışların Öğretmenleri Rahatsız Etme Düzeyi. Eğitim Araştırmaları Dergisi. Sayı:9.
- Yılmaz, N. (2007). “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Disiplini Sağlamada Kullandıkları Ödül ve Ceza Yöntemlerinin Değerlendirilmesi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, Ö. (1998). **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Ankara: Gazi Kitabevi.

EKLER

Ek 1 : Görüşme Formu

Ek 2 : Örnek Görüşme Formu

Ek 3 : İzin Belgesi

Ek 4 : Uygulama Yapılan Okulların Listesi

Ek 5 : Özgeçmiş

GÖRÜŞME FORMU

Merhaba ben Ali HEMDE; Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin sınıf ve okul ortamında karşılaştıkları disiplin sorunları üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konu hakkında görüşmek istiyorum.

Araştırma süresince vereceğiniz bilgilerin, isminiz gizli tutularak değerlendirileceği ve isminizin araştırma raporuna dahil edilmeyeceği konusunda sizi temin ederim.

Kıdem yılınız:

Öğrenci sayınız:

Cinsiyet:

Mezun olduğunuz okul:

1. Sizce sınıf öğretmenlerinin sınıf veya okul ortamında en sık karşılaştıkları disiplin sorunları nelerdir?
2. Size göre disiplin sorunlarının nedenleri nelerdir?
3. Disiplin sorunları karşısında kullandığınız yaptırımlarınız nelerdir?
4. Size göre okullardaki disiplin kuralları yeterlidir?
5. Sizce öğretmenin cinsiyetinin disiplin sorunlarına etkisi var mıdır?
6. Sınıf mevcudunun karşılaşılan disiplin sorunları ile ilgisi var mıdır?

ÖRNEK GÖRÜŞME FORMU

Merhaba ben Ali HEMDE; Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin sınıf ve okul ortamında karşılaştıkları disiplin sorunları üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle bu konu hakkında görüşmek istiyorum.

Araştırma süresince vereceğiniz bilgilerin, isminiz gizli tutularak değerlendirileceği ve isminizin araştırma raporuna dahil edilmeyeceği konusunda sizi temin ederim.

Kıdem yılınız: 11

Öğrenci sayınız:32 Cinsiyet: Erkek

Mezun olduğunuz okul: Selçuk Üni. Eğitim Fak.

1. Sizde sınıf öğretmenlerinin sınıf veya okul ortamında en sık karşılaştıkları disiplin sorunları nelerdir?

Okulda hırsızlık olayları çok fazla, en çokta öğrencilerin kalem ve silgileri çalınıyor. Hırsızlık yaptığını tespit ettiğim öğrencimle birebir görüşüyorum, toplumun hırsızlık yapan kişilere olan yaklaşımını anlatıyorum, bu yöntem çok etkili oluyor.

2. Size göre disiplin sorunlarının nedenleri nelerdir?

Gözlemlerime göre bazı öğretmenler dersi öğrencinin seviyesine inerek anlatamıyorlar doğal olarak öğrenci dersten sıkılıyor ve farklı şeylerle uğraşmaya başlıyor.

3. Disiplin sorunları karşısında kullandığınız yaptırımlarınız nelerdir?

Arkadaşlarına kötü söz söyleyen veya kavga eden öğrencilerimi teneffüse çıkartmayarak cezalandırıyorum devam ederse davranışına derste söz vermeyeceğimi belirtiyorum mesela müzik dersinde şarkı söyletmiyorum.

4. Size göre okullardaki disiplin kuralları yeterlimidir?

Okul idaresi çoğunlukla kuralları uygulamada çok yetersiz kalıyor, çoğu idareci sorunlar karşısında hangi yaptırımı yapacağını ve hangi kurala göre hareket edeceğini bile bilmiyor, aslında kurallar uygulansa sorun yok ama uygulanamıyor.

5. Sizce öğretmenin cinsiyetinin disiplin sorunlarına etkisi var mıdır?

Benim gözlemlerime göre bu öğretmenin cinsiyetine göre değil, tutum ve davranışlarına göre değişmektedir. Erkek olup da sınıftan haberi olmayan fakat bayan olup ta sınıfı çok güzel yöneten öğretmenler vardır.

6. Sınıf mevcudunun karşılaşılan disiplin sorunları ile ilgisi var mıdır?

Kesinlikle ilgisi var. Çünkü öğrenci sayısı arttıkça bir ders süresince bireysel ilgi süresi azaldığı için bireysel olarak ilgilenilmeyen öğrenci ilgisini ve dikkatini çevresine yöneltiyor. Bireysel ilgi: Ödev kontrol, söz verme, tahtaya kaldırma.”

T.C.
KARAPINAR KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı:B.08.4.MEM.4.42.21.06/ 683
Konu:Anket

27 Ocak 2010

.....MÜDÜRLÜĞÜNE
KARAPINAR

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bölümü tezli yüksek lisans öğrencisi Ali Hemde'nin "İlköğretim I.kademede Karşılaşılan Disiplin Sorunları ve Çözüm Yöntemleri Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması için anket çalışması uygulamak istediğine dair anket formu ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi, ekteki anket formunun okulunuz sınıf öğretmenlerine dağıtımının sağlanmasını ve Müdürlüğümüze gönderilmesini rica ederim.

EKİ:1

Mevlüt ERGEN
Müdür a.
Şube Müdürü

DAĞITIM _____
İlköğretim Okulu Md.ne

26/01/2010 Şef:E.BOZAKLI/

UYGULAMA YAPILAN OKULLARIN LİSTESİ

Sıra	İl	İlçe	Okulun adı
1	Konya	Karapınar	Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu
2	Konya	Karapınar	Ticaret Borsası İlköğretim Okulu
3	Konya	Karapınar	Mustafa Şener İlköğretim Okulu
4	Konya	Karapınar	Atatürk İlköğretim Okulu
5	Konya	Karapınar	Toki Yavuz Selim İlköğretim Okulu
6	Konya	Karapınar	Amil Önal İlköğretim Okulu
7	Konya	Karapınar	Fevzi Paşa İlköğretim Okulu
8	Konya	Karapınar	Cumhuriyet İlköğretim Okulu
9	Konya	Karapınar	Yunus Emre İlköğretim Okulu
10	Konya	Karapınar	Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu
11	Konya	Karapınar	75. Yıl İlköğretim Okulu
12	Konya	Karapınar	İsmet Büyükyaylacı İlköğretim Okulu
13	Konya	Karapınar	Vehbi Yurt İlköğretim Okulu

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı : ALİ HEMDE
Doğum Yeri ve Tarihi :Bozkır – 29.03.1981
Medeni Hali : Bekâr
Adres (Ev) : Reşadiye Mah. Koroğlu Sok. Selahattin Akan Apt.
Eski Bina No:2 Karapınar /KONYA 42400
Adres (İş) : Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu
Karapınar / KONYA 42400
Telefon : 0 532 762 76 31
E- Mail : alihemde@hotmail.com
Yabancı Dili : İngilizce

EĞİTİM DURUMU

İlköğretim : Antalya / Dr. İlhami Tankut İlköğretim Okulu,
Mezuniyet: 1992
Antalya / İstiklal İlköğretim Okulu,
Mezuniyet: 1995
Ortaöğretim : Antalya / Antalya Lisesi, Mezuniyet: 1998
Lisans : Konya / Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Mezuniyet: 2003
Yüksek Lisans : Konya / Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yüksek Lisans
Programı

ÇALIŞMA HAYATI

2003-2005 Hakkâri-Çalmlı Köyü Dilektaş Mezrası İlköğretim Okulu-Yüksekova
2005-2007 Hakkâri-Kamışlı Köyü Mehmetçik Basın İlköğretim Okulu-Yüksekova
2007- ... Konya-Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu-Karapınar